

কাব্য-প্রভা ।

সম্পাদক

শ্রীঅতুলচন্দ্র বকরা, এম্, এ

ছিলাং

উছপା

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରଦ୍ଧାଂଶୁ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପୀନାଥ ବରଦଲୈ

ଡାକ୍ତରୀୟାବ କବିକମଳତ ।

কাব্য-প্ৰভা

নিবেদন

বৰ্ত্তমান সময়ত পঢ়াশলীয়া অসমীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ এটি বিশেষ অভাৱলৈ লক্ষ্য ৰাখি “কাব্য-প্ৰভা” যুগুত কৰা হৈছে। ই সংগ্ৰাহকৰ পঠন পাঠন উভয়বিধ অভিজ্ঞতাৰ ফল। সেই বাবেই সম্পাদকৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰিমাণৰ লগত ইয়াৰ দোষগুণৰ মাত্ৰা ওতপ্ৰোত ভাবে জড়িত। সঙ্কল্প শিক্ক ছাত্ৰসকলৰ শুভেচ্ছা আৰু সজ উপদেশলৈ আশা কৰি তলত ‘কাব্যপ্ৰভা’ সঙ্কলনৰ মূল উদ্দেশ্য প্ৰকাশ কৰা হ’ল।

সাহিত্য সম্পাদৰ ফালৰ পৰা বৰ বেছিকৈ নহলেও শিক্ষাৰ ফালৰ পৰা আজি বছৰ চেৰেকৰ ভিতৰতে অসমীয়া ভাষাত যে এটি আগবঢ়ৰ যুগ আৰম্ভ হৈছে তাক কোনেও হুই কৰিব নোৱাৰে। কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সৌজন্যত অসমীয়া ভাষা অসমীয়া হাইস্কুলবোৰৰ শিক্ষাৰ বাহন হ’ল; অকল সেয়ে নহয়, অগ্ৰাণ্ণ উন্নত প্ৰাদেশিক ভাষাৰ দৰে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যই আজি ভাৰতীয় শিক্ষাৰ শ্ৰেষ্ঠতম উপাধি পৰীক্ষা এম, এ মহলাতো এটি সুকীয়া স্থান লাভ কৰি ‘ৰে-মহিৰি’ বিৰাজ কৰিছে। ই অসমীয়াৰ কাৰণে কম গৌৰৱৰ কথা নহয়। কিন্তু বিৰাট পৰিবৰ্ত্তনৰ লগত খোজ মিলাই অগ্ৰসৰ হবলৈ হলে স্কুল-কলেজৰ অসমীয়া পাঠ্যবোৰলৈও লক্ষ্য ৰাখি প্ৰয়োজন মতে সেইবোৰৰ পৰিবৰ্ত্তন কৰিব লাগিব। কাৰ্য্যক্ষেত্ৰত নিজে অনুভৱ কৰিছোঁ আৰু হুই-এগৰাকী কৃতবিদ্যা শিক্ষানুৰাগী লোকৰ যুখেও শুনিছোঁ যে প্ৰবেশিকা প্ৰেৰীৰ উপযোগী অসমীয়া কবিতাৰ বাছনি এখনৰ বৰ্ত্তমান সময়ত নিতান্ত প্ৰয়োজন। এনে এটি অভাৱ পূৰণৰ চেষ্টাই ‘কাব্য প্ৰভা’ সম্পাদনৰ মূল উদ্দেশ্য।

অসমীয়া কাব্য সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰধানতঃ দুই ভাগত বিভক্ত— প্ৰাচীন আৰু আধুনিক। ‘কাব্য-প্ৰভা’ৰ কবিতা বাছনিতো এই কথাটোলৈ লক্ষ্য ৰাখিয়ে ন-পুৰণি দুয়োবিধ কবিতা ইয়াত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। অতীজৰে পৰা অসমীয়া কবিসকলৰ আশা-আকাঙ্ক্ষা, চেষ্টা-অভিজ্ঞতা আদি কাব্য সাহিত্যৰ মাজতেই সংৰক্ষিত হৈ আছে; সেই কাৰণে অসমীয়া জাতিৰ সংস্কৃতি আৰু সভ্যতাৰ প্ৰতি চকু দিওঁতে পুৰণি সাহিত্যলৈও লক্ষ্য ৰাখিব লাগিব। এই উদ্দেশ্যকে লৈ ইয়াত প্ৰাক্ শঙ্কৰী যুগৰ আদি আৰু অপ্ৰমাদী কবিসকলৰে পৰা আধুনিক যুগৰ সৰ্বজনস্বীকৃত প্ৰথিতনামা কবিসকললৈকে—সকলোৰে কবিতা গোটাৰলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। ধৰ্ম্মক আশ্ৰয় কৰি হলেও বৈষ্ণৱ যুগতেই অসমীয়া সাহিত্যৰ যি বিশ্ববিমোহন দীপ্তি জিলিকি উঠিছিল, তাৰ ক্ষীণ জিলিঙনিয়ে আজিকোপতি জনগণমন উজ্জল কৰি আছে। সেইবাবে শিক্ষাৰ্থীয়ে যাতে ছন্দ-উপমানে সমুদ্ভল তালমান যুক্ত কবিতাবো আভাস পাব পাৰে তাৰ কাৰণে “কাব্য-প্ৰভা”ত দৃষ্টি বখা হৈছে। পাঠ্যৰ শেষত পৰিশিষ্ট সংযোজনাবো এইটোৱেই মূল কাৰণ। পৰিশিষ্টৰ আখ্যান অংশৰ সম্পাদনত দামায়ণ, মহাভাৰত আৰু মূল ভাগবতকেই ঘাইকৈ অৱলম্বন কৰা হৈছে।

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বিষয় আৰু ছন্দ ভঙ্গিমাই ইউৰোপীয় সাহিত্যৰ অল্পপ্ৰেৰণাত বিচিত্ৰ বাট লৈছে। এই যুগৰ কবিসকলৰ ভিতৰত যিসকলৰ ভাৱ আৰু বচন বীতিয়ে একোটি বিশিষ্ট গঢ় লৈ উঠিছে তেওঁলোকৰ কবিতাহে ‘কাব্য-প্ৰভা’ত সংগ্ৰহ কৰা হৈছে।

‘কাব্য-প্ৰভা’ৰ কবিতা-চয়নত বিশেষকৈ কেইটামান কথাৰলৈ চকু দিয়া হৈছে। যেনে :—

(১) পুৰণি কবিতাৰ উৎকৃষ্ট বাছনিৰ দ্বাৰা তাৰ প্ৰতি ছাত্ৰৰ আগ্ৰহ আৰু শ্ৰদ্ধা আকৰ্ষণ কৰা ;

(২) সাপ্তাহিক বিবেচনামূলক আৰু আদিবসপূৰ্ণ কবিতা ব্ৰহ্মসত্ত্বৰ বৰ্দ্ধন কৰিবলৈ যত্ন কৰা ;

(৩) চনেট বা চতুৰ্দ্ধশপদী কবিতা, বেলেড বা আখ্যানমূলক কবিতা ইলিজী বা শোকৰ কবিতা, অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দৰ কবিতা, বৰ্ণনাত্মক কবিতা আদিৰ যথাযথ সন্নিবেশৰ দ্বাৰা পুৰণি আৰু নতুন কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য দৰ্শাবলৈ যত্ন কৰা ;

(৪) ভালেমান উৎকৃষ্ট গ্ৰন্থৰ পৰা বাছকবিন্য় একো অংশ যিখন সন্নিবিষ্ট কৰি তাৰ মাধুৰ্য্যেৰে মূল পুথিলৈ ছাত্ৰক আকৃষ্ট কৰা ; ইত্যাদি ।

ভিন লোকৰ ভিন কচি ; বিশেষকৈ ওপৰত উল্লেখ কৰা উদ্দেশ্যমূলক লক্ষ্য বাখি চয়ন কৰাৰ কাৰণে ‘কাব্য-প্ৰভা’ত অনেক লিখকৰ উৎকৃষ্ট কবিতাও অন্তৰ্ভুক্ত হোৱা নাই । শিক্ষাৰ্থীৰ বোধজ্ঞান আৰু প্ৰয়োজনলৈ সততে সতৰ্ক হৈহে ইয়াক সবববহী কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে ।

যি সকলৰ দৌৰভ্ৰম কবিতাৰে জাতিৰ ভবিষ্যৎ সকলৰ কাৰণে ‘কাব্য প্ৰভা’ যুগুত কৰা হৈছে, তেখেত সকললৈ আমাৰ আন্তৰিক প্ৰত্যাশা আৰু শলাগ আগ বঢ়াইছোঁ । এই ছেগতেই উল্লেখ কৰা উচিত যে উদাৰ জননায়ক প্ৰদেয় শ্ৰীযুত গোপীনাথ বৰদলৈ দেৱৰ সৌজ্ঞাত শিক্ষাবিভাগত কাব্য কবিতালৈ সুবিধা পোৱা হেতুকেহে ‘কাব্য-প্ৰভা’ সম্পাদন সম্ভৱপৰ হ’ল । কৃতজ্ঞতাৰ ক্ষুদ্ৰ চিনস্বৰূপে ‘কাব্যপ্ৰভা’ তেখেতৰ নামতে অৰ্পণ কৰা হৈছে । ‘অনম বুক ষ্টোৰ’ৰ গৰাকী ডাঃ পোৱালচন্দ্ৰ দুৱৰা ডাঙৰীয়াই এনে অৰ্থনৈতিক দিনতো কিতাপখনি শিক্ষাৰ্থীসকলৰ আগলৈ উলিওৱা কাৰণে, আৰু সত্যৰ্থে সুহৃদ শ্ৰীযুত মহেশচন্দ্ৰ দেৱগোৰামীয়ে কিতাপখনৰ ছপা আদি কাৰ্য্যত সৰ্ব্বতোপ্ৰকাৰে বুদ্ধি পৰামৰ্শ দি সহায় কৰাৰ কাৰণে, এই দুয়োজনকে আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জনাইছোঁ ।

আহিকাকত চাওঁতে আখৰজোঁটনিত অজ্ঞাতে হুই এটি ভুল বৈ গল ;
 শুভাভ্যাসী সকলৰ সহায়, সাহানুভূতি আৰু সজ্ঞ নিৰ্দেশ পালে 'কাব্য-প্ৰভাৱ'
 উন্নয়নলৈ ভবিষ্যতে যত্ন কৰা হ'ব। ইতি—

কামৰূপ একাডেমী,
 গুৱাহাটী, জুলাই, ১৯৪১

}

শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ বৰুৱা

তৃতীয় তাণ্ডবণ

এই সংস্কৰণত শিশু-লীলাৰ পৰা আৰু এছোৱা যোগ দিয়াৰ উপৰিও
 যি হুই এটি ভুল আছিল তাক আঁতৰাবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। ইতি

ছিলং
 ১০।১১।৪৬ }

সম্পাদক

সূচী

বিষয়	-	পৃষ্ঠা
নিবেদন	...	১০

পুৰণি ভাগ

মাধৱ কন্দলি		
১	ৰামৰ ওচৰৰ পৰা ভৰতৰ বিদায়	১
শঙ্কৰদেৱ		
২	কুণ্ডিন নগৰৰ বৰ্ণনা	৬
৩	শিশু লীলা	১১
মাধৱদেৱ		
৪	বৰগীত	১৬
ৰাম সৰস্বতী		
৫	শ্ৰীকৃষ্ণৰ প্ৰবোধ বচন আৰু পাণ্ডৱৰ কাম্যক বন ত্যাগ	২০
শিফ্ট ভট্টাচাৰ্য		
৬	শিশুপালৰ প্ৰতি শ্ৰীকৃষ্ণৰ কটুক্তি	২৩
গোবিন্দ মিশ্ৰ		
৭	গীতা	২৯

আধুনিক ভাগ

ভোলানাথ দাস		
৮	যেথ	৩৩
হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী		
৯	পুৰা	৩৯

চন্দ্রকুমার আগবৱালা

১০	মানৱ বন্দনা	৩৮
১১	তেজীমলা	৩৯
১২	সুখগীত	৩২

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা

১৩	ৰীণ বৰাগী	৪৩
১৪	ঈশ্বৰ আৰু ভকত	৭৬

পদ্মনাথ পোঁহাঞি বৰুৱা

১৫	প্ৰকৃতি বিভৱ	৪৭
১৬	মিলন-মহত্ব	৪৯

আনন্দচন্দ্ৰ আগবৱালা

১৭	আজি আৰু কালি	৫০
১৮	সুখ	৫২

কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য

১৯	জাতীয় গৌৰৱ	৫৪
----	-------------	-----	-----	----

বসুনাথ চৌধাৰী

২০	কেতেকী	৫৮
২১	দহিকতৰা	৬১

দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্ম্মা

২২	সাদৰী	৬৩
২৩	পেঁপা	৬৫
২৪	পহা আৰু প্ৰবৰ্ত্তক	৬৫

চন্দ্রধৰ বৰুৱা

২৫ ধূলি-কণা মই ৬৮

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা

২৬ চকুলো ৭০

২৭ নিয়ৰ ৭২

মফিজ উদ্দিন আহমদ হাজৰিকা

২৮ মৰিশালিখনি ৭৪

ধনাই বৰা

২৯ প্ৰকৃত অমৰ ৭৭

যতীন্দ্ৰনাথ ছুৱৰা

৩০ ওমৰ তীৰ্থ ৭৮

৩১ ত্ৰীত্ৰিশঙ্কৰ দেৱ ৮৩

সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা

৩২ আশা ৮৫

৩৩ সন্ধিয়া ৮৬

তৰুণৰাম ফুকন

৩৪ ঙ্গল-স্ততি ৮৭

শৈলধৰ ৰাজখোৱা

৩৫ বৰপেটা ৮৮

৩৬ বিশ্বৰূপ ৯০

ৰত্নকান্ত বৰকাকতী

৩৭ মিলন ৯২

নলিনীবালা দেৱী

৩৮	জনমভূমি	৯৪
৩৯	যাত্রা	৯৬
	নীলমণি ফুকন				
৪০	পৰীক্ষা		৯৭
	পদ্মধৰ চলিহা				
৪১	সপোন	৯৮
৪২	জোনাকী পৰৱা		১০০
	ধৰ্মেশ্বৰী দেৱী				
৪৩	ধুমুহা	১০২
	উমেশচন্দ্ৰ চৌধাৰী				
৪৪	চেনেহী মোৰ মাতৃভাষা		১০৫
	অম্বিকাগিৰি ৰায় চৌধুৰী				
৪৫	গীত (১)	১০৬
৪৬	গীত (২)	১০৭
	ডিম্বেশ্বৰ নেওগ				
৪৭	মোৰ গাওঁ	১০৮
	অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা				
৪৮	সোণৰ হৰিণা		১১৩
	বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা				
৪৯	ভাৰতবৰ্ষ		১১৫
	গণেশ গগৈ				
৫০	নাৰদীয়া		১১৭
৫১	পৰিশিষ্ট		১২০

পুৰণি ভাগ

মাধৱ কন্দলি

[মাধৱ কন্দলি শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰায় ডেৰ শ বছৰৰ আগৰ এজন প্ৰধান কবি। প্ৰাক্ বৈষ্ণৱ কবিসকলৰ ভিতৰত মাধৱ কন্দলি সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ। শঙ্কৰদেৱেও তেওঁক আদি আৰু অপ্ৰমাদী কবি বুলি স্বীকাৰ কৰি গৈছে। তেওঁ ‘দেৱজিত’ পুথি লিখিছিল আৰু বৰাহী বজাৰ অল্প-বোধত সপ্তকাণ্ড ‘ৰামায়ণ’ পদবন্ধে ৰচনা কৰিছিল। বৰাহী বজাসকল কছাৰী বজা আছিল। মাধৱ কন্দলিৰ জন্মস্থান নগাওঁ জিলাত। চতুৰ্দশ শতিকাৰ শেষ ভাগত ৰাজত্ব কৰা বৰাহী বজা বিজয় মাণিক বা মহামাণিকৰ দিনত মাধৱ কন্দলিয়ে ‘ৰামায়ণ’ ৰচনা কৰে। প্ৰাক্-শঙ্কৰীয়গৰ অসমীয়া কবিতাৰ এটি সুন্দৰ চানেকি এই পুথিৰ পৰা পাব পাৰি। অযোধ্যাকাণ্ডৰ পৰা তলৰ পদ্যাংশটি দিয়া হৈছে।]

ৰামৰ ওচৰৰপৰা ভৰতৰ বিদায়

সবাকো বোলন্ত বামে কৰি দৃঢ় মন।

সবেলোকে মোক গ্ৰহ কৰা কি কাৰণ ॥

জগৰ বুহুন্ন যেন অখিৰ জীৱন।

আমি কেনে এৰিবোহঁো বাপৰ বচন ॥

নৃপতি তিলক যত জগতে বখানি।

মৰি মৰি গৈল যেন জোৱাৰৰ পানী ॥

ৰামৰ ওচৰৰ পৰা ভৰতৰ বিদায়

চকু নেদেখিলে তাক শুনিলে শ্রৱণে ।
আছিল নাছিল হেন পতিয়াইব কোনে ॥
পুৰুকুচ্ছ ধুন্ধুমাৰ নৃপতি দিলীপ ।
চক্ৰবৰ্তী ভৰত সগৰ বধু নৃপ ॥
ভগীৰথ যযাতি মাক্ৰাতা হেন বীৰে ।
সবে মৰি মৰি গৈলা যমৰ মন্দিৰে ॥

* * * *

বৰিষণ জল যেন শোষে বৰি জালে ।
সংহৰয় সবাকো দুৰ্ব্বাৰ যমকালে ॥
পূৰ্ণ চক্ৰমাৰো কান্তি হৰয় সকল ।
যেৱে শুকাই পৰে সিটো সাগৰৰ জল ॥
পাতাল পৰ্য্যন্ত সাতো পৃথিৱী নসয় ।
মেক মন্দৰক আদি পৰ্ব্বত খসয় ॥
সূৰ্য্য আদি গ্ৰহ খসি ভূমিত পৰিব ।
তথাপিতো আমি পিতৃ বাক্যক নেৰিব ॥
প্ৰাণৰ সংশয় যেবে মিলয় আমাৰ ।
তথাপিতো নযাইবে মোহোৰ অন্ধীকাৰ ॥
মোহোৰ বচন নিষ্ঠ মানিয়া মনত ।
অযোধ্যাক লাগি চলা উলটি ভৰত ॥
যাৱে ছন্ন নতু হোৱে মোৰ পিতৃবাক্য ।
তাৱত ভৰত গৈয়া চান্দা ৰাজ কাষ ॥
কৌশল্যা স্মৃতিয়া মাৰ মৰিবন্ত শোকে ।
হুইকো পালিবি জুৰাইব দেখি তোকে ॥

মাথৰু কল্লি

কৈকেয়ী মাৰে মন্দ চিন্তিলা আশাক ।
মোৰ দৈৱ আছে কোনে বাধিবেক তাক ।
তাক কোণ নকৰিবি দেখোহৌ সজ্ঞাত ।
এতিফ্ৰণে মোহোৰ মাথাত দেস হাত ।
মোৰ বাক্য বাধিয়া নলস ৰাজ্য ভাব ।
জীৱ মানে তেবে তোক নমাতিবো আৰ ।

আসিলি ভবত তই মোক পৰীক্ষিত ।
যেন শিশু মতি মোৰ নজ্ঞান চৰিত ॥
ৰামৰ নিৰ্ভৰ বাণী শুনিয়া ভবত ।
যেন বজ্ৰপাতে হুখে মিলিলা মনত ॥
বুলিলন্ত ৰাঘৱৰ চৰণত ধৰি ।
তোমাক এৰিয়া মই যাওঁ কেনেকৰি ॥
চৌধুৰ বৰিষ খাটিবাহা বনবাস ।
তয়ু হুখে আমাৰ জীৱনে নাহি আশ ॥
পৰম দাকণ বোল আমাক বুলিলা ।
হানিলাহা আমাৰ হিয়াত বজ্ৰ শিলা ॥
তয়ু আজ্ঞা পালি দেশ চলিবো নিশ্চয় ।
পাৰন্তে কি জীয়াস্তা পৰাণী কিল সয় ॥
তোমাৰ হুখনি পানৈ ঐতু দিৱো মোক ।
মাথাত ধৰিয়া তাক পাসৰিবো শোক ॥
সেহি পানৈযুৰি সিংহাসনত থাপিবো ।
তাকে ৰাজ্য পাতি সৰে ৰাজ্যতাৰ দিবো ॥

বামৰ ওচৰৰ পৰা ভৰতৰ বিদায়

তোমাৰ চৰণ সেৱা ভাহাতে কৰিবোঁ ।
বনবাস ব্ৰত যত গৃহতে ধৰিবোঁ ॥
ভৰতৰ ডকতক বাধৰে দেখিল ।
কুশৰ খৰমযুৰি পাছে তাক দিল ॥
এক ঋষি থানত পাইলন্ত বয়ুনাথে ।
সাদৰে ভৰতে তাক চৰাইলন্ত মাথে ॥
ফুৰি ফুৰি প্ৰদক্ষিণ কৰিয়া ভৰত ।
প্ৰণামিলা বামক ধৰিয়া চৰণত ॥
শিৰত ধৰিয়া আছিলন্ত কতোক্ষণ ।
সলোতক মনে পাছে বুলিলা বচন ॥
তোমাৰ চৰণ মই তেজিয়া অভাগী ।
তযু আজ্ঞা পালি যাওঁ অযোধ্যাক লাগি ॥
আসিলোহেঁ বুলি পুহু কৰিয় প্ৰণাম ।
কান্দতে চলিলা মুখে বুলি বাম বাম ॥
বাম দেশ যাইব হেন আশা গৈল টুটি ।
নিবন্তৰ লোকে কান্দে পৃথিবীত নুটি ॥
ঋষি বৰ্গে কান্দন্ত লুহিকে চিত্ত ডাট ।
পৰম আকুলে কান্দে যত নট ডাট ॥
সীতায়ৈ বাধৰে কান্দে আশ্ৰমত পশি ।
সকল বৃক্ষৰে ফল-ফুল গৈল খসি ॥
আনো ঋষি কান্দে কুশাসনত বসিয়া ।
বন ভ্ৰন্ত কান্দিলেক আহাৰ তেজিয়া ॥

*

*

*

*

মাধৱ কন্দলি

গুহ ৰাজ্য গৈলা পাছে শূৰবেৰ পুৰে ।
 অযোধ্যাক ভৰতে দেখিলা কতো দূৰে ॥
 নোশোভে নগৰী যেন প্ৰজা ভৈলে হীন ।
 চক্ৰ সূৰ্য্য বিনে নোশোভয় ৰাতি দিন ॥
 ভৰতে বুলিলা পাছে স্মৃত্তক বাণী ।
 অযোধ্যা নগৰক দেখিযোক মহামানি ॥
 স্বৰ্গতো অধিক কৰি যাব কীৰ্ত্তি গৈল ।
 হেন পুৰী যেহেন শ্মশানশাল ভৈল ॥
 ৰাম দশৰথে ছিৰি গৈলন্ত সঙ্কলি ।
 হাটখান মলিন যেহেন শূন্ত স্থলি ॥
 কৈকেয়ী মায়ে ভৈলা প্ৰচণ্ড অগনি ।
 শুকান অৰণ্য প্ৰজা লাগি গৈল ছন্নি ॥
 জ্বলন্ত সমান ভৈল ৰাম হিংসা বাৰে ।
 প্ৰজা অৰণ্যক দহি অগনি উধায়ে ।
 সব ৰাজপুৰী দশৰথ গৈলা চলি ।
 অযোধ্যা নগৰী ভৈল যেন পোৰা থলি ॥
 অযোধ্যাত নদীত ভৈলা দশৰথ জল ।
 কৈকেয়ীসে বৰি জালে শুষিল সকল ॥
 প্ৰজা মন্ত্ৰ কচ্ছপ ভৰত গৰি মৰে ।
 ৰাম শোক মন্ত্ৰবজ্জে খেদি খেদি ধৰে ।
 হেন বুলি গৈলন্ত ৰাজ্যৰ ৰাসহৰ ।
 সিংহে খেদিলেক যেন কুঞ্জৰ কন্দৰ ॥
 বকুজন সমে থাকিলন্ত বিমৰিষি ।
 সব জন আপুনি গৈলন্ত দিশাদিশি ॥

শঙ্কৰদেৱ

[শঙ্কৰদেৱ অসমৰ প্ৰধান বৈষ্ণৱ কবি। তেওঁৰ জন্ম ইং ১৪৪৯ খৃঃত আৰু মৃত্যু ইং ১৫৬৯ খৃঃত। পুৰাণ ভাগৱত আদি সংস্কৃত শাস্ত্ৰৰপৰা সাৰ সংগ্ৰহ কৰি তেওঁ সকলোৰে বুজিব পৰাকৈ মধুৰ ছন্দত পদ-পুথি ৰচনা কৰিছিল। তেওঁৰ ৰচিত 'কীৰ্ত্তন' পুথি অসমীয়া সাহিত্যৰ সুগমীয়া কীৰ্ত্তি-স্বস্ত। পদ-পুথিত বাজেও নাট, বৰগীত, ভটিমা আদিও তেওঁ ৰচনা কৰিছিল। ভাগৱতৰ ১ম, ২য়, ৮ম, ১১শ, ১২শ খণ্ড, দশমৰ আদি ভাগ, বামাঈশ্বৰ উত্তৰকাণ্ড, কল্পিত হৰণ, অনাদি পাতন, ভক্তি-বন্ধাকৰ, ভক্তি প্ৰদীপ অজামিলোপাখ্যান আদি পুথি আৰু কালীয় দমন, বাসমাত্ৰা, পত্নী-প্ৰসাদ আদি নাট তেওঁৰেই অমৃতময় লেখনীৰ দান। তেওঁৰ হাততেই পোনপ্ৰথমে পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যই এটি বিশিষ্ট গঢ় লয়। তলৰ বৰ্ণনা তেওঁৰ প্ৰথম পুথি কল্পিতহৰণ কাব্য আৰু কীৰ্ত্তনৰ শিশুগীতা খণ্ডৰপৰা উদ্ধৃত। ঘৰুৱা নিৰ্ভাজ অসমীয়াত অঁকা অসমীয়া জুস্তৰ বৰ্ণনা-চিত্ৰ একোটি ইয়াত দেখিবলৈ পোৱা যায়]

কুণ্ডিন নগৰৰ বৰ্ণনা

কুণ্ডিন নগৰ	অতি মনোহৰ
দেখিলা শ্ৰীগোপাল।	
নানাবিধ ঘৰ	অতি উচ্চতৰ
পৰম চাক চৌহাল।	
কতো গৃহ আছে	সাজি শুদ্ধ কাঁচে-
উপৰে বন্ধৰ কাম।	
যেন শুক্লসিঁহি	আছে শাৰী শাৰী
দেখিবাক অল্পপাশ।	

শঙ্কৰদেৱ

বিচিহ্ন কষটি কাটি শিলাকুটি
 গৃহৰ বাহিলা কাছি ।
 তাতো নানা পট ঘট নট ভট
 ঐকটি গঢ়িল হাখি ॥
 বাঘ ঘোৰ সিংহ নানা বিহঙ্গম
 শাবী শাবী সাজিয়াছে ।
 অনেক পুতলি আছে হাত তুলি
 অজিভজি কৰি নাচে ॥
 দৰ্শণ আকাৰ সাজি দিলা বাৰ
 কুন্দাক দিলন্ত তাত ।
 ফটিকৰ পাট চৌপাশে বজ্জয়
 লগাই আছে হস্তী দাঁত ॥
 সুবৰ্ণৰ ঘট কৰে ফটফট
 বিশেষ গৃহ উপৰে ।
 বজ্জসম দূঢ় চৌপাশৰ গড়
 দেৱবো হুৰ্গম বৰে ॥
 বিচিহ্ন বাধৰ বিকে নিবন্তৰ
 বণিয়ালোকে ঐৱন্ধে ।
 আগৰ চন্দন বাসে সৰ্ব্বক্ষণ
 আমোদ কৰয় গন্ধে ॥
 বেল জাঁইফল ডাব নাৰিকল
 ভাৰি বিকে কড়ো খুনা ।
 তিনি কৰণুব বিকয় ঐচুক
 গন্ধে গন্ধ খুপ খুনা ॥

কুণ্ডিন নগৰৰ বৰ্ণনা

হাট বাট বেৰি কৰে নানা খেৰি
নগৰী যত ছৰাল ।

অনেক বমণী পিন্ধে কিনি কিনি
মুকুতা হীৰা প্ৰহাল ॥

অসংখ্য পুখুৰী চপ চপ্ কৰি
চাক জলে আছে ভৰি ।

চাৰিও কাষৰে বাক্ষিলা বাথৰে
ঘাটে ঘাটে খাটখৰি ॥

পাৰে পাৰে তাৰ ফুলে জাতিফাৰ
চম্পক বক বন্দুলী ।

জলত কমল ভেট উতপল
পদ্ম আছে ফুলি ফুলি ॥

কোড়া কঙ্ক বক অনেক চটক
জলে পৰি থাকে বজ্জি ।

প্ৰমত্ত নিৰ্ভয় বাজহংস চয়
মৃণাল ভূঞ্জে উভজ্জি ॥

ব্ৰাহ্মণৰ বেদ শুনি অবিচ্ছেদ
সততে নিৰতে পূজা ।

কৈহো নোহে দুঃখী সবে মহানুখী
ভীষক বজ্জাৰ প্ৰজা ॥

দৈৱকী নন্দনে আতি বজমনে
দেখিল কুণ্ডিন পলি ।

নেত্ৰক বলাই চৌভিত্তিক চাই
চলি যাত্ৰ বথে বসি ॥

শঙ্কৰদেৱ

দিব্য বথে বসি যেন পূৰ্ণ শৰী
চলি যাস্ত চপ্ কৰে ।
প্ৰজাৰ গিড়ত মহী বলদোপ
সাজি যাস্ত আড়ম্বৰে ॥
অনেক বাহত ঘোঁৰাৰ পিঠিত
মাৰে চাবুকৰ, বাৰি ।
বিদ্যুত সঞ্চাৰে বথগতি কৰে
বায়ুবেগে যাস্ত লৰি ॥
অসংখ্যাত বথ জুৰি ৰাজপথ
সবে চলে লীলা কৰি ।
পদাতি যতেক ধাৰে অতিবেক
কৃষ্ণক যোগান ধৰি ॥
বাৰে বাদ্যভণ্ড চিল্ল চৌড়াদণ্ড
নচুৱাৰে একে জোপে ।
মহা মহা বীৰে ধনুক আঁৰুৰি
টঙ্কাৰ কৰে আটোপে ॥
হেন চমৎকাৰ দেৱদামোদৰ
চলি যাস্ত বথ বৰে ।
কটকৰ হুসি শুনি উসমিসি
লাগিল সবে নগৰে ॥
ভৈল জনা শুনা পাইল নিষ্টে জানা
আসিলা দেৱ সুৰাৰি ।
চাহিবাক প্ৰতি আসিলা উত্ততি
কুণ্ডিনৰ নৰনাৰী ॥

কুণ্ডিন নগবৰ বৰ্ণনা

কতো বৃক্ষডালে কতো উঠে চালে
বৃক্ষক চাবে হৰিষে ।
হুৰ্ব্বাক্ত ফুলে ভৰিয়া অঞ্জলি
কৃষ্ণক শিৰে বৰিষে ॥
জয় জয় বুলি হুয়ো হাত ছুলি
প্ৰজায়ে পাৰে খোকাৰ ।
কৃষ্ণক দেখিবো জন্ম সাফলিবো
পুৰুষ হৈবে উদ্ধাৰ ॥
সংসাৰ মোহন দৈবকী নন্দন
উপমাক নাই ঠাই ।
আছোক যুৱতী পুৰুষৰ মতি
ৰূপ দেখি মোহ যায় ॥
নগৰী লোকত গুনিয়া বেকত
অন্ত্ৰে অন্ত্ৰে কহে বাণী ।
কল্পিণীৰ প্ৰতি তেহেস্তসে পতি
দৈবে নিয়োজিল আনি ॥
জানিলো নিশ্চয় দৈবকী তনয়
স্বামী হৈবা কল্পিণীৰ ।
হেন গলা বৰ গুনিয়া মাধৱ
চলি যন্ত ধীৰে ধীৰ ॥

শিশু লীলা

(১)

কৃষ্ণ ৰূপে দৈৱকীত ভৈলা অৱতাৰ ।
শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম কৰত তোমাৰ ॥
পীত বস্ত্ৰে শোভে অতি শ্ৰাম কলৈবৰ ।
কমল লোচন চাক অৰুণ অধৰ ॥

সুন্দৰ নাসিকা কৰ্ণে মকৰ কুণ্ডল ।
কণ্ঠত কোমল শিৰে কিবীটি উজ্জল ॥
আপাদ লব্ধিত বনমালা জলে গলে ।
শোভে অতি শ্ৰীৰংস বহন বক্ষস্থলে ॥

চাক চাৰি ভুজ জলে আজাহু লব্ধিত ।
কৰীকৰ সম উৰু বৰ্জুল বলিত ॥
চৰণ কমল যেন নৱ পদ্মকোষ ।
যাক দেখি ভকতৰ পৰম সন্তোষ ॥

এসন্ন বদন জলে অলকা তিলক ।
বস্ত্ৰদেৱে দেখিলন্ত অদ্ভুত বালক ॥
পৰি ছয়ো প্ৰাণী পাছে কৰিলন্ত স্তুতি ।
গিহৃত কহিলা পাছে সমস্ত যুগতি ॥

ভৈলা শিশুৰূপ তৈতে প্ৰভু নাৰায়ণ ।
কোলে লৈয়া বস্ত্ৰদেৱে লৰিল তেখন ॥
ভাঞ্ছিল নিহাল ভৈল হেলান কৃপাট ।
দেখি স্তম্বে যমুনা আপুনি দিলা বাট ॥

শঙ্কৰদেৱ

বৰিষে কণিকা মেঘে ওপৰত গজ্জি ।
ফণায়ে ধৰিলা ছত্ৰ আসি সৰ্পবাজে ॥
যশোদাৰ তৈতে উপজিল যোগমায়া ।
অতি অচেতনে নিদ্রা গৈল নন্দজায়া ॥

তাহান শয্যাতে নিয়া থৈলন্ত তোষাক ।
বস্ত্ৰদেৱে আনিলন্ত নন্দৰ কণ্ঠাক ॥
শিশুভাৱে গোকুলত ক্ৰীড়িলা অপাৰ ।
সাধিলা অনেক প্ৰীতি নন্দ যশোদাৰ ॥

অচিন্ত্য মতিয়া হৰি পুৰুষ প্ৰধান ।
লীলা কৰি অনেক দৈত্যৰ লৈলা প্ৰাণ ।
কংসৰ পাঞ্চনি পাই যত দৈত্য আসে ।
ভূমি অগনিত যেন পুৰি মৰে জাসে ॥

আসিলেক পুতনা মোহিনী নাৰীবেশে ।
স্তন দিয়া শিশু মাৰি ফুৰে দেশে দেশে ॥
কোলে ধৰি তোমাক দিলেক স্তন দান ।
স্তন পানে পুতনাৰ শুধিলন্ত প্ৰাণ ॥

শকটৰ তলে থৈল যশোদা শুৱাই ।
লাঠি হানি পেলাইল শকট ওভোতাই ॥
হেন দেখি যশোদা সুন্দৰী মহা ক্ৰোধে ।
আৰ্খে বেখে কোলে লৈয়া স্তন দিল মুখে ॥

শিশু লীলা

(২)

যত গোপ শিশু বলাই আদি ।
সবে ভৈলা গৈয়া কৃষ্ণৰ বাদী ॥
যশোদাৰ আগে দিনেক থল ।
খাইলেক কৃষ্ণে মাটি একদল ॥
শুনিয়া যশোদা সুন্দৰী হাসি ।
পুত্ৰৰ হাতত ধৰিল আসি ॥
কেনে মাটি খাইলি অৰে গোপাল ।
কোবাই আজি তোৰ ফাৰিবো ছাল ॥
শুনিয়া কৃষ্ণৰ হৰিল মাত ।
চক্ষু টেৰ কৰি মারক চাস্ত ॥
ভয়তে যেন কাষ্পে হাত ভৰি ।
যশোদা দেখে পুত্ৰ গৈলা ডৰি ॥
মুখক চাহন্তে লাগয় বেথা ।
কিয় মাটি খাইলি সোধন্ত কথা ॥
লগৰ শিশু বোলে সমুদায় ।
বলায়ো বোলে তোৰ শ্ৰেষ্ঠ ভাই ॥
মাতন্ত কৃষ্ণে যশোদাক চাই ।
মিছা মাতে সবে শুনियो আই ॥
কদাচিতো মই নখাও মাটি ।
দদা বলভদ্রে মাতন্ত ঘাটি ॥
পতিয়ান নাই চোকা বিচাৰি ।
হেন শুনি মাতে যশোদা নাবী ॥

শঙ্করদেব

বায়ো বেস্ত য়েবে মাটি নখাইলি ।
 শুনিয়া শিশুকণী বনমাণী ॥
 চোরা মুখ বুলি মাঝক মাতি ।
 বাইলন্ত বেস্ত প্রকাশিয়া আতি ॥
 যশোদা স্নানবী দেখন্ত পাছে ।
 সমস্ত জগত গর্ভতে আছে ॥
 সাতোখন ছীপ সাতো সাগর ।
 গিবি বন নদী গ্রাম নগর ॥
 বায়ুর্দৈর্ঘ্য শলী দিল আকাশ ।
 তবাগণ তৈতে করে প্রকাশ ॥
 সমস্তে জীব জ্যোতিস্তেজ জল ।
 সত্ত্ব রজস্তম ইন্দ্রিয় বল ॥
 মন বুদ্ধি কাল কৰ্ম্ম যতেক ।
 সবাকো গর্ভতে দেখে প্রত্যেক ॥
 যতেক দেখু গোপ গোপীজাক ।
 যশোদা দেখে তৈতে আপোনাক ॥
 পবন শঙ্কাক পাইলন্ত সতী ।
 অঙ্কুত দেখিয়া বোলন্ত মাতি ॥
 কিবা ভ্রম ভৈল মোহক পায় ।
 দেখিলো স্বপ্ন কিবা দেবমায় ।
 কিবা জানে মায় মোর তনয় ।
 কবিবে নোরাবো একো নিশ্চয় ॥
 সুহিকন্ত মোর পুত্র মাছুষ ।
 এতেকেনে বিষ্ণু আদি পুঙ্খ ॥

শিশু নীলা

এহি বুলি চিন্তে দঢ়ায়। সতী ।
কৰযোৰে কৰে কৃষ্ণক জ্ঞতি ।
যিটো ব্রহ্ম নোহে তৰ্ক গোচৰ ।
নপাৰে বচনে মনে শুচৰ ॥
নাহি উতপতি নাহি মৰণ ।
সদায়ে প্রণামো তানে চৰণ ॥
মই যশোদা মোৰ পুত্ৰ স্বামী ।
ব্ৰজৰ সবে অধিকাৰী আমি ॥
হেন অহঙ্কৰ সদায় কৰো ।
যাহাৰ মায়াত উপজো মৰো ॥
হেন জগন্নাথ হৃদ্যোক গতি ।
খণ্ডায়োক আৰে মোৰ কুমতি ॥
শুণন্ত শুনি ত্ৰিজগত, পতি ।
বিষ্ণু হেন মোক জানিল সতী ॥
কবিল বৈষ্ণৱী মায়া বিস্তাৰ ।
শুচিল বিষ্ণু জ্ঞান যশোদাৰ ॥
কৃষ্ণত পুত্ৰ ভৈল জাত ।
ধূলা জাবি তুলি লৈল কোলাত ॥

মাধৱদেৱ

[অসমৰ বৈষ্ণৱধৰ্ম প্ৰচাৰক শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰধান শিষ্য, চিৰকোমাৰ্য্য ব্ৰতাবলম্বী মাধৱদেৱে কৃষ্ণ-মাহাত্ম্য প্ৰকাশক উৎকৃষ্ট পদগ্ৰন্থ, বৰগীত আদি বচনা কৰিছিল। পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যত তেওঁৰ ‘নামঘোষা’ আৰু বৰগীত সমূহে অতি উচ্চ স্থান অধিকাৰ কৰিছে। মাধৱদেৱ ১৪১১ শকৰ পৰা ১৫১৮ শকলৈ জীয়াই আছিল। বাৰকুৰি অসমীয়া বৰগীতৰ ভিতৰত মাত্ৰ ত্ৰিশটাহে শঙ্কৰদেৱে ৰচিছিল; বাকীবোৰ মাধৱদেৱৰ ৰচিত। এই “বৰগীতবোৰ ওখ নৈতিক আৰু আধ্যাত্মিক ভাবৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। সেই কাৰণেই সেইবোৰক বৰগীত বোলা হয়। একালে লোকৰঞ্জন আনফালে অতকিতভাৱে আধ্যাত্মিকতাৰ ওখ আসনলৈ জনসমাজৰ মন আকৰ্ষণ—এয়ে অসমীয়া সাহিত্যত বৰগীতৰ ঐতিহাসিক বিশেষত্ব” (ডাঃ কাকতি)। অত্যাশ্ৰয়ী নাট আদিৰ দৰে বৰগীতবোৰৰ মাজেদিও মাধৱদেৱৰ উপাশ্ৰয় দেৱতা কৃষ্ণৰ প্ৰতি বাৎসল্য প্ৰেমৰ অভিব্যক্তি স্পষ্টকৈ পৰিলক্ষিত হৈছে।

মাধৱদেৱৰ স্মৃগায়কত্বই এই গীত, বৰগীত আদিক অতীব ললিত আৰু সুৰদি কৰি তুলিছিল। দধিমথন, বাসকুমুদা, পিপৰাশুচুৱা, চোৰধৰা, ভূমিলোটোৱা আদি নাট আৰু বৈষ্ণৱকীৰ্তন, ভক্তি-বদ্বাৰলী, গুপ্তমণি, অমূল্যবন্ধ, নামঘোষা আদি পুথি তেওঁৰেই ৰচিত।

বৰগীত

(১)

মোহন বাৱত মুকৰী বে কাহু!
জনি ব্ৰজ বমণীক নবহে পৰাণু ॥
মধুৰ বাণীৰ স্বৰে অমিয়া ৰবয়।
পাৰাণ ব্ৰহ্ম মৃত তক মুক্তবয় ॥

মাধৱদেৱ

সচেতন সব ষিক অচেতন হোই ।
ভৰজিণী সব বহু অচলিত হোই ॥
সচৰ অচৰ হয় চৰাচৰ গতি ।
ঐচন মোহন বেণু পূবে যত্নপতি ॥
ত্ৰিভুবন বিমোহিত গোবিন্দক বেণু ।
কহয় মাধৱ গতি কাছ পদ বেণু ॥

(২)

সোই সোই শ্ৰাম স্নোহৰ, দেখিয়ে নয়ন ভৰি ।
ব্ৰজৰ প্ৰজাৰ ভাগ্য ফল গোটে, আছয় মুক্তি ধৰি ॥

শ্ৰাম নাম নয় অমৃত বসেব
এৰূপে ভৈল ভাণ্ডাৰ ।

গোকুল বাসীৰ নয়ন উৎসৱ
আনন্দ কুসুম সাৰ ॥

যেহি অজে গৈয়া দৃষ্টিপাত হয়
তথায়ৈ স্তম্ভিয়া বয় ।

কৃতনা নয়নে পান কৰিবেক
যতেক মাধুৰী বয় ॥

দেখিতে দেখিতে নৱীন নৱীন
ৰূপেৰ লাৱণ্য বলে ।

এৰূপ তেজিয়া আৱৰ দেখিয়া
নয়ন মৰে বিকলে ॥

লাজে মনমথে মুক্তি নথবে
ৰূপেৰ দেখি মাধুৰী ।

বৰগীত

লাবণ্য দেখিয়া সৰ চুব ভৈল
বিধিৰ যত চাতুৰি ॥
কত জনমেৰ ভাগ্যে মিলি আছে
গোকুলেৰ স্মদল ।
একপ লাবণ্য মিজনে দেখয়
তাৰেমে জন্য সফল ॥
একপ মাধুৰী তেজিয়া আনৰ
দেখিতে মন নধাৰে ।
মোৰ নিজ গতি নন্দেৰ নন্দন
মুখ মাধৱে গাৱে ॥

(৩)

কদম্ব তক তলে, নবীন নীৰদ, কচিৰ স্নন্দৰ শ্ৰাম ।
ভূবন মোহন, মূৰতি মনোহৰ, কতিহো নাহি উপাম ॥
ক্ৰম মনোহৰ নয়ন চকুৰ
বয়ন চান্দ উজ্জোৰ ।
হাসিতে অমিয়া বৰিষে পেখি সখি
জীৱন নাৰহে মোৰ ॥
কতনা যতনে বিধি নিৰমিল
স্নন্দৰ কাঙ্ক্ষক ৰূপ ।
পেখিতে লাবণ্য লাজে ভয় পুহু
কোটি মনমথ চূপ ॥

মাধবদেব

বতন ভূষণ যৈচে নিবমিল
গগণে তাৰা স্মহাই ।
কহয় মাধব হামাৰি মজু মন
নন্দ নন্দন পাই ॥

(৪)

তেজবে কমলাপতি পবভাতে নিন্দ ।
তেৰি চান্দমুখ পেখো উঠ বে গোবিন্দ ॥
বজ্জনী বিদূৰ দিশ ধৰলি বৰণ ।
তিমিৰ ফাডিয়া বাবে ববিৰ কিৰণ ॥
শতপত্ৰ বিকশিত ভ্রমৰ উড়াই ।
ব্রজবধু দধি মখে তুৱা গুণ গাই ॥
দাম স্মদামে ডাকে তেৰি লৈয়া নাম ।
হেৰ দেখ উঠিয়া আসিল বলবাম ॥
নন্দ গেল বাথানে গোৱাল গেল পাল ।
সুবভী চাৰিতে লাগে উঠবে গোপাল ॥
কীৰ লবণু লৈয়ো শিক্কা বেত বেণু ।
সকলো মেলিষো বৎস হাছালায়ে খেজ ॥
কহয় মাধব মাই কিনো ভগসাইল ।
ব্রজপত পতি হবি বাখোৱাল পাইলা ॥

ৰাম সৰস্বতী

[ৰামসৰস্বতী শঙ্কৰদেৱৰ সমসাময়িক কবি। বহুতে অনন্তকন্দলি, শ্ৰীচন্দ্ৰভাবতী আদি ৰাম সৰস্বতীৰেই অগ্ৰ নাম বুলিব ধোজে। গুৰুধ্বজ ৰজাৰ অল্পবোধত তেওঁ মহাভাৰতৰ ২৪ হাজাৰ পদ অসমীয়াত ৰচনা কৰে। পদ পুথি ৰচনা কৰোঁতে তেওঁ বৈষ্ণৱ-সাহিত্যৰ আদৰ্শবাদৰ পৰা কোনো-কোনো সময়ত ওলাই আহি সাধাৰণ লোকৰ শ্ৰীতিকৰ আলোচনাত যোগ দিছিল। মুঠতে তেওঁ বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ হৰিভক্তি বস-সাগৰৰ পৰা অসমীয়া সাহিত্যক জয় জয়তে লোকবঞ্জনৰ শ্ৰীতিকৰ কাব্যক্ষেত্ৰলৈ আহিবলৈ শিকায়। “অশ্বকৰ্ণৰ যুদ্ধ” কাব্যত তেওঁ চৰিত্ৰ অঙ্কনৰ পাৰদৰ্শিতাও দেখুৱাইছে। তথাপি তেওঁৰ কীৰ্ত্তি ঘাইকৈ নিৰ্ভৰ কৰিছে—অসমীয়া মহাভাৰতত। অসমীয়া মহাভাৰতৰ বনপৰ্ব পুথিবোৰ লগ কৰিলেই এখন প্ৰকাণ্ড গ্ৰন্থ হ'ব। তলৰ কথাখিনি বনপৰ্বৰ পৰাই উদ্ধৃত। বন-ভ্ৰমণৰ কঠোৰ নিৰ্যাতন সহ নোহোৱাত যেতিয়া যুধিষ্ঠিৰ ধৰলৈ উলটিব খুজিছিল, সেই সময়ত শ্ৰীকৃষ্ণই কিদৰে তেওঁক নৈষ্ঠিকতাৰ বিষয়ে বুজাইছিল—তাবেই আভাস ইয়াত আছে।]

শ্ৰীকৃষ্ণৰ প্ৰবোধ ৰচন আৰু পাণ্ডৱৰ কাম্যবন ত্যাগ

হেন শুনি কৃষ্ণে

মনত আনন্দে

বুলিবে লৈলা ৰচন।

মোহোৰ সন্মত

শুনিলোক আবে

বাজা কৰি ধিৰ মন ॥

বায়ু মবায়লী

-সত্য বাথি ছুমি আসিলা বনক

ডৈল মাস কতিপয় ।

আবে যদি তুমি - বাত্মক চলাহ।

ତଥା କଥା ନବହସ୍ୟ ।

আপোনাৰ পক্ষ বাখি ঘিটো জনে

নিম্ন ধর্ম আচর্য ।

আত্ম প্রয়োজন শ্রবুলি ভাহার

আনন্দা সবে কহয় ॥

দেবকার্য সাধি প্রাণী হিত অৰ্থে

যি জনে হিত আছে।

আত্ম প্রয়োজন তাহাকে বোলয়

জানেন আক সাধু নবে ।

ভূতজ্ঞানী অর্থে **দেহক এবিয়া**

কবে লোক উগ্ৰকাৰ ।

ইহ পবলোক অকল্যাণ নাহি

যশস্তা বাহে বিস্তব ॥

উপকারী লোক জানি কবে যিটে।

কবে মাত্র উপকার ।

ভাব অন্বেষণ নাবাহুয় জানা

শাস্ত্রৰ এহি বিচাৰ :

অশান্ত দেহ নেবিলে এবম্ব

ইহাতে বিশ্বাস নাই।

আনি সাধু জনে অত শূহা এবি

सप्तवाङ्मि षष्ठ्या वाच ॥

শ্রীকৃষ্ণৰ প্ৰবোধ বচন আৰু পাণ্ডৱৰ কাম্যবন ত্যাগ

পূৰ্বে যতমানে আছিল নৃপতি
সাক্ষৰ্ভৌম অধিকাৰী ।

অনৰ্থ দেহক এৰিয়া লোকৰ
আছয় হিত আচৰি ॥

এহি দেহ বৃক্ষে লাগিয়া আছয়
শুখ শুখ শুই ফল ।

জুইবো কাৰণ ঈশ্বৰেসে জান
বুঝে আৰ বলাবল ॥

ইয়াৰ সজত পুত্ৰ ভাৰ্য্যা ধন
শোকৰ হোৱে কাৰণ ।

কালে সংহাৰিলে এৰা এৰি হোৱে
আক বাথে কোন জন ॥

বলিষ্ঠ দপিষ্ঠ ধনুৰ্দ্ধৰ বৰ
কালৰ আগত নাই ।

পুল্ল ভাৰ্য্যা সবে মাৰিয়া নিয়ম
থাকে দাস্ত নিকটাই ॥

শিষ্ট ভট্টাচার্য

[শিষ্ট ভট্টাচার্য্য বৈষ্ণব যুগেই এজন কবি। তেওঁৰ জন্ম স্থান আৰু জন্ম-কাল সম্বন্ধে ভালকৈ একো নিৰ্ণয় হোৱা নাই। তেওঁৰ বচনাত শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰভাৱ সুন্দৰকৈ পৰিলক্ষিত হয়। “শিশুপাল বধ” কাব্যখনেই তেওঁৰ বিশিষ্ট সাহিত্যিক সম্পদ। তলত দিয়া কাব্যংশ খিনিৰ পৰা কবিৰ সমসাময়িক সমাজৰ কথাবীতি আৰু ঘৰুৱা প্ৰবচন সম্বন্ধে বহুখিনি অনুমান কৰিব পাৰি।]

শিশুপালৰ প্ৰতি কৃষ্ণৰ কটুক্তি

হাসিয়া হাসিয়া শ্রীকৃষ্ণে বোলয়
শুন তই শিশুপাল ।
বাজ সমাজত এতেক কমর্ষ
তই কতমান ভাল ॥
বসিবার পর। কদর্ঘনা কব
এভো নেব তই মোক ।
নম্রাতি থাকিলে এড়াইবে নোরাবো
কিছু মাতিবোহৌ তোক ॥
অতক পলাইলো তেওষে নেড়াইলো
তই পাশিষ্টব হাত ।
কিসক এতেক লপস অধিক
বাজাব বাজসভাত ॥

শিশুপালৰ প্ৰতি কৃষ্ণৰ কট্টুক্তি

জগত খানত সবগৰ বত
আছয় প্রাণী সমস্ত
মই যে নজানো কোনে এনে কবে
মহুয্যব সমাজত ॥
সামান্ত জনক বাজ সমাজত
কোনেনো দিক্কাৰ কবে ।
আজি সমাজত এতেক কদৰ্থ
কোননো দোষ অন্তৰে ॥
পূৰ্ববৰেপৰা তই শিশুপাল
ভাল নেদেখস মোক ।
মিছা যে কাৰ্য্যত সমাজ খানত
এতেক কদৰ্থ মোক ॥
আজি সমাজত কদৰ্শনা কৰি
তো'ও যে তুট নঠেলি ।
মোহোক এতেক দিক্কাৰ কৰিয়া
কতমান বৰ ঠৈলি ॥
সবাবো মধ্যত ধুমকেছু গোটে
বাঢ়িলি তই অনিষ্ট ।
জাতি কুটুম্ব তই যে হিংস্রক
জানিমোহৌ নিটে নিটে ॥
এনেকি দোষত এনে সমাজত
মাতস কুল উধাই ।
বাটৰ দুৰবি পৰকিবে লোটক
তইসে চাপাল জাই ॥

শিষ্ট ভট্টাচার্য্য

সিহেন যাদবী পেসীর গৰ্ভত
তই পাগী জনমিলি ।
লাজ বৈলক্ষক জ্ঞান মর্য্যাদাক
তই একো নজানিলি ॥
বেলি আবেলিক কিছু নজানিলি
মাতস মাত্র ধন্দুব ।
পৃথিবীমণ্ডলে বিচারি নপাইলো
তোহোব সম নির্ভুব ॥
সবাহাতে কবি মোক মাত্র অতি
হিংসিলিহি দিনে বাতি ।
সকটিবেপবা মোকেসে হিংসিলি
তথাপি নভৈল খাতি ॥
আল্লি সমাজতে এতেক কদর্ষি
তেওয়ে ছুই নভৈলি ।
কোননো বিধতা অজিলেক তোক
বন্দব কঠীয়াতলী ॥
অনেক দিনব পবা শিশুপাল
তই মোক বন্দ ছোকাস ।
শিকলা সাপত গার বেলাবস
বাধত আকুলি বাস ॥
কেহুতা জনক বন্দ ছোকাস
তাক জালে তই জান ।
ত্বিন দুগবত দুই চন্দ্র খাইলি
শিলত দুকুড়ি হার ॥

শিশুপালৰ প্ৰতি কৃষ্ণৰ কটুক্তি

কিসৰ দোষত কৰ তিবন্ধাৰ
কেৱলে কাল হুণ্ডি ।
তোহোৰ গালিয়ে কামুৰি নথায়
কাণত আগচু শুনি ॥
পৰে যে পৰক যদি মন্দ বোলে
কোনে কৰে অপমান ।
গোজৰ যে কুটুস্থে যদি মন্দ বোলে
তাতে বৰ পাই টান ॥
বৰ নিলগিয়া নোহ শিশুপাল
হোৱা সম্বন্ধত ভাই ।
পেসী স্মৃত হুই তিবন্ধাৰ কৰ
কেৱলে মুখ নচাই ॥
ধানৰ যে ধূলি গোজৰ যে গালি
হুইকো সহন নধাই ।
নমাতিবে দেখি এতেক মাতল
তাতেসে আশঙ্কা পাই ॥
বিটো নিমিত্তত নমাতি আছোহোঁ
তাক স্তন শিশুপাল ।
পৃথিবীমণ্ডলে বিচাৰিয়া পাইলো
ভই বৰ ধৰিয়াল ॥
মই বোলোঁ হেৰ মাতিবে নজানোঁ
আছোহোঁ জিজ্ঞাসা চাই ।
ভোতপৰে আৰ ইতৰ পুৰুষ
পৃথিবীমণ্ডলে নাই ॥

শিষ্ট ভট্টাচার্য্য

ভোত নোবোলাহেঁ ঈশ্বৰে ইতৰে
কিসক মাতিবে লাগে ।

সেহি কাৰণে এতেক লপিবে
পালিহি পাগল ছাগে ॥

ভোবোলা ছাগলি সিংহক সিঁয়াবে
আপোনাৰ বৰ মানি ।

ভভুৱা কুকুৰে কামোৰ মাৰম
গহস্থ চোৰ নজানি ॥

নৰক দেখিলে শৃগাল ওলাই
লুকাই বন সোমায় ।

গধূলি পুৱায়ে আটাস পাৰম
মোত কৰি বৰ নাই ॥

উলুত স্মাই ছুই গোধা লুকায়ে
ৰোলে কিছু নাই মোৰ ।

গৰু জাকে জাকে ছুৱাবে ডকায়ে
সি ৰোলে পৰক চোৰ ॥

হাতী চুৰি কৰি যাই আগে আগে
বেঙেনা চোৰক ধৰে ।

নাখোটি কাটিলে লাজ নলাগম
নখোটি কাটিলে মৰে ॥

সেই পটন্তৰ তইসে ইতৰ
নিদ্রান্তে আছস মোক ।

ভৰি আঙুলিত কামুৰি নেবস
বেন প্লেয়াৰ্টৰ জোক ॥

শিশুপালৰ প্ৰতি কৃষ্ণৰ কট্টুক্তি

তোৰ তিৰস্কাৰে জানিবি আমাৰ
সি পুন গায় নোছোৱে ।
থতেক কুকুৰে কামোৰ মাৰয়
আঠুৰেসে নাম হোৱে ।
যুধিষ্ঠিৰ বাই অনাইল মতাই
বৈসালে বাজ সমাজে ।
তই পাণিষ্ঠক অমান্ত ক বিলে
তাক কহ কোন লাজে ।
আনজন হলে এহুৱা কথাক
লাজত কভো নকৰে ।
সাত লক্ষ বাজা গাৱে গাৱে সোধ
মাগি কোনে মান্ত লৱে ।
কাহাকো নমাতি নিচুকিয়া মই
বসি আছোঁ সভা চাই ।
তথাপিতো মোত যাচি অৰ্থ্য দিলে
আবে যুধিষ্ঠিৰ বাই ।
খেদিও নাযাওঁ মাপিও নলওঁ
তেওঁ দিলে অৰ্থ্য দান ।
তই কি নিমিত্তে এতেক কদৰ্শ
কিয় কৰ অপমান ।
পৰে দিলে দান কৰে বহু দান
তোৰ তৈল কিবা হানি ।
ভিকাব ভাতভাত পথালি হোকল
কোন কথা জনে জনি ;

গোবিন্দ মিশ্র

নমাগো নোখোজো তথাপিতো দ্বিমে
লব বুলি হাত ফুলি ।
তেনে ধান গোটে কোনে নলবয়
মোক নলাগয় বুলি ॥
একজনে দিয়ে একজনে লবে
আকটে আসিয়া বাধে ।
জানিবা গজাত আপোনাৰ হাতে
দহটা কপিল বধে ॥

গোবিন্দ মিশ্র

[গোবিন্দ মিশ্র ক'ৰ মানুহ আৰু কেতিয়া জন্মিছিল সেই বিষয়ে
একো জনা নাযায় । তেওঁৰ লিখাৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে
তেওঁ শঙ্কৰদেৱৰ পৰবৰ্তী কবি । 'কৃষ্ণগীতা' আৰু 'গীতা-মাহাত্ম্য' নামে
দুখন মনোহৰ পুথি তেওঁ ৰচনা কৰিছিল । তেওঁৰ বৰ্ণনা-শক্তি প্ৰবল
আৰু ভাষাও প্ৰাজ্ঞল আছিল । গীতাৰ দৰে পৰমার্থ তত্ত্বপূৰ্ণ পুথিকো
তেওঁ সহজ-সৰল অসমীয়া ভাষালৈ ভাঙি কবিশক্তিৰ পৰিচয় দিছে ।
তলৰ বৰ্ণনাটো কৃষ্ণগীতাৰ পৰা উদ্ধৃত কৰা হৈছে ।]

গীতা

কৃষ্ণক সন্মোখি বাক্য বুলিলা অৰ্জুন ।
আগ বঢ়ায়োক ৰথ।দেখো বীৰগণ ॥
বেহুৰ মধ্যত কোন আছে কোন ভাগে ।
কাৰ অনুক্ৰমে যুদ্ধ কৰিবাক লাগে ॥

গীতা

কৃষ্ণে বুজিলন্ত অৰ্জুনৰ অভিমত ।
উভয় সেনাৰ মধ্যে বাখিলন্ত বথ ॥
ধনু ধৰি পাৰ্শ্বে টানি কৰিলা টকাৰ ।
হুই শৰে গুৰুক যে কৈলা নমস্কাৰ ॥
গুৰুৰ চৰণ কাষে পৰি গৈলা শৰ ।
দ্রোণে বোলে অৰ্জুন বিজয় হোক তোৰ ॥
বেহমধ্যে অৰ্জুন দেখন্ত গৈয়া পাছে ।
যতেক বান্ধব বন্ধ যুদ্ধে আসি আছে ॥
ৰূপ অশ্বখামা আৰু ভীষ্ম গুৰু দ্রোণ ।
কৰ্ণ আদি শত ভাই বাজা দুৰ্য্যোধন ॥
ব্রাহ্ম পুত্র নাতি খুড়া শ্ৰীলক্ষ্মণ মাডুল ।
অশ্বত্থৰ ভাগিন সখি আপোনাৰ কুল ॥
প্ৰাণক উচৰ্গা কৰি সবে আইলা বণে ।
তাক দেখি শোকাবুল ভৈলন্ত অৰ্জুনে ॥
অৰ্জুনে বোলন্ত কৃষ্ণ শুনা কৃপাময় ।
বন্ধগণ দেখি শোকে দহয় হৃদয় ॥
সকল শৰীৰ কম্পি লোম শিহৰিল ।
হস্তৰ গাণ্ডীৱ ধনু খসিয়া পৰিল ॥
নোহোৱো ধৰিতে ধনু স্থিৰ নোহে মন ।
তালু ওঠ শুকাইল নসৰে বচন ॥
মনত উৎসাহ নাই বিমঙ্গল দেখি ।
এত বৰ পাপক কি কাৰ্য্যে কৰোঁ সখি ॥
হৃদয়ক সম্মুখে শৃংগালেও ডাকে পুন ।
উভয় সেনাৰ মধ্যে ভ্ৰময় শগুণ ॥

গোবিন্দ মিশ্ৰ

বিমজল দেখি মোৰ মনত সংশয় ।
বন্ধু বধ কৰি মোৰ কিবা ফল হয় ॥
যদি বা লভোহো ৰাজ্য দিবো হুৰ্য্যোধনে ।
প্ৰাণক উচৰ্গি আইলা ৰাজ্যৰ কাৰণে ॥
আক তাত হেন যদি বোলাহা মাধৱ ।
স্নেহে নবধিলে তুমি বধিবে কৌৰৱ ॥
তাৰা হুহি বধন্তে যে তুমি আগ মাৰা ।
অকণ্টকা পৃথিবীক স্মৃথে ভোগ কৰা ॥
যাক লাগি ৰাজ্যখন তাক সংহৰিবোঁ ।
বন্ধুহীন হৈলে পাছে ৰাজ্য কি কৰিবোঁ ॥
ইটো ৰাজ্য ত্ৰৈলোক্যৰ যদি হওঁ পতি ।
ততো ঘোৰ বন্ধুবধ নকৰিবোঁ আতি ॥
কৃষ্ণ যে বোলন্ত তোমাসম মূঢ় নাই ।
বিহাক আনিলে ৰিজে পৰছিত্ত গায় ॥
ক্ষত্ৰিয়ৰ ধৰ্ম্ম জানি এৰা অসন্তোষ ।
আততায়ী বধে শাস্ত্ৰে নধৰয় দোষ ॥
বন্ধুবধ দোষ তুমি নকৰিবা ভয় ।
যিটো আততায়ী তাৰ গুনিয়ো নিৰ্ণয় ॥
বলে ধন লৱে বান্ধি অগ্নি দিয়া মাৰে ।
হলে বিষ দেই যিটো ক্ষেত্ৰ দ্বাৰা হবে ॥
অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি বধিবাক আছে ধাই ।
এই ছয় প্ৰকাৰ বোলায় আততাই ॥
সম্প্ৰতি বধিবে লাগি আসে আগবাঢ়ি ।
ৰাজ্যখন তোমাৰ পূৰ্বত লৈলা কাঢ়ি ॥

গীতা

ভীমক মাৰিবে লাগি বিষ লাড়ু দিলা ।
শ্লোপদীৰ বন্ধ লৈতে সভামাঝে নিলা ॥
সাজোপাজে ছয় দোষ কোববত আছে ।
জতুগৃহে থৈয়া আগে অগ্নি দিলা পাছে ॥
হেন জানি কোববক বধিতে জুৰাই ।
আততায়ী বধে দোষ তিলমাত্র নাই ॥

আধুনিক ভাগ

ভোলানাথ দাস

[ইংৰাজী ১৮৫৮ খৃঃৰ জুলাই মাহত নগাৰ্বত ৬/ভোলানাথ দাসৰ জন্ম হয়। প্ৰবেশিকা পৰীক্ষাৰ পিচত মেট্ৰোপলিটান কলেজত ভৰ্তি হৈ শাৰীৰিক অসুস্থতাৰ কাৰণে তেওঁ কলেজ এৰিবলগীয়া হয়। তেওঁ ক্ৰমে শিক্ষক, ডিষ্ট্ৰিক্ট চাৰ্ভেয়ৰ আৰু চবডিপুটী কলেক্টৰ (১৮৫৮—১৯২৯), আদি পদবী লাভ কৰি ১৯২৯ খৃঃৰ জুলাই মাহত গুৱাহাটী উজান বজাৰৰ নিজা ঘৰত স্বৰ্গী হয়। তেওঁ “কবিতামালা”, “চিন্তাতৰঙ্গিণী” “সীতাছৰণ কাব্য” আদি কেইবাখনিও কাব্য আৰু খণ্ডকাব্য ৰচনা কৰিছিল। অসমৰ পৰা বঙালী ভাষা উঠি যোৱাৰ লগে লগে অসমীয়া পঢ়াশালিবোৰত তেওঁৰেই প্ৰথম কবিতাৰ পুথি প্ৰচলিত হয়। অসমীয়া

ভোলানাথ দাস

ভাষাত অমিত্রাক্ষৰ ছন্দত প্ৰথমে কাব্য লিখিবলৈ লোৱা সকলৰ
ভিতৰত ভোলানাথ অন্ততম। তৰ 'মেঘ'কবিতাটোৰ ভাষা আৰু ছন্দ
মন কৰিব লগীয়া। ভাষাত ই পুৰণিৰ পৰা নতুনলৈ পৰিবৰ্ত্তন; ছন্দত
“ধীৰে ধীৰে ভাহি যোৱা মেঘৰ গজেন্দ্ৰ গমন।” বিষয়-গাস্তীৰ্য্যৰ
লগত ভাষা আৰু ছন্দৰ গাস্তীৰ্য্য অতি সুন্দৰকৈ খাপখোৱা।]

মেঘ

কি ভাবি হে মেঘ, আজি ষ্ঠেত কলেৱৰ,
ষ্ঠেত যেন ফুলা বাশি কিম্বা বৰফৰ বাশি
অতি ক্ষুদ্ৰ আয়তনে, সুদূৰ অত্ৰবে,
হইলা উদয়, কোৱা কি ভাবি অস্তবে।

কোমলতা পূৰ্ণ দেহ ধনুৰ বৰণ
কিম্বিতো নাহিকে দাগ কেৱল সুষ্মেত বাগ
নাহি পাণ লেশ দেহে, সুপৰিত্ন মন;
আকাশৰ এককোণে দিছা দৰশন।

কুসুমবক্ষে জলে যেন ফটিকৰ মণি
কিম্বা শ্ৰাম দুৰ্ব্বাদলে যথা জল বিন্দু জলে
ছায়াবৃত্ত জলে যেন শোভে কমলিনী,
বিতৰ্প সন্মুখে কিম্বা ধনুৰ তৰণী।

মেঘ

সিঁড়িপে তুমিও সেই বিস্তীর্ণ গগনে,
বজ্রভেবে দেহ সাজি শোভিছা হে মেঘ আজি,
দেখোঁতে জুঁয়ায় চকু ক্ষুদ্র আয়তনে
উদিছা নতুন ভাবে স্নকোমল মনে ॥

পূর্ব দিশে ধীরে ধীরে বহে সমীৰণ,
তাহাক বাহন করি সহর্ষে স্কন্ধত চবি
ধীরে-ধীরে তাহি যোরা গজেন্দ্র গমন,
ধীরে ধীরে জলশ্রোতে যেন হংসগণ ।

শাস্তমূর্তি শাস্তভাব করিছা ধারণ ;
অমৃতবে দেহ ধুই, আহিছা পবিত্র হই
সবল কোমল মনে দিছা দবশন,
এই দবশন আজি নয়ন বজ্রন ।

ইহপ প্রশান্ত ভাব দর্শিলে তোমার
বিশ্বাস নহয় মনে তুমিয়ে যে এতিক্ষণে
ঘূরি পুনঃ ধরিবাহা বিশাল আকার,
কৃষ্ণ দেহে আন্ধাবিবা সমস্ত সংসার ।

নহয় বিশ্বাস হেন কোমলতা হায়
কাঠিন্বে যে পরিণত হইবেক নিমেষক,
ধরিবা কবাল মূর্তি ত্যজি ক্ষুদ্রকায়,
গজ্জিবা স্নহোব নামে মেদিনী কঁপাই ।

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী

অথবা, বিশ্বাস নহব কিয় ? প্রত্যক্ষ প্রমাণ ;
সদাই দেখিছোঁ আমি নানা ৰূপ ধৰি ভুমি
বঙা, বগা, হালধীয়া, কাঞ্চন সমান,
দেখা দিয়া ক্ষণে ক্ষণে ঢাকি শূন্য স্থান ।

দৰশিছোঁ কেতিয়াবা বিকট দৰ্শন ;
কৃষ্ণদেহে ক্ৰোধমনে, দিগন্ত বিয়াপি ক্ষণে
দৰশোৱা বিভীষিকা চপল নৰ্ত্তন ;
কঁপিছোঁ গুনিয়া তব ভীষণ গৰ্জ্জন ।

দৰশিছোঁ কেতিয়াবা শিলা বৰষুণে,
সযত্নে পালিত কত শস্ত্ৰগণ কৰা নষ্ট
ঐগীসৰো বধ কৰা বজ্ৰ নিক্ষেপণে,
ইমত নিৰ্দ্দয় ভুমি, সোধোঁ কি কাৰণে ?

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী

[প্রবৃত্ততত্ত্ব সাহিত্যিক ৩ হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীসেৱৰ (১৮৭২—১৯২৮)
অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰতি দান অভুলনীয় । এখেত অসমীয়াৰ প্ৰথম চনেট
বচোতা । এখেতৰ কবিতাৰ পুথি “ফুলৰ চাকি” । কলিকতা বিশ্ব
বিদ্যালয়ৰ নিৰ্দেশত এখেতেই “অসমীয়া সাহিত্যৰ চানেকি” যুগুত
কৰিছিল । হেমকোবো এখেতৰ যত্নতে প্ৰকাশ হয় । ‘পুৱা’ কবিতাটি
“জোনাকী” কাকতত থকা চিত্ৰ এটি চাই লিখা ।]

পুৰা

গহীন পুৰ্ণতী নিশা, নিতাল জগত,
কতো নাই জোনাকৰ চিন ,
নিমাত বিশ্বৰ বাঁহী, নিজম চেতনা,
স্বৰভূলা জীৱনৰ বীণ ।
জীৱনৰ যুঁজ এৰি কাম-কৰ্ম্মী ছয়ো,
শতাইছে যুঁজৰ ভাগৰ ;
বিয়পি অসীম বিশ্ব আন্ধাৰ এলাহ
গতিহীন স্থিতি জগতৰ ।
কোনোবা দেশৰপৰা ধীৰ সোত বলি
আহিছে এখনি জুৰ নৈ ;
বিপিকি বিপিকি এটি নীৰৱ কবিতা
বাজিছে বুকুত বৈ বৈ ।
জোনাক জোনাক বুলি জীৱন বিচাৰি
আন্ধাৰত প্ৰকৃতি আতুৰ ;
জোনাক-জীৱন খুজি ওপঙি ফুৰিছে
নিহুঁট আকুল এটি স্মৰ ।
আতৰ স্মৰত পমি নিয়ম বিহোঁতা
প্ৰকৃতিৰ প্ৰবোধ মনক—
দিবলই মনে মনে জোনাক-জাননী
পাটিছে পুৱাৰ বতাহক ।

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী

স্বৰ্গৰ বাতৰি পাই অপেক্ষি জোনাক
প্ৰকৃতিৰ উজ্জ্বল চিত্ত ;
বহিছে শীতল বায়ু নাচিছে লতাই
ফুল কলি হাঁহিছে খুপিত ।
হুটিমান জোনাকৰ সোণোৱালী বেথ
লাহে লাহে ভৈয়াম নাৰিছে
সৃষ্টি-পাতনিৰে সেই জীৱন্ত ছবিটি
বুৰি আহি ভূমুকি মাৰিছে ।
লোকালোক সাগৰত উটি বুৰি ফুৰা
জীৱনৰ পৰিত্ৰ ভাবটি,
আধা আলে' আধা ছাঁত ফুলো ফুলো কৰি
প্ৰকৃতিক ধৰিছে সাবটি ।
জ্বলিঙনি এটি আহি পহুম বনত
স্বৰ্গৰ বহণ ঢালিছে,
অকলশৰীয়া হুটি পহুম কলিয়ে
চুমা খাই হালিছে জালিছে ।
স্বৰ্গৰ জেউতি দেখি বাজহাঁহবুৰি
প্ৰেমৰ আলচ ভুলি গৈ,
চিত্ৰৰ পুতলিপ্ৰায় আছে থৰ লাগি
ইটিয়ে সিটিক চাই বৈ ।
আকৌ ঘুমটি ত্যজি নিজম চেতনা
লাহে লাহে সজাগ হৈছে ;
পাহৰা পুৰটি বুৰি বজাবৰ শুণে
বীণখনি হাতত লইছে ।

মানৱ বন্দনা

ববৰা অনন্ত কাল জ্ঞানৰ পোহৰ,
জ্যোতিৰ্ময়ী জ্ঞানাকী সৰিতা
বজোৱা অনন্ত কাল পঞ্চমত তুলি
বীণাপাণি, কোমল কবিতা ॥

চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা

['প্ৰতিমা'ৰ খনিকৰ আগৰৱালাদেৱ (১৮৬৭—১৯৩৭) অসমীয়া
কাব্য সাহিত্যত নতুন ধাৰা দিওঁতা সকলৰ অন্যতম । তেখেতৰ 'প্ৰতিমা'
আৰু 'বীণ বৰাগী' অসমীয়া সাহিত্যৰ অল্পপম কবিতা পুথি ।]

মানৱ বন্দনা

আহিছে মানুহ গইছে মানুহ
মানুহ মৰাপী জীৱ ।
মানুহ সোঁতৰ অন্ত নাইকিয়া
বুলিলে মৰত কিয় ?
মানৱী জনম দিয়া উটুৱাই
মানৱী কৰম সোঁতে,
মানুহৰ মৰম বুজিব মানুহে
ধৰম যে মৰমতে ।
মানুহেই লগ মানুহেই সঙ্গ
মানুহেই পৰাংপৰা,
এই যে পৃথিৱী স্বৰ্গভো অধিক
মানুহৰ নিজাপী ঘৰ ।

চক্ৰকুমাৰ আগবহালা

মাছহেই দেৱ মাছহেই সেৱ
মাছহ বিনে নাই কেৱ ।
কৰা কৰা পূজা পাদ্য অৰ্ঘ্য লই
জয় জয় মানৱ দেৱ ।

তেজীমলা

তেজগোৱা বেলি জিলিঙনি মেলি
সাৰটিব আহি ধৰা ।
পুৱাতে মলয়া উঠি ইয়াময়া
বোলে উঠা তেজীমলা !
মেঘ-মালা বড়া পিকি দিগজনা
সিচিছে আশাৰ দাৰি,
উজ্জ্বল পানী, বড়া ইহি সানি
খলকিছে ছুই ভৰি ।
ৰূপতে ৰূপ তুলি পাৰিজাত ফুলি
তেজীমলা জকুমকায় ।
চৌ-পাশে বেৰি মৰমে সাদৰে
পানীৰ লতা বগায় ।
মাছহ কুটুমে দলিয়াই পেলালে
কাকনো কুটুম পালি ?
মৰম বেথাৰে আজলী কুৰ্ববী
আটাইকে নিজা কৰিলি ।

ভেজীমলা

তোৰে পানীৰ চৰাই সাতুৰি ফুৰিছে
কতো বা উৰিছে বনাই,
মলয়া বায়ুৰে মিতিৰ পাতিলি
ঘৰৰ হে বাতৰি নাই ।
হুপৰীয়া বেলি পানীয়ে উথালি
সিচিছে মুকুতা তৰা ;
ফটিক পানীৰ মাজে মাজে ধীৰে
চৰিছে পোৱাল ডৰা ।
সোণ ৰূপ মাছ আহিছে গইছে
ঘৰ পোহনীয়া তোৰে ।
মনত পৰেনে পাৰযুৰি তোৰ
মাতিলে হাতত পৰে ?
ফুলনি শুৱনি পৰিয়েহে আছে
চৰেনে হৰিণাজনী ?
কোনে তুলাইছে মৰমৰ তোৰ
শৰাল, পোৱালিকণি ?
সখীৰ বাতৰি কোনে কব পাৰে
তোৰ জীৱনৰ লগ ।
মৰমৰ সখী অঁতৰালে কোনে
আকৌ নো মিলিব সঙ্গ ?
কুমাৰী ছোৱালী কুটুমে পেলালে
দলিয়াই মৰম ফেৰি
মান্তহে মান্তহে ইমান চে মৰম
সকলো পৰে স্তব্ধৰি ।

চন্দ্রকুমার আগৰৱালা

মানুহৰ চোতালত মাথুবী ফুটিলে
মানুহে নিচিনি হায় !
সাৰি ভুলি ছিডি মোহাৰি পেলালে,
মানুহৰ মৰমো নাই !
মৰমৰ পানী নোহোৱা ঠাইত
কেনেকৈ বিশ্বাস থয় ?
সেয়ে তেজীমলা দূৰতে শিপাই
পাৰিজাত হই বয় ।
শকত বান্ধেবে তলিৰে সইতে
বান্ধিলে নিছিগা কৰি ।
ধুমুহা বতাহে খঙে বাগে আক
কিটো নো কৰিব পৰি ।
সিদিনা সন্ধিয়া দৰে আজি কিয়
ভেনেকুৱা কৰে মন ?
বেজাৰত মাৰ গৈ বেলিটিয়ে তোক
দিছিলে যে বিসৰ্জন ।
আজি পুৱাই বেলি হাঁহি চকু মেলি
পঠালে ৰাতৰি কিৰা,
চিকুণ নাওখনি আশাবে উজলি
আহিছে উধাই বা ।
মানুহৰ নাও মানুহৰ ভাও
দেখি যে লাগিছে ভাল ।
মানুহ মিতিব বৰ মৰমৰ
পাতিছে কিহৰ জাল ?

সুখগীত

গহীন সুখনি মৰমেবে সনা
মোবেই তো দেৱতা এওঁ ।
কেলেই লাগিছে মাহুহৰ লগ
আহিয়ে দেখোঁ ধৰেও ।
“হাতো নেগেলিবি, ফুলো নিছিডিবি,
ক’ৰে নাৰবীয়া তই ?
মাহুহে ফুলৰ কিজানে আদৰ
তেজীমনাহে মই ।”

সুখগীত

জিলিকা পাখিৰে ইঁহাৰে ববিব কিৰণ,
জিলিকি পখিলা নাচি ফুৰে অগণন ।
যতনৰো জিলিকনি চোৱা, হেৰা চোৱা,
সোণালী বেগুৰ মউমাখী ভাৰ বোৱা,
জীৱনৰো আলিকাষে ফুৰিছে উফৰি
জিলিকি স্বপ্নৰ সুখ—মৰম লাহৰী ।
স্বপ্ন গুচি এয়ে সঁচা চকুৰ আগত,
যদি চাব জানা এই সুন্দৰ জগত !
চোৱা যেন চোৱা হেৰা জিলিকনি-মৰা
সংসাৰৰ সুখবোৰ উৰি উৰি ফুৰা !
নখে মাটি লেখা খোজে তলমূৰ হুই
হুহুৰিবা পৃথিৱীত পৃথিলা নেচাই !

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা

[সাহিত্যৰখী হাত্ৰবসিক ৬বেজবৰুৱাদেৱ (১৮৬৮—১৯৩৮) অসমীয়া সাহিত্যৰ সৰ্ব্বতোমুখী প্ৰতিভাসম্পন্ন জেথক। ধৰ্ম, সমাজ আদিৰ আলোচনা, নাটক-কাব্য, খুহতীয়া কথা আদিৰ বচনা, সকলোতে তেখেত অগ্ৰগণী। তেখেতৰ ৰচিত “কদম কলি” নানা ভাৱৰ কবিতাবে পূৰ্ণ। তেখেতৰ প্ৰায় সকলোবোৰ বচনাতেই দেশপ্ৰেম ফুটি উঠিছে। ‘বীণ বৰাগীত’ বেজবৰুৱাই হৃদয়বীণত আশা আনন্দৰ স্মৰ বজাইছে।]

বীণ বৰাগী

(১)

দিন দুপৰত	আগ-চোভালত	কোনেনো বাইছে বীণ ?
কিনো গীত গায়,	কিনো কথা কয়	উজাবি লুকুৱা চিন।
বুজো বুজো কৰো	বুজিব নোৱাৰো,	কৰে ঐ বৰাগী তই ?
কি হৃদয় কথা	কি শোক বাৰতা	কি কৈছ লুৰুজো মই।
সীতা আইৰ বাতৰি	যদি হে কৈছ,	নকৰি আৰু ঐ মোক।
জন্ম হুখুনী	আই সীতা শাস্তী	শুনিলে বাঢ়িব শোক।
যদিহে গাইছ	নলৰ কাহিনী,	নাগাবি বৰাগী আৰু ;
দয়মন্তী হুখে	হিয়া ভাগি নিব	নালাগে অলপো বাৰু।
চিন্তা শ্ৰীৰংসব	নাগাবি কাহিনী ;	জ্যোপদীৰ নকৰি কথা।
সতী জয়মন্তী	আয়তী হুখুনীৰ	হৃদয় ভাগিবি ব্যথা।

বীণ বৰাগী

(২)

যদিহে গাইছ
কেনেকৈ মৰাণে
মণিৰাম পিয়লিৰ
মানা কৰ তাক
একণি হৃদয়
ভাগি ছিগি যায়
বেউলা শাস্তীৰ
ছথৰ বোকোচা
বিষাদ বাতৰি
কাবো কৈ মাতিছে।

বদন কুকনে
অসম ধ্বংসিলে
মৰণ বাতৰি
বৰাগী ককাই ঐ !
এফেৰি সমল,
অলপ আঘাতে,
হুণ্ডুনাৰি হুথ
বব মই নোৱাৰো
কতনো শুনাৰি,
বৰাগী ককাই ঐ

কেনেকৈ আনিলে মান ?
যদিহে গাইছ গান ?
যদি ভোৰ বীণে গায় ?
শোক মোৰ উথলায় ।
কতনো সহিব খুন্দা ?
কিয় তই মোক কন্দা ?
চান্দোৰ নকৰি কথা ;
অস্তবত পাঠ ব্যাখ্যা ।
মৰণৰ ভৰণি নাই ।
বীণে যেন নিবিনায় ।

(৩)

শোকৰ সুৰটি
আঁতৰি ঘাবৰ
শুনা ঐ বৰাগী
হিয়া মোৰ হেৰ
বাণ, ভগদন্ত,
ভান্ডৰ বন্দাৰ
শঙ্কলাদিবে
পাবন্ত সন্মুখ
শঙ্কৰ মাধৱ,
কল্পসিংহ স্বৰ্গদেৱে
ববমৈ চিলাহেন
বিকীৰ্ত্তি ৰাখিলে, গা

হুণ্ডুনিও নোৱাৰোঁ
শক্তি নাপাওঁ
আনন্দ কাহিনী,
বলবন্ত হোক,
নৰকাসুৰ,
কীৰ্ত্তি নুন্দৰ
কেদাৰ ৰজাক
আত্মচিয়াৰেৰে
কন্দলি সকলে
কি কবিলে
চিলাৰায় দেৱানে
ঐ বৰাগী !

বাঘ মোৰে ধৰে মোক ;
বেজাৰে পীড়িছে বুক ।
অসমৰ যশৰাশি ;
পৰাণ উঠক উলাসি ।
ভীষ্মকৰ গুণ গা ।
শুনো হেৰ বীণ বা ॥
কেনেকৈ জিনিলে শুনা ;
খুজিলে কেনেকৈ জনা ॥
কি কবিলে বীণ ক !
ক বীণ কিয় ব ?
নৰনাৰায়ণ ৰজা ;
ৰজা আৰু ৰাৱ ৰজা !

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা

(৪)

বজা ঐ বৰাগী	সংসাৰ বিৰাগী	সংসাৰৰ গুণ গান,
সুৰদি শুৱলা	ৰেপটোৱে পতি	শীতল হওক প্ৰাণ ।
কথাটি ছবুজো,	সুৰটি বুজিছোঁ	জন্মজন্মান্তৰে শুনা ;
সিজনৰ সোৱঁবগী	সোৱঁবাইছ,	হেৰ আলসুৱা বীণা !
সৰগ বাতৰি	সৰগৰ বীণে	অবুজ ভাষাবে গায় ;
বুজিও ছবুজো	বুজিম সকলো	তেতিয়া সিপুৰী পাই ।
সৰগৰ পৰা	নামি আহি বীণে	সৰগ বাতৰি মিলে ;
“সৰগ এৰিছা,	আকৌ সৰগ	পাৰাগৈ” বুলি সি কলে ।
“সদায় নাধাকে	প্ৰবাসৰ দুখ”	বীণৰ স্মৰে বিনায় ।
আনন্দৰ কণা	সৰগৰ আনি,	মৰ্ত্যত মোক যোগায় ।

(৫)

গা বীণ গা,	অমৃত সঙ্গীত,	শুকানে মেলক কুঁহি,
প্ৰবাস ভাগব	আঁতৰি পলাওক,	মুখত ওলাওক হাঁহি ।
বীণৰ বৰাগী !	বৰাগী নহব	দুখীয়া নহব তই ;
আনন্দৰ কণা,	বসব নিজৰা	বীণতে বান্ধিছ ঐ ;
নমা ঐ ! নমা ঐ !	আকাশী অমিয়,	আকাশী গন্ধাৰ দৰে !
মে মোক, মে মোক,	বৰাগী ককাই ঐ	পিঠ মই নিছিগা ধাৰে ॥
নতুন প্ৰাণৰ	ন চকুযুৰি,	দীপিতি ঢালি ৰে তাত ;
পুখনি পুখিৰা	নকৈ চাই লও,	হে বীণ এঘাৰি মাত ।

দৈব আৰু ভকত

বৈকুণ্ঠবেপৰা হৰিয়ে স্মৃদিলে—

“কোন কোন আহিবৰ হ’ল ?”

নাম নোৱা ভকতে সাদৰি বুলিলে

“নামতে গৈ আছে। তল

বৈকুণ্ঠবেপৰা গোঁদায়ে মাতিলে

“আহাহে ভকত সকল !”

নাম-নোৱা ভকতে নাহেঁকৈ বুলিলে

“ভকতিত পাই লভহক বল ।”

প্ৰভুৱে মাতিলে, “বাপু মোৰ ভকত হে,

প্ৰসাদ লবৰে হল”

ভকতে বুলিলে “প্ৰভু বাসুদেউ

নামতে ভোক পিয়াহ গল ।”

নাৰদক মাতিলে, উদ্ধৱক মাতিলে,

বিহুৱক প্ৰভু মাতিছে ।

নাৰদ বিহুৱে উদ্ধৱে বুলিলে

“দাম প্ৰসাদৰ পিছে ।”

মৰতত ভকত বৈকুণ্ঠত মুকুট,

“লৰি আঠৈসকল আই !”

“নেযাৱেঁ নেযাৱেঁ প্ৰভু মোৰ গোবিন্দাই,

মুকুতিৰ নকৰো বেহা ।”

“নাহাহে যদি, মই যাবকেই লাগিল,

লগলৈ তোমালোকৰ ।

ভকতক এৰি থাকিব নোৱাৰো

পলকেই একো বছৰ ।”

পদ্মনাথ গৌহাঞি বৰুৱা

[সাহিত্যিক পেন্থনাথ গৌহাঞি বৰুৱা ডাঙৰীয়াই অসমীয়া সাহিত্যৰ গদ্য পদ্য নাটক আদি সকলোতে বিশেষ স্থান লাভ কৰিছে। তেখেতৰ 'জুবণি', 'ফুলৰ চানেকি', 'লীলাকাব্য', 'শ্ৰীকৃষ্ণ', 'গদাধৰ', 'জয়মতী' আদি পুথিবোৰ লেখত লবলগীয়া। 'প্ৰকৃতি-বিভৱ' তেখেতৰ 'গীতা' কাব্যৰ পৰা উদ্ধৃত প্ৰাকৃতিক বিৱৰণ]

প্ৰকৃতি বিভৱ

সুন্দৰ সি নাগৰাজ্য শ্ৰাম পৰ্ব্বতত,
কহিয়া নামেৰে ঠাই, বৃটিচ নগৰ ;
একে নামে নগা-চাং ধৰে শিতানত ;
আতিকে সবল তাৰ নিজাপী সুজ্ঞ,
উলঙ্গ সন্ন্যাসী, অহ, উদাৰ ভাৱত ;
ঘিণায় কৃত্ৰিম শোভা সভ্যতাৰ সাধ ।
বনৰ হৰিণা সতে সবল প্ৰাণেৰে,
সমানে বিহাৰ কৰে বিশাল প্ৰকৃতি ।
নিজৰা-নিশ্চত-নীৰ অমৃত সমান, ' ;
সুখ-খাদ্য ফল-মূল, প্ৰকৃতি-বিভৱ,
দুয়োৰে সমান ভাগী, দুয়ে বনচৰ ।
গভীৰ গহ্বৰ ভেদি অত্যাচাৰ বিৰিখে
সমৰ্থল সমানত হই একাকৰ,
ধৰে শোভা বিতোপন । আবেলি বেগিকা

প্ৰকৃতি বিভৱ

হেঙুলি বহণে যেবে তিৰ ঘিৰ কৰি
শোভে শীতল পাটীটি,—চৈচনি বুকুৰে ---
ইচ্ছা হয় লভো শান্তি ক্ষুণ্ণক বাগৰি,
অতৃপ্ত সুখৰ ভোগ ভোগোঁ প্ৰাণ ভৰি !
আলাসত ভ্ৰমি ফুৰা মেঘদূত গণ,
উলাহত উৰি ফুৰে বাতৰি বিলাই
অযাচিত কাৰোবাৰ ; আপোন পাহৰা
কৰে কাৰোবাক, হাঁয়, আপোন পাহৰি !
চাপিলে ওচৰ দেহি, সুকোঁমল হিয়া
যায় পমি আবেগত ! বহুত অপাৰ !
দুৰণিৰ দৃষ্টিৰেখা মন-চিত হৰা,
চাওঁতে চাওঁতে অহ, শ্ৰামা প্ৰকৃতিয়ে
নিশ্বাস নিৰোধি যেন প্ৰাণ কাঢ়ি লয় !
আৰু যত সৌন্দৰ্য্যৰ গুপ্ত সন্তাৰ,
উদিয়াই শাবী শাবী পাতিছে গোহাৰ ;
কিনোতা মানৱ প্ৰাণ বেটোতী প্ৰকৃতি ।
অবন্ধিতে আছে পৰি ; সাধ্য কিন্তু কাৰ
তুলি লয় কিবা এটি, সলনিত তাৰ,
নেবেচিলে মন-প্ৰাণ,—একমাত্ৰ বেচ ।

মিলন-মহত্ব

স্বৰ্গমৰ্ত্য মিলনৰ সাক্ষ্য দিয়ে আকাশে সাগৰে,
পাতালকো কৰে এক চামে চামে মিলন-আকৰে ।

স্বমেব কুমেব মিলে,—মেবদণ্ড মূৰপুতি জেঁটা
বিষুৱ বান্ধনি মেব, ভুমণ্ডল আঁকোৱালি অঁটা ।

উদয় অচল সতে অস্তাচল কৰ সন্মিলন ;
শীতাত্মৰ পূজাবীয়ে পুৱা সন্ধ্যা কৰে আবাহন ।

পদ্মবাগ স্বকয়ত দিনমান মিলন গোহৰ,
চক্ৰপ্ৰভা কুমুদত মিলনৰ হিয়া সৰোবৰ ।

প্ৰতিভাত প্ৰকৃতিত পুৰুষৰ মিলন মহিমা ;
হৃষ্টিৰ স্বীকাৰ্য্য বিয়পিছে, নাই তাৰ সীমা ।

সন্ধি-মিলনৰ বল কৃষ্ণাৰ্জুন,—গীতা-উৎপত্তি ;
মানবাত্মা যুক্তি হেতু জগতত শ্ৰেষ্ঠ ধৰ্ম ভেটি ।

হৃষ্টি স্থিতি প্ৰলয়ৰ সম্বন্ধ নিৰ্ব্বাক গূঢ়তম ;
একৰ কাৰণে তিনি, বিশ্বপ্ৰাণ মিলন-মহত্ব ।

আনন্দচন্দ্র আগবৱালা

[ঐত্ৰতাত্ত্বিক 'জিলিকনি'ৰ কবি আনন্দ চন্দ্র আগবৱালাই (১৮৭৪—১৯৪০) সহজ সবল স্বকৰা ভাষাৰ যোগেদি বিতোপন কবিতা লিখি অসমীয়া সাহিত্যৰ অঙ্গ পুষ্টি কৰিছে। ইংৰাজীৰ পৰাঃভালেমান কবিতা এখেতে সবল অসমীয়ালৈ 'ভাঙিছে'। ভাষাৰ কোমলতালৈ চাই এখেতক ল'ৰাৰ কবিও (Children's poet) বুলিব পাৰি।]

আজি আৰু কালি

(১)

সৌভাগ্যই লাগ দিলে যদি কেতিয়াবা,
ফুলে ফুল তোমাৰ বাটত,
কেতিয়া চাপৰি তুমি সিফুল গোটাৰা ?
আজি, হেৰা আজিৰ দিনত ।
যদি দেখা ভবিষ্যত জুখৰ সপোন
সৌভাগ্যই এৰা দিব বুলি,
কাহানি বেজাৰ কৰি থাকিবা বিয়ন ?
কালিলৈ, হেৰা অহা কালি ।

(২)

যিজন কবিলে হেৰা আমাৰ অস্তায়,
তেওঁ যদি দোষ গাত লই
কমা মাগে, কেতিয়ানো স্বৰষিবা দায় ?
আজি, হেৰা থোমা আজিয়েই ।

আনন্দচক্ৰ জাগৰহালা

কঠোৰ কৰ্তব্য যদি কৰোতে পালন,
আলচিহ্না গালি দিবলৈ,
কেতিয়ানো গঞ্জনাৰ বুলিবা বচন ?
কালি, হেৰা অহা কালিলৈ ।

(৩)

আমি যদি ধাবে আনি মুগ্ধজাত ধাব,
ধাবে দিগ্ধা পৰে অভাৱত,
কেতিয়া কৰিবা সাধ্যমতে প্ৰতিকাৰ,
আজি, হেৰা আজিৰ দিনত ।
আমাৰ ধৰুৱা যদি শুজিবলৈ পাব
অপাৰগ সৰ্বস্বান্ত হয়,
কাহানি সাধিবা ধাব, লগাবা বিচাৰ ?
কালি, হেৰা অহা কালিলৈ ।

(৪)

বিমল আনন্দ আৰু সুকৰ্মৰ হেতু
নাথাকে মুহূৰ্ত্তবোৰ বহি,
ছেগ বুজি কাম কৰা সৌভাগ্যৰ সেতু.
আজি, হেৰা কৰা আজিয়েই ।
ছেগ গলে ছেগ আৰু নাহে সতকাই
শোক, দুখ, থং আৰু গালি
সমানে আহিব পাৰে, থৰা আঁতৰাই
কালিলৈ, হেৰা অহা কালি । *

* Charles Mackay ৰ To-day and To-morrow কবিতাৰ
অনুবাদ ।

মুখ

মুখ মুখ বুলি মাছুহ বলিহা,
নেদেখে মুখৰ মুখ ;
মুখ বিচাৰোতে পায় সংসাৰত
মুখৰ উপৰি মুখ ।

দেখিও নেদেখা কিয় দিন-কণা,
মুখ যে হাতত আছে ;
ষিটে দিৰ পাৰে স্বার্থ বলিদান,
মুখ কুৰে পাছে পাছে ।

অকল নিজৰ নিমিত্তে নহয়
আমাৰ জীৱন ভাই ;
পৰৰ কাৰণে খাটিব পাৰিলে,
সংসাৰ মুখৰ ঠাই ।

পৰৰ অভাৱ, পৰৰ দুখত,
হিন্ধা যদি পমি যায়,
পৰক আগোন কৰিব পাৰিলে
সংসাৰত মুখ নাই ।

শক্তি-সামৰণ পৰৰ দুখত
বিলাব পাৰিলে ভাই,
পৰৰ কাৰণে কান্দিব জানিলে
কান্দনতো মুখ পায় ।

অনিচ্ছিত আগবহালা

সকলো আপোন বত নব-নাৰী
কাকনো বুলিম পৰ ?
পৰম পিতাৰ সকলো সন্তান
পৃথিৱী আমাৰ ঘৰ ।

গাই-গোটা পেটে ভঁৰাল নহৰা,
লোকৰ হুথলৈ চোৱা ;
মাহুহৰ সেৱা মাহুহৰ পূজা,
পৱিত্ৰ বৰত লোৱা ।

“মই মোৰ” বুলি নাথাকিবা মজি,
মোহৰ জালত পৰি,
‘মই’ মোৰ ভাষে তললৈ বুকাৰ
নাপাবা বন্ধাৰ তৰী ।

মুখৰ হুখৰ মনেই কাৰণ
মনক বাখিবা থিত ;
ভাগ্যত লভিবা পৰম সন্তোষ,
সামিবা লোকৰ হিত ।

স্বাৰ্থৰ বাটত হুখৰ কাঁইট,
খোজেপতি বিকে হলে,
নিঃস্বাৰ্থৰ বাট, সেমুৰীয়া আলি,
হুগন্ধি হুসুৰ হলে ।

জাতীয় গোবৰ
 যথার্থ নিস্বার্থ ধৰ্ম্মী জীৱন
 বিশ্ব শ্ৰেয় ভৱপূৰ,
 বিশ্বৰ সকলো ভাই ভনী তাৰ
 সুখৰ নপৰে ওৰ ।

কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য

[স্বদেশপ্ৰেমিক দাৰ্শনিক কবি ভট্টাচাৰ্য্যদেৱৰ (১৮৫৩—১৯৩৬)
 “চিন্তানল”ৰ কবিতাবোৰ দেশপ্ৰেম উদ্দীপক । এখেতৰ বিৰক্তি আৰু
 ক্ষোভাগ্নি এই কবিতাত উদগীৰ্ণ হৈছে । ভট্টাচাৰ্য্যদেৱৰ গদ্য ৰচনাৰ ভঙ্গীও
 ওজস্বম্পন্ন]

জাতীয় গোবৰ
 বুৰঞ্জী লিখক,
 জাতীয় গোবৰ
 কিবা চিন পাবা অসম দেশৰ,
 যত কবিকুল
 জাতি পদ্মফুল
 লভিলে জনম ফলে কি পাপৰ ।
 হায় ! হায় ! হায় !
 বুকু ফাটি যায়
 যি বুজে পুৰিছে জন্ম সন্ময় ।
 উহ্ ! পাহৰণি
 যেন বাকসিনী !
 গিলিলি বহুত অসম গোবৰ ।

কমলাকান্ত ভট্টাচার্য্য

কোনে উলিয়াব
কোনেবা দেখাব
জন্মিছেনে এনে মহা অক্লভৰ ?
ঠিক অসমীয়া
মাল্লহ নহয়,
অসম আশান নোহে কোনে কয় ?
অনন্ত কন্দলি
জন্ম ধৰিছিল
কিনো পাপ কৰি অসম মাটিত,
নাই তয়ু নাম,
আদৰ সন্মান,
কাললৈ হুমাৰ আশান ভগিত ।
পছমৰ গোক
গুহকৰা লয়,
ভোমোৰাব দৰে ফুল কি বময় ?
কন্দলি শ্ৰীধৰ,
কিনোহে শূন্যৰ
গাঁথিছিল বাছি ফুল মালাধাৰ,
ভাবিছিল মনে,
অসম সন্তানে
সিদ্ধি গুণ গাই থাকিব ভোমাব ।
কালৰ নিৰ্ভৰ
বতাহ-কোবত,
পবিল সি মালা অনন্ত-খালত ।

জাতীয় গৌৰৱ
 বামসৰস্বতী,
 ভাৰতৰ পুৰি,
 ব্যাসৰ বাহুনি ফুৰ মালা,
 কবিলা বচনা,
 তোমাৰ কামনা
 নিসিদ্ধিল হল লবাব খেলা ।
 দেৱ কৃষ্টিবাস
 কীৰ্ত্তিৰ আবাস
 সাজিলে তোমাৰ বঙালী ভাই,
 এই বামায়ণ
 লেখা কবিজন-
 পুৰিৰ বতৰাৰ নামো নাই ।
 পুৰণি গৌৰৱে
 গবৰী যেই দেশ
 নহয়, নাই তাৰ উন্নতিৰ লেশ ।
 কত পৰিশ্রম
 কৰি কবিজন
 সাজিলে মোবাহ কেৱল বৃথায়,
 আজি অসমত
 ডেকাৰ মাজত
 বিচাৰি তাক খাঙতা নাই ।
 স্বজাতি অসত্য
 যিনি হয় সত্য,
 গিভাৰ পুত্ৰ নাই পৰিচয় ।

কমলাকান্ত ভট্টাচার্য্য

ইকপ ব-ছেবা
সজ্জানৰ জ্ঞান
দিলেহি বিধাতা এই মাটিখান !
ঠিক অসমীয়া
মাহুহ নহয় ;
অসম আশান নোহে কোনে কয় ?
শঙ্কৰ দেৱৰ
দেখোঁ জীৱনৰ
চৰিত্ৰ কেৱল শুকতত সীমা,
চৈতন্য জীৱন
অগত-ঘোষণ,
আশানতে লয় শঙ্কৰ মহিমা ।
মাধৱেউ এক
সুৰুবি প্ৰধান,
অসত্য দেশত জন্মি নষ্ট নাম !
“যেন ছুল ভাগ
হাবিত জনম
হাবিব বতাহে হাবিতে নাশে ।
ই অসত্য দেশ,
মহুৰ্য্য লেশ,
নাই একেবাৰে ভাৰত মাৰ্গে ।
ঠিক অসমীয়া
মাহুহ নহয়,
অসম আশান নোহে কোনে কয় ?

বঘুনাথ চৌধাৰী

[বিহগী কবি চৌধাৰীদেৱ অসমীয়া কাব্য সাহিত্যৰ প্ৰকৃতি-প্ৰেমিক।
‘সাদৰী’, ‘দহিকভৰা’, ‘কাৰবালা’ আৰু ‘কেতেকী’ তেখেতৰ অল্পপম দান।
উনৈশ শতিকাৰ শেষ আৰু বিংশ শতিকাৰ আদিভাগৰ তেখেত শ্ৰেষ্ঠ
অসমীয়া কবি।]

কেতেকী

ক’বপৰা তই আহিলি সোণাই,
কোন পিনে যাৱ উৰি,
কিয় বা ফুৰিছ দূৰ দূৰণিত
অকলই ঘূৰি ঘূৰি ?

লোকালোক এৰি নিজ্ঞান ভূমিত
হুবুজা ভাষাৰে তই,
কি মাত মাতিছ কিহৰ আশাত
হুবুজো বিহগী মই !

দেৱৰ দুৰ্ভভ আনিছ কি ধন,
কাক নো বিলাই দিবি,
কিহা ই দেশৰ ভাল বস্তুখিনি
কোন দেশলৈ নিবি ?

অজ্ঞান্য গিৰিব শিখৰে শিখৰে
ধৰ বিনন্দীয়া নুব,
কেতিয়াবা গই তটিনী তীৰৰ
নিদ্ৰুতা কৰ দূৰ ?

বহুনাথ চৌধাৰী

বিজয় বনত শ্ৰান্তৰ ভূমিত
মনত কি লই কুব,
ক'ত এৰি থৈ পৰাণ মণিক,
অকলৈ অকলৈ ঘূৰ ?

জন্ম লভিছ মানৱ অজ্ঞাত
আছে যি সুন্দৰ ঠাই
শ্ৰদ্ধা, শাস্তি, ময়া, দেৱবালা সৰে,
বিহৰিছে সৰ্বদাই ?

নিতে ফুলে য'ত শ্ৰেয় পাৰিজাত
নিকুঞ্জ কানন ভৰি,
বিতৰে সৌৰভ ধীৰ সমীৰণে,
পৰাণ শীতল কৰি !

নাই যি দেশত পাপ শ্ৰলোভন,
নাই বিভীষিকা ভয়,
পুণ্যৰ জ্যোতিয়ে যি শ্ৰেয় নগৰী
কৰি আছে জ্যোতিৰ্ময় ?

বত অশ্বপ সন্মানস্ব ৰূপ
আছে দিব্য ৰূপ থৰি,
এনে হেন দেশ যিহঁতিনি ভই
কিয়বা আহিলি এৰি ?

কেতেতা

হুবুজো বিহগি অৰোধ মানসে
কিহত গইছ ভোল ;
কিয় কুব তই ইনাই বিনাই
কি তোব মনত হ'ল ?

বাগ, মায়, ভাই সবাকো এবিলি
এবিলি ওপজা ঠাই,
গছ পাতে সজা বাহটি এবিলি
কাব কি আহদি পায় ?

নহয় ই ঠাই নন্দন কানন
নহয় অমবাস্তৱী,—
আচল পিছল আছে বহু বাট
আছে বহু লটিঘটি ।

বুজিছ নে পখি যান্না কাননত
বিহবিছ তই আহি,
যান্না ভাও জুৰি যান্নাৰীসকলে
লগাব ভিজিত কাহি ?

হুই ব্যাখে তাত মোহৰ বাঙবা
পাতিছে নুন্দৰ কই
কিন্তু পখি তই আগ পাচ ওশি
হুবিবি সতৰ্ক হই !

বধুনাথ চৌধাৰী

আহিছ বিহগি আলচি মনত
 কিৰা গাম থাম বুলি,
লোডৰ বেহানি আছে আঁকি বহ
 যাব তোৰ মন ছলি ।

নিম্বাৰ্ধ মকম নাপাৰি ইয়াত
 নাপাৰি অমিয়া পুথ,
আদৰি সাদৰি কোনেনো মাতিব
 কোনে পতিয়াব ছথ ।

দহিকতৰা

অ' মৰমী বন্ধ মোৰ অ' দহিকতৰা
কোন মুৰ্ছনাত তোৰ বাজে দোতাৰা,
 মিলন মাধুৰী লই,
 আহিছ সাদৰী অই,
কোন বিবহীক দিবি প্ৰেমৰ বতৰা
পদূলিত আছে বই গুলকি কতৰা ।

পুল্লবুটি হল তোৰ পৰশ মণিত
 নিম্বাৰ্ধ বাঁহনি দৰা
 পানী পিৰলিবে ভৰা,
বুকুতৰ ভাৱমালা ভামল পাটীত ;
কি কুন্দৰ দিক্কাতি কুল বননিত ।

দহিকতৰা

শ্রামল তুণেৰে ভৰা ধুনীয়া পথাৰ,
সুন্দৰী শাৰদ বাল।
পিকালে হৰিৎমালা
সঙ্গীতৰ হিল্লোলত প্ৰেমৰ আধাৰ ;
ফুলিল ইদত কত কুমুদ কহলাৰ ।

সঙ্গীতৰ সুধাধাৰা দিনি তই বাকি ;
আকাশত বামখহু
ৰঞ্জিলে নীলিমা তহু
দেবপুৰী এৰি থই আকাশী নৰ্ত্তকী ;
মৰতত ভৰি দিনে উৰ্দ্ধলী কেতেকী ।

সোণগুটি সোণাকৰে লই ধোপামণি
কনক কবিতা ৰচি
দিছে প্ৰেম উপযাচি
ধবল মেঘৰ বুকু তুলাপাতখনি ;
কত কাব্য কথাৰেই হইছে শুৱনি ।

লুইতৰ কাণে কাণে কঁহুৱাৰ ফুল
বতাহত হালি জালি
চৌৱে চৌৱে চৌ খেলি
ছুৰাব ধবল কান্তি খৰিছে বিপুল
যেন পূব তৰঙ্গিনী পূৰ্ণকে আকুল ।

দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্ম্মা

সোণোৱালী বহুৰ সৰিয়হ ডবা,

ৰূপৰ মাধুৰী সনা

ঢালি শ্ৰেয় জ্যোতিকা

উৰায় পৰাগ ফাঁকু মন প্ৰাণ হৰা,

বমকজমক হল বিশ্ব বসুন্ধৰা ।

দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্ম্মা

[শ্ৰীযুত শৰ্ম্মাদেৱৰ ‘অঞ্জলি’ আৰু ‘নিবেদন’ত জুৰিয়াই থোৱা
কবিতাৰ উপৰিও বহুতো কবিতা আগোচনীৰোৰত সিঁচৰতি হৈ আছে।
এখেতৰ ভাঙনি কবিতাবেৰো উপাদেয়। “সাদৰী” বৰ্ডচম্বৰৰ “লুচি”
কবিতাৰ ভাঙনি।]

সাদৰী

(১)

আছিল সাদৰী মোৰ ভৰলু সিপাৰে,

কাৰো মাত হুণ্ডনা দেশত,

নাই কেও শলাগনী দিগে মৰমেৰে,

নাই কেও পৰে প্ৰশয়ত ।

শেলুৱা শিলত গজা ফুল বনৰীয়া

আধা-আধি চকুৰ আঁৰত,

ধুনীয়া তৰাৰ দৰে একোটি ঘেঁড়িয়া,

ভিৰ-বিৰ অলে আকাশত ।

সাদৰী

আছিল নজনা কেৱে, নেজানে কোনোতে
লয় পালে সাদৰী যেতিয়া,
যেতিয়া অশান হয়, ললে সাদৰীয়ে,
মোত জুই জলিল তেতিয়া ।

(২)

সাগৰৰ সিপাৰৰ নজনা দেশত
বিদেশীৰ মাজত ফুৰিলোঁ,
অদ্দেশৰ মায়া কেৰি, কল্পনা স্মৃতিত
পমিগই তেতিয়া জানিলোঁ ।
গ'ল, ঘ'ক মোৰ সেই দুখৰ কল্পনা,
নিজ দেশ নেৰোঁ কেতিয়াও ,
বাঢ়িব লাগিছে মোৰ চেনেহ কামনা
নিজৰ দেশত এতিয়াও ।
পাইছিলো পৰ্বতৰ মাজত তোমাৰ
আশা স্মৃতি,—সঁচোৱা মনত,
সাদৰৰ সাদৰীয়ে মাতেৰে উদ্ধাৰ
বহিছিলে জুহাল কাষত ।
পুৱা দেখা পায় আক গধূলি লুকাই
সাদৰীৰ ফুলৰ মণ্ডপ,
ৰাঁহনি পথাৰখনি তোমাবেহে চাই
সাদৰীৰ চকু গ'ল আপ ।

(৩)

মোহ টোপনিত পৰি সংজ্ঞা হেৰুৱাই
পাহৰিলোঁ জীৱন মৰণ ;
জানিছিলোঁ সাদৰীক মৰ্ত্য ধুমুহাই
নোহাবিধ কৰিব পৰ্শন ।

দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা

নাই গতি, নিশকতি, এতিয়া সাদৰী,
চকু কাণ নলবে নচৰে,
পৃথিবীৰ পাকে পতি ফুৰিছে বাগৰি
গছ, লতা, পৰ্ব্বতৰ দৰে ।

পেঁপা

শুনিছোঁ পেঁপাৰ মাত পথাৰৰ পৰা,
বঙা বেলি মাৰ যায় যায়,
আহিছে গৰুৰ জাক পথকুৱা বাটে,
ওচৰত গৰখীয়া নাই ।
গৰখীয়া ভোল গৈ গৰুৰো এৰিলে
পথাৰত আছে আজি বৈ,
মানুহৰ মাতে ক'ব নোৱৰা কথাকো
কয় আজি পেঁপাটিক লৈ ।
কোনেনো সাজিলে পেঁপা ইমান কোমল,
ভাল লাগে শুনি নিলগত
শুনিলে পেঁপাৰ মাত খবকৈ বয়
তেজ-সোত মোৰ শৰীৰত ।

পছা আৰু প্ৰবৰ্ত্তক

বহু দেশ বিদেশত বহুত পুৰুষে
বান্ধি গ'ল কেবাটিও পথ,
কেউটিৰ লক্ষ্য একে, স্বৰ্গৰ জখলা,
ডকতৰ ডকতিৰ পথ ।

পহা আৰু প্ৰৱৰ্ত্তক

যিখন বৰষুণে উঠি যিটি পথ লবা
পাবাগই স্বৰ্গত ভাবেই,
যেনেকই ভাবা ছুমি যিটি পথে চলা,
পাবাগই একে জনকেই ।
প্ৰৱৰ্ত্তক সকলোৱে নেসাজে নতুন
অনাদিৰ অৰ্থ উনিয়ায়,
নকৰে নতুন জাত মনতো নাভাবে,
ভকতেহে লোককো ঘিণায় ।
জানী লোকে নিজে ডাঠি কদাপি নকয়
নিজৰ কথাৰে ঠিক বুলি,
নিজৰ চৰণ-চাৰ কামত এৰিব,
নেষায় ভৰিৰে নিজে ছুলি ।
চকু থকা লোকে ভাল দেখে অইনতো,
অইনৰো ভাল শুণ গায়,
লোকক দেখিলে ভাল, নিজৰ ঘৰক
ঘিণকৰা বুলি ছবুজায় ।
পুখি পটি নাম কৰি জানী হয় যদি
অমঙ্গল আৰু তাকৰিব,
জ্ঞান-কলহৰ পৰা অজ্ঞান উগাবি,
মানুহ ভূলাব নোৱাৰিব ।
একোজন পুৰুষৰ সময়-বালিত
বৈ যায় চাৰ চৰণৰ,
হয়তো সময়মতে মাৰ যায় গৈ,
নকু পৰি আৰু ডাঙৰব ।

হুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা।

যি থানত অভীজৰ পুৰুষলোকৰ
আছে নীনা-খেলা কৰা ঠাই,
তাত আজি স্মৃতি চিহ্ন জলিব লাগিছে
যদিও শিলেৰে সজা নাই।
একোজন পুৰুষৰ একো অঁজোবত
বহু যুগ আগবাঢ়ি যায়,
একোজন পুৰুষৰ একোটা ঠেলাই
বহুকাল সংসাৰ চলায় !
যেতিয়া ববহি আহি সমাজৰ গতি,
নাইবা হুঁকি পিচ পৰে,
তেতিয়া আকৌ আহি একোজন লোকে
সমাজৰ গুৰি বঠা ধৰে।
কোমল পানীত সৰসুৰা গুৰিয়ালে
নাওখনি বাই লই যায়,
টান পানী পৰিলেহি বলীয়ে সিদ্ধৰে
বলেৰে বালেহে আগুৱায়।
যেনে নাৱৰীয়া লাগে, ঠিক তেনে পাবা,
য'ত যেনে সোঁত তেনে চাই ;
য'ত যিটি আৱশ্যক আপুনি ওলাব,
আপুনি লবহি নিজ ঠাই।
নৈয়েনো কিমান বাৰ সোঁতা এৰি যায়
তাৰ একো লেখজোখ নাই।
সমাজৰ মতো লৰি থাকে সেইদৰে,
যেতিয়া যিটিৰে ছল পায়।

ধূলি-কণা মই

ভকতে ভকতি যদি কৰে বৰ কই
মহত্ব তাকৰে মহন্তৰ ;
টানি আনি মহতকো ভকতে লগোৱা
সুমায়ে ভিতৰ বিবাদৰ ।
মহন্তৰ হিয়াখনি সদায় বহল,
সকলোকে সমভাৱে চায় ;
কোন বৰ কোন সৰু তেনে মীমাংসাৰ
ওচৰে কদাপি নেযায় ।

চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা

[‘ভাগ্য পৰীক্ষা,’ ‘মেঘনাদ বধ’ আদি নাটৰ সুপৰিচিত গ্ৰন্থকাৰ
শ্ৰীযুত চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা এজন নামজলা লেখক । কবিতাটি তেখেতৰ ‘বজ্জন’
নামৰ কবিতা পুথিৰ পৰা লোৱা হৈছে ।]

ধূলি-কণা মই

(১)

যিদিনা মৰিম মই, সেই দিনা বাক
জগতৰ কেনি হানি হ’ব ?
মৰিলোনে আৰ্হোঁ মই, এই কথা কেনো
পৃথিবীৰ কিমানো জানিব ?

(২)

মই মৰিলেও, দিন গ’লে বাতি হ’ব
জোন বেলি ওলায়ে থাকিব ;
গছত ফুলিব ফুল, বতাহ বলিব
নিজ বাটে নক্ষত্ৰ ঘূৰিব ।

হিতৈশ্বৰ বৰবকৱা

(৩)

আজিৰ দৰেই নিতে জগত চলিব
নাই তাৰ অকণো সংশয় ;
এই বিশ্ব সংসাৰত কোনো নিয়মৰে
লৰচৰ অলপো নহয় ।

(৪)

মই নোহোৱা বাবে এই জগতৰ
কোনো কাম পৰি নেথাকিব ;
কামত বিভোৰ এই বিশাল বিশ্বই
মই মৰা গমকে নেপাব ।

(৫)

অনন্ত বিশ্বৰ এই অসংখ্য ধূলিৰ,
এটিমাত্ৰ ধূলিকণা মই ;
যোৰ বিহনে এই বিপুল সৃষ্টিৰ
কেনিও অকণো হানি নাই ।

হিতৈশ্বৰ বৰবকৱা

[অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত কাব্য বচক স্বৰূপে ৮হিতৈশ্বৰ বৰবকৱা জনাজাত ।
‘কমতাপুৰ ধ্বংস’, ‘তিকতাৰ আয়দান’, ‘যুদ্ধক্ষেত্ৰত আহোম বমণী’ আদি
কেইবাখনিও বুৰঞ্জীমূলক কাব্যেৰে এখেতে অসমীয়া সাহিত্যৰ যোগান
ধৰিছে । খণ্ড-কবিতাতো এখেতৰ হাত আছে । ‘মালচ’ এখেতৰ ৰচিত
চনেটৰ পুথি ।]

চকুলো

[তিক্ততাৰ আত্মদান কাব্য]

(১)

চকুলো ! কেহুৱা তই ? কেহুৱানো তোৰ, হায় !

নিৰ্দ্দয় হৃদয় ? তই কিয়নো ওলাব ?

কি সুন্দৰ চকু দুটি ! নাই ক'তো বিষ্কা,

ওলাবৰ কেনি বাট পাব ?

নিৰ্দ্দয়া, চকুলো ! তই, যৱে অভিমত্ব্য বাঁৰ

বিদায় মাগিব গ'ল উত্তৰাৰ ঠাই

হায় ! যুদ্ধ-যাত্ৰা কালে, হুৰ্ভাগী উত্তৰা

দেখিলে একোৰ তোক পাই ॥

ভয়েনে, চকুলো ঐ ? যি ধৰিলে ঢাকি, হায় !

উত্তৰাৰ হুই চকু ? যৱে দেখা হয়

শেষ দেখা স্বামী স'তে ? নেদেখিলে সতী

পতি মূখ ! সেয়েনেকি তই ?

কত আশা কৰি দেৱী সুভদ্ৰা পৰাণ ভৰি

খুজিছিল চাই ল'ব অভিমত্ব্য-ধন,

তই কিন্তু, নিবদয়া ! ঢাকিলি হুই চকু ।

নেদেখিলে প্ৰাণৰ নন্দন ॥

নিৰ্দ্দয়া, চকুলো তই ! তোৰ অতি কাঠ-চিত্ত,

হুৰ্ভাগীয়া হুৰ্ভাগীক কত বাধা দিয় !

আপাত নিবান কব, হায় ! পাণীয়সি !

তোৰ এনে কুস্বভাৱ কিয় ?

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা

কিয় নিন্দো, হে চকুলো ! তুমি অতি দয়াস্বতী,
মিলনৰ পাছে পাছে প্ৰেমসী-বিবহে,
হৃদয় ব্যাকুল হ'লে, কোনে শান্তি দিয়ে ?
তুমি তেওঁ, আৰু কোনো নোহে ॥
হে চকুলো ! নিন্দো কিয় ? বিপদীক হিতেশ্বৰ
তুমি মাথো ভাবসাৰ থল সংসাৰত,
হেৰুৱাই অকালত জীৱন সজিনী,
তুমি তাৰ সঙ্গী জীৱনত ॥
প্ৰাণাধিকা অৰ্দ্ধাঙ্গিনী অৰ্দ্ধ-অঙ্গ শূন্য কৰি
স্বৰ্গৰ সপোন ভাঙি গৈছে স্বৰ্গত,
তুমি মাথো হিতেশ্বৰ শান্তি দিয়া, দেবি !
সখীৰূপে দুঃখৰ কালত ॥

আৰু —

হুৰ্ভগীয়া নৰ যবে পৰে, হাঁয় বিপদত,
বন্ধুৰে তিয়াগি তাক যায় এৰি থৈ,
কিন্তু, হে চকুলো ! তুমি তেহুৱা কালত
থাকা তাৰ লগৰীয়া হই ॥
ই স্নেহ সামান্য নোহে, এহুৱা চেনেহ নাই ;
নাই নৰ-হৃদয়ত, হায় ! কোনজন
বিপদত সঙ্গী হয় ? আপদ কালত
যবে নৰ বিষাদ মগন ?
পৰাণৰ পুত্ৰে যবে কৰে, হাঁয় ! প্ৰাণত্যাগ
হুৰ্ভাগিনী জননীক কন্দুৱাই থৈ,

নিয়ৰ

সিকালত হে চকুলো ! নিচুকাই কোনে
হুভাগীক ? তুমিয়ে নহয় ?
জনক জীয়াৰী সীতা অশোক বনত যবে
বন্দিনী আছিল, হাঁয় ! তেহুৱা কালত
আছিল লগত কোন ? সবম্বা ? নহয়
তুমিয়েহে সীতাৰ লগত ॥
বিপদৰ বন্ধু তুমি, তুমি অতি দয়ালুতী,
বৰ স্নেহ কৰা তুমি বিপদ কালত,
নিচিনে তোমাক আনে, মই চিনি পাওঁ
তুমি মাথো বন্ধু বিপদত ॥

নিয়ৰ

[তিকতাৰ আশ্বদান কাব্যৰ পৰা]

গ'ল অন্ধকাৰ ৰাতি, আহিল পুৱঁতী ঘূৰি,
জীৱজন্তু পালে সাৰ পাই পুহু প্ৰাণ ;
দেখা দিলে পূবফালে বজ্জুৱা বেলিটিয়ে,
বনৰ চৰায়ে গায় নানা শ্ৰুবে গান ॥
ধীৰে ধীৰে আহে যায় পুৱাৰ বতাহ জাকি
নচুৱাই লাহে লাহে বিৰিখৰ পাত,
টোপাটোপে টপ্ টপ্ পৰে নিয়ৰৰ টোপা
সঘনে সঘনে আই পৃথিৱীৰ গাত ॥

নিয়ৰ ! তুমিনো কোন ? কাৰ চকুগানী ঐ
পৰিছা মাটিতে ।

হিতেখৰ বৰবৰুৱা

কোৱা! তুমি কোৱা! আজি নিয়বৰ ৰূপ খৰি
কিয় টোপাটোপে পৰি থাক। নিতে নিতে ?
কান্দিছে কোনেনো হাঁয় ? কেহুৱা সি দেশ ঐ ?

কান্দে তেওঁ য'ত ?

যাৰ চকুপানী তুমি কান্দিছেনে তেওঁ আজি
কাৰ বিবহত পৰি ? নহ'লে কিহত ?
নিয়ব ? স্বৰ্গীয় তুমি ; স্বৰ্গৰ চকুলো ঐ ?

আছেনে স্বৰ্গতো

দুঃখ-শোক ৰোগ-ব্যাদি বিবহ-বিচ্ছেদ ক্লেদ
চেনেহী জ্বৰণা দেৱকৃত্যৰ মনতো ?

আছেনে স্বৰ্গতো, হায় ! দুখনী বিধৱা ঐ

চিৰ দুৰ্ভাগিনী ?

কালৰ হাতত পৰি পলাই লুকালে যাৰ
পৰাণৰ পতিধন নয়নৰ মণি ?
দুৰ্ভক্ত ৰোগৰ হাত তাতোনেকি আছে ঐ ?

স্বৰ্গৰ মাজত ?

তাতো কি মইনা মোৰ ৰোগৰ আলাত পৰি
দুখাৰি চকুলো টোকে নিববে দুখত ?
চৰণত ধৰোঁ মই (যদিহে নহয়) কোৱা
কাৰ চকুপানী তুমি পৰা নিত নিত ?
শুনিছোঁ স্বৰ্গৰ বোলে দেৱকৃত্য সৰে ঐ

সম্ভাপ নাপায় ?

নাই তাত দুখ শোক বিবহ বিচ্ছেদ ক্লেদ
স্বৰ্গ বোলে চিৰসুখ মিলনৰ ঠাই ॥

অবিশালিখনি

কিন্তু, হাঁয় পৃথিবীৰ মাতৃহৰ ক্লেদ ঐ

সহিব নোৱাৰে—

স্নেহময়ী মেঘকণ্ঠা হৃদয় কোমল অতি,

নবৰ ক্লেদ দেখি চকুপানী পৰে ?

সেয়ে নেকি তুমি ? সেই চকুলো জুখাৰি ঐ

স্বৰ্গীয় কণ্ঠাৰ ?

নিচিনো নিয়ৰ ? তুমি কাৰ চকুপানী ঐ ?

সদা চিন্তা হয়—

প্ৰচানেকি স্নেহময়ী জগতৰ জননীয়ে

নবৰ ক্লেদত কান্দে ? তাকে ভাবোঁ মই ॥

পৃথিবীত নৰে কান্দে, আয়ে জুখ পাই ঐ

চকুলো টুকিছে ।

স্নেহময়ী আই বিনে কোনেনো কান্দিব আৰু ?

আইবেহে টোপা-টোপে চকুলো সৰিছে ॥

অক্ষিক উদ্দিন আহমদ হাজৰিকা

[এখেতৰ ‘জ্ঞান-মালিনী’ অসমীয়া ভাষাৰ কাব্য-সুশ্লীষিত এপাহি
স্বৰ্গীয় পাবিত্ৰাত ।]

অবিশালিখনি

(ডিব্ৰুগড় নৈৰ সিপাৰৰ)

আহা ! কেনে নিজমীয়া, কেনে নিজজাল !

যেনি চাওঁ, দেখা পাওঁ, নিমাত নিতাল !

কাঁহ পৰি যায় জীণ, গভীৰ গহীন !

কি যে এটি বাজি আছে নিবাশাৰ বীণ !

মফিজ উদ্দিন আহমদ হাজৰিকা

কি যে এটি কেনে জানো বিড়া-ভাব-ধৰা
বই বই বান্ধু বয় মৈদামৰ পৰা !
কি যে এটি ছাটি-ফুটি বেজাবৰ ঠাই,
গুনো যেন কিবা হেন কিবা “হাঁয় ! হাঁয় !!”

* * *

এনি তেনি দেখোঁ মানে যত মৰা শব,
পৰি আছে নিশব্দে নাই কোনো বৰ ।
কিয়ে ভয়ানক ভাবে দাঁত নিকটাই,
হাঁহি হাঁহি আছে, যেন ভাবি চাই চাই
পৃথিবীৰ গতি-মতি লাহ-বিলাহক,
আক এই মতলীয়া জীয়া মানুহক ।
চি যাবেবে কয় যেন “হে ! মানুহহঁত !
এয়ে শেহ-দশা, চাহি, তযু কপালত !
আজি হয় ! ফুৰিছ যে ধপছালি মাৰি
হুদিনীয়া পৃথিবীত মূৰে-ভৰি কাঢ়ি ;
কাইলৈকে দেখা পাম, আমাবেহে দৰে,
হুলি-মাকতিৰে মিল হবি শেহান্তৰে ।
ধনী, মানী, জ্ঞানী বুলি কৰি অহঙ্কাৰ,
কিতাহিৰে ধৰাখনি কৰ তোলাপাৰ ;
কুলে কুলীয়ান বুলি, বুকুক ফিন্দাই,
কিয়ে আয়মেৰে কুব মুখ-ওফোন্দাই ;
ইবোৰৰ গুটি-বটা পাবি সেই দিন
মৰিশালি পোহাবহি যমে যেই দিন !!

মৰিশালিখনি

নেভাবিবি নব-জীৱ, অজ্ঞব অমৰ ।
 নেভাবিবি ডব নাই ফিতাহি ভেমৰ ।
 নেভাবিবি বক্ষা পাম, ধনৰ বলত ।
 নেভাবিবি সাৰি যাম, বৃদ্ধিৰ ছলত ।
 নেভাবিবি কাম নাই কোনো ধৰমত ।
 নেভাবিবি লাভ নাই, প্ৰভু-মৰমত ।
 নেভাবিবি সিগুৰীত একো ভয় নাই,
 দেখিলেহে কান্দিবিহি, কৰি হায় ! হায় !!
 মিছাতেই বিচাৰিছ সক আক বৰ ;
 নেথাকিব ইঠাইত একো ভিন পৰ ।
 বজাপ্ৰজা সক বৰ বলী নিৰবল
 সকলোৰে হব এই একেখনি থল ।”
 সংসাৰৰ শত্ৰুৰালি, কপটালি, খঙ
 মৰিশালি পালে হব সকলোৰে ভক্ত ।
 লৰা-বুঢ়া তিৰী-মটা, শত্ৰুক-মিতিৰ,
 গাই গাই ওচৰতে ইটিয়ে সিটিৰ,
 নিজ কৰমৰ দোষ ভবা-গুণা কৰি,
 একেখনি পাটিতেহে থাকিবিহি পৰি ।
 সংসাৰৰ হাই দন্দ কিছা খোচা-খুচি,
 সকলোৰে অস্তৰৰ সমূলকৈ গুচি,
 নিজৰেহে ভাবনাত নিজে কৌচ খাই,
 চিয়ৰিবি “জাহি ! জাহি !” আৰু “হাঁয় ! হাঁয় !!”

ধনাই বৰা

[মঙ্গলদেৱ ছিপাহাবৰ শ্ৰীযুত ধনাই বৰাই আজীৱন শিক্ষকতা কৰিয়ে কটাইছে। তেখেতৰ 'কবিতা চঞ্জিকা'ৰ কবিতা নপঢ়া অসমীয়া ছাত্ৰ নাই বুলিলেও হয়। সহজ সবল ভাষাত গধুৰ ভাব প্ৰকাশ কৰায়ে তেখেতৰ কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য।]

প্ৰকৃত অমৰ

অমৰ সিজন কৰে যেইজন

সদায় আনৰ হিত।

সত্য কথা কয়, ধৰ্ম্ম পথ লয়

পাপত নিদিয়ৈ চিত।

অস্তৰত যাৰ নাই অহংকাৰ,

নম্ৰভাৱে কথা কয়।

দৰিদ্ৰৰ প্ৰতি দয়াশীল অতি

কাকো হিংসা নকৰয়।

কুনীতি দমন কৰি যেই জন,

সুনীতি প্ৰচাৰ কৰে।

জানিবা নিশ্চিত সিটে পৃথিবীত

অমৰ জীৱন ধৰে।

আনৰ হুখত লভয় মনত

অশেষ প্ৰকাৰ হুখ।

দেখিলে আনৰ দুখ বহুস্তৰ

লভয় অশেষ দুখ।

અચર્ય હૌસ

আপোন মঙ্গল নিচিন্তি কেবল
আনবে মঙ্গল কৰে ।
বিধিৰ বিধানে যবিও সিজনে
অমৰ জীৱন ধৰে ।
যুগ যুগান্তৰ সেই পুৰুষ
নাম থাকে পৃথিৱীত ।
যত নৰ-নাৰী সেই নাম ধৰি,
পৱিত্ৰ কৰয় চিত ।
সত্যবাদী ধৰি বজা যুধিষ্ঠিৰ
গুণৰ মন্দিৰ বাম ।
বজা আকবৰ পৃথিৱী ভিতৰ
ধৰিছে অমৰ নাম ।

যতীন্দ্রনাথ ছব্বা

[ত্রিযুত ষষ্ঠীক্ষনাথ দ্বাবা আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ এজন শ্ৰেষ্ঠ কবি। তেখেতৰ 'ওমৰ তীৰ্থ', 'কথা কবিতা', 'আপোন জ্ব' পুথিয়ে অসমীয়া সাহিত্যত নতুন যুগৰ সূচনা কৰিছে।]

ଓମବ ଡୀର୍ଷ

বাক্য দু'খ আশে কোনোবা বলিয়া
কোনোরে বিচাবে অবগন দু'খ ।
হাঁব গিচে গিচে লবোঁতে সন্ধ্যায়
ইকাসে নড়বে অবগন দু'খ ।

যতীন্দ্রনাথ ছদ্মবা

লোৱা ততালিকে যি পোৱা হাতত
নোপোৱা যিখিনি থাকক বাকী
দুবৰ বাজনা শুনিলে কি হব
মাজত তোমাৰ তেনেই কীকি ।

* * *

সংসাৰৰ স্মৃথ আশাকৰি নৰে
আপোন-পাহৰি লবিছে ইয়ায় !
কাৰোবা ভাগ্যত ফলিছে সপোন
কাৰোবা ভাগ্যত একোৱে নাই ।
কি লাভ ইয়াত খস্কেকীয়া স্মৃথে
খস্কেকৰ পাচে আঁতৰি যায়
মৰুৰ মাজত নিয়ৰৰ কণা
পলাই পুৱাৰ পবন পায় ।

* * *

এই পৃথিৱীৰ আলহী ঘৰত
দিন বাতি ছয়ো ছত্ৰবা ঘৰ,
স্মৃথ দুখ ভৰা অতীত বাগিনী
বাজিছে কতনো বুকুত তাৰ ।
ত্ৰিভুবন জয়ী কত বজা আহিঃ
কালৰ কোলাতে মিহলি হ'ল
জলিল চাকিটি ছমাল আকৌ
পোহৰৰ মাৰ্ঘে! স্মৃতিটি বল ।

ওমৰ ভীৰ্খ

কোনোবা বনিয়া স্মৃথ স্মৃথ কৰি
এই পৃথিবীকে সাৰাটি ধৰি
কোনোৱে ভাবিছে মৰণৰ পাচে
গাম সঁচাকৈয়ে স্মৃথৰ পুৰী ।
তহঁতৰ স্মৃথ নাই ক'তো হেৰ
নিঠুৰ মৰণে চিঞৰি কয়,
মুৰ্খ তহঁত অলীক ভাবনা
ভাবি কৰ কিয় জীৱন ক্ষয় ?

* *

ধৰণীৰ এই সেউজীয়া কোলা
ইয়াতে জনম লভিলো মই
কিয়বা আহিলো! কিহৰ সোঁতত—
কি কাম ইয়াত সাধিম অ'ই ।
এই কোলাধনি উদঙাই গুহু
কাৰনো উদ্দেশে উধাও হ'ই
মকৰ মাজৰ বতাহৰ দৰে
কোন অসীমত মিলিম গ'ই ।

* *

এই পৃথিবীয়ে কতযুগ ধৰি
কত ঋষি মুনি জনম দিলে,
কত সাগৰৰ নীৰৱ বুকুত
শত লহৰীয়ে নিৰলে খেলে ।
কত জ্ঞানবেলি দশোদিশ জুৰি
এহ তৰা লই লগেৰে ফুৰে,

বড়ীজনাথ ছুৰবা

সকলোৰে মূল কালৰ চকৰি
ঠিক একেদৰে সদাই যুবে ।

অশেষ যতনে নোৱাৰিলে কেও
অসীম বহুস্ত কৰিব ভেদ,
ক্ষীণ মানৱৰ ক্ষীণবুদ্ধি বল
জীৱন সংশয় নহল ছেদ !
কত পণ্ডিতৰ জ্ঞানৰ পোহৰ
অনন্ত পোহৰে পেসালে জঁই,
ঐতি মুহূৰ্ততে সৃষ্টিৰ বিকাশ
ঐতি মুহূৰ্ততে ঘটিছে লয় ।

ছুৰোতে সিদিনা সন্ধিয়া পৰত
গই পালোঁটগ কুমাৰ গাওঁ,
ছুহাতে কুমাৰে সানি লৈ বোকা
কেনেকৈ মাটি খচিছে চাওঁ ।
নিককণ ভাৱে খচোঁতে খচোঁতে
মাটিৰ মুখত ওলালে মাত
কয় কাতৰেৰে “লাহে লাহে হেৰা,
আক কত দিয়া আঘাত গাত” ।

যুগে যুগে এই একেটি কাহিনী
ঠিক এনেদৰে আহিছে বহি,
যিদিনা সৃষ্টিৰ প্ৰথম পুৰাত
বিধাতাই মাটি হাতেৰে লই

ওমৰ তীৰ্থ

পেনালে চাকত গঢ়িলে মাহুহ
কত বকমৰ যতন কৰি
উঠিলে সিদিনা প্ৰকৃতিৰ বুকুত
বিষাদৰ স্মৰ বসুধা জুৰি ।

*

*

আলহীৰ ঘৰ এই দেহাখনি
থস্তেকৰ মাথো জিৰণি ঠাই,
মৰণৰ শিঙা বাজিলে এবাৰ
নিজৰ বাটেদি আলহী যায়,
বাটত ভাগৰি আৰু আন জনে
জিৰণিৰ ঠাই বিচাৰি আছে
এজনৰ পাচে যায় আন জন
যোৱা জন আৰু হুনাই নাহে ।

*

*

জগতত হেৰা নঘটে প্ৰলয়
ভূমি আৰু মই আঁতৰি গ'লে,
কোন ভূমি মই—নহলেও আমি
সংসাৰৰ হাট সমানে চলে ।
উঠিছে পৰিছে শতেক লহৰী
সাগৰত কত যুগৰে পৰা
অনাদি অনন্ত কালৰ পিয়লা
বইছে সদায় স্মৰাবে ভৰা ।

*

*

যতীন্দ্ৰনাথ হুহুবা .

সংসাৰৰ খেলা সামৰি যেতিয়া
কালৰ কোলাত পৰিম ঢলি,
কোনে জানে হেৰা আৰু কতদিন
সংসাৰ ভাৱনা থাকিব চলি ।
নাভাৰে সাগৰে এটি বালিকণা
বতাহত যদি মিহলি হয়,
আনাৰো জীৱন মৰণতো কাৰো
হৰণ ভগন অকণো নাই ।

শ্ৰী শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱ

কোন দূৰ অতীতৰ ধ্যানমগ্ন যোগী তুমি
তৰ পুণ্য কিৰণেৰে কবিতা পৱিত্ৰ ভূমি ?
নিৰলে বজাই বীণ কোন কবি কাননত
স্বৰ্গৰ বাতৰি আনি দিলা দেৱ মৰতত ?
মধুৰ ঝঙ্কাৰ তাৰ গভীৰ উদাৰ শ্ৰবে
আজিও উঠিছে বাজি অসমৰ ঘৰে ঘৰে ।
যি বীণাৰ শ্ৰবেৰেই প্ৰেম মন্ডাকিনী ধাৰা
অসীম সাধনা বলে নমালা স্বৰ্গৰ পৰা ।
বোৱালা ভক্তিৰ সোত দিলা ধৰ্ম, দিলা জ্ঞান,
দিলা ভাষা অসমক কবিতা জীৱন দান ।
তোমাৰ জীৱন দেৱ লিখে এনে সাধ্য কাৰ
এগোটেই অসম ভূমি বিস্তৃত জীৱনী যাব ।

শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ

অসমৰ বীতি নীতি অসমৰ সজাচাৰ,
অসমৰ ধৰ্মভাৱ অসমৰ ব্যৱহাৰ—
সকলোকে তুমি দেৱ সজালা নতুন সাজে,
তোমাৰ পৰিমা গীতি হৃদয়ে হৃদয়ে বাজে !
তোমাৰ নামৰ ধ্বনি গাঁৱে গাঁৱে সৰাহত
উঠিছে আকাশ ভেদি কীৰ্ত্তনৰ প্ৰসঙ্গত ।
“শঙ্কৰ আমাৰ গুৰু” উলাহতে গাই গান
দিয়ে আহি বিহুবানে নৱবৰষৰ জ্ঞান ।
তোমাৰ গীতকে শুনো হাবি বন পথাৰত
মাছহৰ মুখে মুখে সকলোৰে অন্তৰত ।
বেদ উপনিষদৰ বাছি বাছি ফুল তুলি
কত যতনেৰে দেৱ গাঁথিলা ই মালাধাৰি ।
কুজ স্বৰ্গ ভিন্ভাৰ আঁতৰাই সৰু বৰ,
শিক্কালা ধৰ্মৰ মালা সকলোকে আদৰৰ ।
জানী ভক্ত কৰ্মবীৰ অসমৰ বড় তুমি,
অশেষ বতনে দেৱ সজালা জনমভূমি ।
তোমাৰ সাজকে পিন্ধি জননীয়ে উলাহত
নিজকে চিনাকী দিয়ে হাঁহি হাঁহি অগতত ।
তোমাৰ বলতে আজি হৈ আমি বলীয়ান,
উন্নতি বাটত হওঁ ধীৰে ধীৰে আগুৱান ।
আকাশী নিম্বৰ দৰে তোমাৰ অগীধ বাণী,
মকয়ৰ আকাশত বিতৰক শান্তিপানী ।
তোমাৰ ককণাকণা পৰে যেন জীৱনত,
ভক্তিৰ আঁজলি দিওঁ সাদৰৰে চৰণত ।

সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা ।

[এখেতে অসমীয়া সাহিত্যলৈ কেইবাখনিও গদ্য পদ্যৰ গ্ৰন্থ আগ
বঢ়াইছে। 'নিৰ্ম্মালি' তেখেতৰ পদ্য পুথিৰ ভিতৰত বিশেষ লেখত
লবলগীয়া। অসমীয়া বুৰঞ্জী সম্বন্ধে জেখেতে বিশেষ অল্পসন্ধান আৰু
আলোচনা কৰিছে।]

আশা

সংসাৰৰ নৰ-নাৰী মাথোন আশাতে জীয়ে
ভালপোৱা আৰু শলাগনি,
জীৱন অমিয়া ঢালে আশাৰ কুহকী বাণী
উলাহৰ শক্তি সঞ্জীৱন।
নিশা দেৱী আঁতৰিলে নতুন সাজেৰে সাজি
পূবপিনে উঠে বিনয়নি,
ব্ৰহ্মাণ্ডৰ চাৰি পাশে আশাত উতলা প্ৰাণে
পায় তাৰ বাৰ্ত্তা আগমনি।
তিব্-বিব তিব্-বিব্- জিলিকে হৃথবো মাজে
প্ৰভাময় আশাৰ কণিক',
হৃথত মগন প্ৰাণে সূৰ্য্য আগমন জানি
কিবা যেন দেখে চকামক।
মনিব নোৱাৰা পাব অথাই নদীৰ মাজে
বুটি নাও ডুবোঁ ডুবোঁ হয়,
তাতো নিতে যাত্ৰীসৰে তৰণীৰ গতি মনি
বান্ধে নব আশাৰে হৃদয়।
সংসাৰী জঞ্জাল ঘাব হুগুচে কান্ধব পৰা
আদি হেতু পুত্ৰ পৰিবাৰ,

সন্ধিয়া

তথাপি আশাবে ভবা মোহন ছবিটি দেখে,
ভগৱান সহায়ত তাৰ,
জীৱন যুঁজত যুঁজি অবিশ্রান্ত ভাৱে যেৱে
পৰাজয় দেখিছে মাথোন,
যুঁজৰ মাজতো দেখে খন্তেকে আঁতৰি যোৱা
প্ৰেমময় মধুৰ সপোন ।
জীৱন গছৰ পুলি নৱ সি পুলিৰ মালী,
আশা তাৰ সজীৱনী পানী,
নহ'লে ফুলনি ধৰা খন্তেকতে উই পৰা
নাই তাত একোৰে মোহনী ।

সন্ধিয়া

কোন তুমি আইদেউ মুকলি চুলিৰে
বইছা আঁউজি থিৰ আকাশৰ গাত ?
নিতউ দেখুৱা বাট তৰাৰ চাকিৰে
নিশাৰ প্ৰহৰী হই মিলন যাত্ৰাত ?
তুমি কোন দেৱবালা শাস্তি-আৱৰণ
মেলি দিৱে ভাগৱতা প্ৰকৃতিৰ পিনে ?
আকাশত মিলি যোৱা কৰি বিতৰণ
জগতক শাস্তিস্থা খন্তেক কাৰণে ?
দিনেকৰ মহাবতী দেৱ দিনমণি
বুৰমাবে পছিমৰ একাৰৰ তলে,

ভকণৰাম ফুকন

সেইদেখি তুমি নে কি বিবাদবন্দী
এটুপি চকু লো মচা বিহাৰ আঁচলে ?
নহলে শিৰৰ ফোঁট কিয় মচি ধোৱা
বিয়োগৰ শোকতাপ পাহৰি নোযোৱা ?

ভকণৰাম ফুকন

[দেশভক্ত ভকণৰাম ফুকনৰ গদ্য পদ্য উভয়তে হাত আছিল। তেখেতৰ
‘স্তুতি মালা’ নামৰ কবিতা পুথিৰ পৰা তলৰ কবিতাটি লোৱা হৈছে।]

ঈশ-স্তুতি

তোমাৰ মহিমা অসীম অপাৰ
বিশ্বৰ পালক তুমি ;
অতি কাকণিক পষম দয়ালু
ধৰ্ম বিচাৰৰ স্বামী।

তোমাকে প্ৰণামো কৃপা ভিক্ষা কৰোঁ
পোন বাটে নিয়া মোক ;
যি পোন বাটত চলিছে সদায়
তয়ু কৃপাপাত্ৰ লোক।

কোপত পতিত যি পথত চলে
সি পথে নিনিবা মোক ;
নাইবা চলিছে সি পথত প্ৰভু
পথভ্ৰষ্ট ৰত লোক।

মুছলমানৰ আদি স্তুতি আলহাম দুলিল্লাব ভাঙনি।

শৈলধৰ বাজখোৱা

[‘বিদ্যাবতী’, ‘বৰজিত’, ‘নিজৰা’ আদি নাটক আৰু কবিতা
লেখক স্বৰূপে শ্ৰীযুত শৈলধৰ বাজখোৱা অসমীয়া সাহিত্যত স্থানবিচিহ্ন।]

বৰপেটা

অসমৰ কাণীপুৰি দ্বাৰকা মথুৰা পুৰি
অসমৰ বৰপেটা ধাম,
চাই যোৱা বাটকুৱা পৰাণ জুৰাই যোৱা,
শুনি যোৱা হৰিশ্ৰুণ নাম।
পূৰ্ণব্ৰহ্ম অৱতাৰ সেই মহা পুৰুষ
পদ বজ পূত-পুণ্য থান,
ইথানৰ প্ৰতি অণু বালিকণা পৰমাপু
শুনে নিতে হৰিশ্ৰুণ-গান।
আকাশত হৰিনাম বতাহত হৰিনাম
হৰিনাম শিশুৰ মুখত,
নাৱে নাৱে হৰিনাম ই যেন লৈকুৰ্ত্ত ধাম
হৰিনাম ব’ঠাৰ কোবত।
আকাশী চৰায়ে মাতে “ৰাম বোল”, “হৰি বোল”,
গছে পাতে হৰিশ্ৰুণ গায়;
নিজান বননি জিনি হৰিৰ মহিমা শুনি
শোকতাপ দূৰতে পলায়।
জনমত হৰিনাম;
বিবাহত হৰিনাম
হৰিনাম বিহু-উৎসৱত;
নাৱৰীয়া নাও বাই হৰিৰ মহিমা গায়;
বৰনৈৰ বিমল বুকুত।

শৈলধৰ ৰাজখোৱা

সবল স্কন্দৰ হাতে বঠা ধৰি ডেকাইতে
নাওখেলে তিথি উৎসৱত,
'ৰামবোল', 'হৰিবোল' চাবে চাবে উঠে বোল
হৰি বুলি নাচে উলাহত ।
চউপাশে তাল-খোল মৃদঙ্গৰ মহাবোল,
থানে থানে হৰি সংকীৰ্ত্তন,
সুখী দুখী পানী তাপী, চাই যোৱা কাৰ চাপি
মানৱৰ ই মহামিলন ।
নাই পূজা আৰাহন নাই বলি বিসৰ্জন
উচ্চ-নীচ ভেদাভেদ জ্ঞান,
নাই কাৰো উচ্চাসন নাই কাৰো নীচাসন
হৰিভক্ত সকলো সমান ।
ইহেন আদৰ্শ লই আহিছিল। ধৰালই
হে দেৱতা ! অসম ভাগ্যত,
সাম্য মন্ত্ৰ হৰিনাম পৱিত্ৰ কীৰ্ত্তন থান
এৰি গ'লা ই মহাতীৰ্থত ।
এয়ে সেই পুণ্যভূমি যি থানত নিজে তুমি
থানে থানে ধৰ্ম্মসত্ত্ব পাতি,
নানা শাস্ত্ৰ ব্যাখ্যা কৰি মাতৃভাষা পূৰ্ণ কৰি
গঢ়ি গ'লা অসমীয়া জাতি ।
ভাষাৰ জননী তুমি জাতিৰ জনমভূমি
সাম্যমন্ত্ৰ প্ৰচাৰ। ধৰাত,
সেই মহামন্ত্ৰ অপি মুক্ত হওক পানী ভাপী
বিশ্বপ্ৰেম জাগৰ প্ৰাপ্ত ।'

বিশ্ব-ৰূপ

ভূমি নীল আকাশৰ মোহিনী ছবিটি,
উষাৰ ৰাঙলী আভা ;
ভূমি সন্ধিয়াৰ সেই বড়া মেঘখনি,
অনন্ত বসন্ত শোভা ।
ভূমি বিজুলী লতাৰ বেকাবেঁকি বেথা,
মেঘৰ আঁৱত থকা ;
ভূমি দূৰণিত দেখা পাহাৰৰ শোভা,
শ্ৰাম বৰণেৰে ঢকা ।
ভূমি নিজৰা বুকুৰ জোনৰ পোহৰ
বসন্ত কালৰ ফুল ;
ভূমি শৰত কালৰ পূৰ্ণিমাৰ জোন,
লগত তৰাৰ থূল ।
ভূমি কেঁচুৱা লৰাৰ মধুৰ হাঁহিটি,
জননী হিয়াৰ স্নেহ ;
ভূমি কেতেকী ফুলৰ কোমল কুঁহিটি,
সুন্দৰ স্মৃঠাম দেহ ।
ভূমি আছা সউ নীল আকাশত
গোটেই ব্ৰহ্মাণ্ড জিনি ;
ভোমাবে আসন আবেলি পৰৰ
ৰাঙলি দলিছা খনি ।
ভূমি আছা এই পৃথিৱী বিয়াপি,
মহিমা বিকাশ কৰি ;

শৈলধৰ ৰাজখোৱা

তুমি আছা যোব হিয়াৰ মাজত.

পৰমাত্মা ৰূপ ধৰি ।

অনন্ত সুন্দৰ জগত তোমাৰ,

বিশ্ব স্বৰূপ তুমি ;

তোমাৰ মাধুৰী ঐক্যতি বুকুত

দেখোঁ য'তে ততে আমি ।

তুমি যদি এভো ! নোহোৱা সুন্দৰ,

সৌন্দৰ্য চানেকী এনে—

ইমান সুন্দৰ বিশ্ব গঢ়িবৰ

ক'ত পালা তুমি তেনে ?

তুমি ভাঙিছা পাতিছা গঢ়িছা নিতউ

নিতউ নতুন কই ;

তোমাৰ জগত তোমাৰ ইচ্ছাত,

তোমাতেই পায় লয় ।

তুমি আকাশী পথত তৰাফুল বাছি

নিশাও ধেমালি কৰা ;

অলপো তোমাৰ নেদেখোঁ জিৰণি,

নিতউ কামকে কৰা ।

কাম যদি তুমি ভাল পোৱা এনে,

কামৰ অৰ্থ্যকে লই,

সুস্ত শকতিৰে হুখনি চৰণ

আমিও পুজিম গই ।

বঙ্গকান্ত বৰকাকতী

[ত্ৰিযুত বঙ্গকান্ত বৰকাকতী কবি হিচাপে 'উষা'ৰ দিনৰে পৰা অসমীয়া সাহিত্যত পৰিচিত। ভাব, ভাষা আৰু ছন্দৰ ফালৰ পৰা তেখেতৰ 'শেৱালি' কবিতাৰ গুণি বৰ্ত্তমান যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যলৈ মোহন উপহাৰ।]

মিলন

সমানে সমানে মিল

এই যে নিখিল

সমনীয়া বিচাৰিয়ে

আকুল ব্যাকুল ;

নই বই সাগৰত গই,

পানীয়ে পানীয়ে মিলি

মিলনৰ তবন্ধতে

সমুদ্ৰ বাতুল।

নোহোঁ যেনে সম-ীয়া

তোমাৰ সমান বিভূ,

নহওঁ বিৰাট মই

নহওঁ স্বৰাট,

মিলন তোমাৰে মোৰে

সমুদ্ৰ নে বাক কহু

অত ক্ষুদ্ৰ বিৰাটেৰে

অত অকস্মাৎ ?

বন্ধকান্ত বন্ধকাকতী

মিলন ভোমাবে মোবে,
অত দূৰ দূৰদিব
ইমান অতুল, হায়
ইমান অতুল,
নহয়নে বাক মোৰ
সমূলক্ষে ভুল ?

*

ভূমি মাটিৰ পৃথিবী গঢ়ি
মিহলাই আন্ধাৰ পোহৰ,
ভুলিছা যি জীৱনত মোৰ
হৰ্ষ বিষাদৰ
বিজুলী লহৰ !
অতুল্যৰ আদি তাৰ
পাৰে। মই দিব
অৰ্গ সাজি মৰততে
সোণৰ বৰণ,
আপোন মনৰ মোৰ
মাথুৰী বাশিৰে
পাৰে। যদি অগতক
কৰিব বৰণ ;
অৰ্গ-শ্ৰষ্ট। ৰূপে মই
তেতিয়াহে খাত।
সৰিষ গৌৰৱে আহা
ভোমাব সঙ্গত,

জনমভূমি

মিলনৰ গৰ্ভ লই
মিগন মিলন কই
মিলি যায় মিলনেৰে
মহান বিশ্বত ।

নলিনীবালা দেবী

[শ্রীযুতা নলিনীবালা দেবী, কৰ্মবীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈৰ প্ৰথম কন্যা ।
এখেতৰ ‘সন্ধিয়াৰ স্মৰ’ আৰু “সপোনৰ স্মৰ” আধ্যাত্মিক ভাৱৰ কবিতাৰ
পুথি ।]

জনমভূমি

মেলিলোঁ প্ৰথম চকু তোমাৰ কোলাতে আই
জনমৰ আদিম পুৰাত
মুখিম আকৌ চকু তোমাৰ কোলাতে শুই
জীৱনৰ শেষ সন্ধিয়াত ।
মৰাৰ পিচতো ঘেন পাৰ্শ্বি আকৌ ঠাই
চেনেহৰ শীতলী কোলাত,
ভাগৰুৱা আতমাই শেষৰ জিৰণি লই
জিৰাবহি তোমাৰ হাঁহাত ।
পখী হৈ আকাশৰ বুকুত ফুৰিম উৰি
বাহ লম ওখ বিবিধত,
পুৰ্ণীবাৰ লগে লগে জগাম তোমাক নিতে
বনবীয়া স্মৃতি সীতত ।

নলিনীবালা দেবী

আকাশৰ তৰা হৈ ব লাগি চাই লয়
সেউজীয়া শুৱনি জেউতি,
জোনাকত মিল হৈ বিমান পথত বৈ
ওবে বাতি কৰিম আবতি ।
হিমালয় পৰ্বতৰ শুকুলা টিঙত গৈ
ফুৰি ৰম মানসী বিলত,
মলয়াৰ চোৱঁৰত পাৰিজাত বেগু সানি
চুলাম তোমাৰ চৰণত ।
নদী হৈ পখালিম হুখনি চৰণ নিচে
মাটি হৈ মিলিম বুকুত,
সোণোৱালী মেঘ হৈ বঙা হাঁহি বিৰিঙাম
শেঁতা পৰা হুখনি ঠুঠত ।
তোমাৰ ই ধূলি বালি তোমাৰ আকাশ বান্ধ
আই মোৰ স্বৰগৰ বাস,
ভূমি মোৰ মৰমৰ পুণ্য মুকুতিৰ ভূমি
ভূমি মোৰ তীৰ্থৰ প্ৰভাস ।
অ' মোৰ চেনেহী দেশ তোমাৰ হুখীয়া পজা
বচা তাত শান্তিৰ স্বৰগ,
ক'ত পাম এনে প্ৰীতি সবল প্ৰাণৰ ভাৰা
সেৱাৰ মহিমাৱয় ত্যাগ ।
হুখীয়াৰ ডঙা পজা একোখনি তীৰ্থ তাত
একোখনি পুণ্যৰ আশ্ৰয়,
মৰিলে পুনৰ আহি হুখীয়া দেশতে মোৰ
লও যেন পুনৰ জন্ম ।

নীলমণি ফুকন

[বাগ্মীবৰ শ্ৰীযুত নীলমণি ফুকনে বাৰ্জনৈতিক ক্ষেত্ৰত যশস্তা অৰ্জন কৰিছে। তেখেত দৈনিক 'বাতৰি'ৰ সম্পাদক আছিল। বৰ্তমান তেখেতে সাহিত্যক্ষেত্ৰতো প্ৰসিদ্ধি লাভিছে; তেখেতৰ 'জ্যোতিৰ্কাণ' কবিতাৰ গুৰি প্ৰসাদগুণ সমৃদ্ধ।]

পৰীক্ষা

ভক্ত প্ৰহ্লাদৰ গভীৰ বিশ্বাস—

‘বাধে হৰি মাৰে কোনে’;

বুকুত পৰ্বত সাগৰ গৰ্ভত

নাভানিলে হৰি বিনে।

সতীৰ মাহাত্ম্য অগ্নিতো প্ৰথৰ

জাহ যোৱা ভয় নাই।

সেইহে অগ্নি পৰীক্ষাত ভয়

নকৰিলে সীতা আই।

বলিৰ ছলন দাতা কৰ্ণৰ

নোহে কথা উপাখ্যান,

বিশ্বাসৰ সেয়ে জলন্ত প্ৰমাণ,

তাতে জীয়ে সত্যৱান।

জীৱন পৰীক্ষা মুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে হয়,

বিশ্বাসীয়ে বিচলিত কদাপি নহয়।

পদ্মধৰ চৰিত্ৰ

['ফুলনি', 'অমৰ-লীলা', আদি পুথিৰ বচক । এখেতৰ বচিত ভালেমান
আধুনিক গীত সববৰহী হৈছে । তলৰ কবিতাটি 'শবাই' নামৰ কবিতাৰ
পুথিৰ পৰা লোৱা হৈছে ।]

সপোন

দিঠক-সপোন আৰু জীৱন-মৰণ,
সুখ-দুখ বিচ্ছেদ-মিলন,
উঠন-পতন আৰু জয়-পৰাজয়,
তাকে লই এই বিশ্বখন ।
সংসাৰ এখন হেনো অপাৰ সাগৰ,
জীৱনৰ নাও বাই ফুৰোঁ ;
শীতল বতাহ পালে ঘাওঁ নিৰাপদে,
ধুমুহাই পালে বুৰি মৰোঁ ।
সংসাৰ মাথোন এটি ভাৱনাৰ ঘৰ,
নেভা তাৰ সৰ্বশক্তিমান ;
নিজৰ নিজৰ ভাও কৰি এটালেই
দিহাদিহি হওঁ অভ্যৰ্থান ।
মানবা জীৱন হেনো সপোন মাথোন,
নাচ-বাগ ইহা-কলা হয়,
উটো-বুৰো নিতে আমি তাৰ ভৰজতে,
তাতে হয় অস্তিত্বও লয় ।
শৰীৰে যেতিয়া লয় শাস্তিৰ জিৰণি,
মন হয় মুকলিমুখীয়া ;

পদ্মধৰ চলিহা

খেমালি ধুমলা কৰে মুকলি মনেৰে,
উলাহৰ সীমা নাইকিয়া ।
আশাৰ বাগিণী এটি স্বপ্নৰ কুঞ্জত
গুনা যায় নিফুট স্মৰেৰে.
লাহে লাহে হই যায় স্মৰটি হুণ্ডনা
মিলি যায় দিঠক-বায়ুৰে ।
হেপাহৰ স্মৃতি এটি টলবল কৰি
উটি ফুৰে স্বপ্ন সাগৰত ;
অকস্মাৎ দিঠকৰ ঢউ লাগি সিও
মাৰ যায় স্বপ্নৰ বুকুত ।
মগনোয়া বজা হয় স্বপ্নৰ ৰাজ্যত,
বজা হয় বাটৰ ভিকহ ;
স্মৃথে স্মৃথে মিলি এই সপোন সংসাৰ,
দিঠকৰ চানেকী হবহ ।
পানীৰ ঠুটেঙা আৰু আকাশী কুসুম
কত আমি সপোনত সাজোঁ,
আলাসত জলি থকা তৰা জোন বেলি
বেঙা বেলি চুকি পাব খোজো ।
কেতিয়াবা কেতিয়াবা স্বপ্নৰ ৰাজ্যত
হওঁ নিজে নিজে মডলতি ;
মডলত পোৱা এনে সপোনৰ বাণী,
হব জানোঁ বাক ফলবতী ?

জোনাকী পকড়া

জোনাকী পকড়া

গহীন জোনাক বাতি নিজান বাটেদি
গৈ আছে। অকলে অকলে ;
চবাই-চিকিতি কাৰো মাত-বোল নাই—
জোনবায়ৈ হাঁহিছে নিবলে ;
দুবৰ পৰ্জাব পৰা টিমিক-টামাক
দেখোঁ এটি চাকিৰ পোহৰ ;
অকলশৰীয়া জ্বালী পৰিছে কোলাত
জ্বিৰণিৰ চহা জীৱনৰ ।
বতাহ এছাটি আহি গছ-মতা পাত
লৰাইছে বিব্-বিব্-কৈ,
গহীন নিটাল ভাদি কাষৰ পানী
নচাইছে জোনটিক লৈ ।
লগলাগি বতাহৰ বন-ফুল-গোন্ধ
আলাসত ফুৰিছে-চাকিছে ;
নেদেখা নমনাকৈ মোৰ লগতেই
লুকালুকি কুক-ভা খেলিছে ।
গৈ আছে। গৈ আছে। লীলাখেলা চাই,
নাই লগা অকণো আমনি ;
এজাক আগতে মোৰ জোনাকী পকড়া,
জিল্মিল্ অকণি অকণি ।
গৈ আছে। একে ধৰে মাত-বোল নাই,
মন গল কথা পাতিবৰ ;

পদ্মধৰ চলিহা

সোধোচোন ইহঁতকে আঁতিগুৰি বাক,
পাওঁ এটি জানোচা উত্তৰ—
“আকাশত জোনবাই আলধৰা তৰা,
জেউতিয়ে বস্তুখা জুৰিছে ;
কিনো কৰা তোমালোকে তলত জিলিকি,
জিলিকনি কিয়নো উৰিছে ?”
কাষচাপি তাৰে এটি জোনাকী পকুৱা
ক’লে আহি মোক লাহেকৈ—
“অকণি যদিও আমি নেখাকৈ! এনেই,
আছোঁ নিতে নিজ কাম লৈ ।
তৰা-জোন, মানুহক যিখনে সজিলে,
সিজনোই সজোতা আমাৰো ;
তেওঁৰে আদেশ পালি আকাশে বিমানে
অলপীয়া জেউতি প্ৰচাৰোঁ ।
যদিও নিলগ আমি আকাশৰ পৰা,
আঁতৰত তৰাৰ জোনৰ ;
সি সন্মৰো গঢ় সেই একোটি সাঁচতে,
তলতীয়া একে নিয়মৰ ।
মানুহৰ দৰে আমি হাই-উকমিৰে
আপোনাক বলিয়া নকৰো ;
মিলা-প্ৰীতি বান্ধোনেৰে বান্ধ খাই মাথো
উগাহেৰে আলাসত চৰো ।
নিমাত-নিটাল ভাৱে মনৰ শাস্তিৰে,
নিবিচাৰি সহায় সাৰখি,

ধুমুহা

জ্বলিৰনি কেৰি লৈ কৰিছোঁ নিৰলে
স্বপ্নোতাৰ মঙ্গল আৰতি ।”
অকণি এখানমানি জোনাকী পৰুৱা
উৰি গ’ল কথাকিটি কৈ ;
গলো মই গুণি-গাঁথি তাকেই গনতে,—
তাকে লৈ ঘৰ পালোঁগৈ ।

ঋত্মেশ্বৰী দেৱী

[চিৰকথা এই লেখিকা গৰাকীৰ ‘ফুলৰ শৰাই’ খনিৰ উপৰিও
মাহেকীয়া আলোচনী আদিত বহুতো কবিতা থানবান হৈ আছে । ভাৱৰ
সৰলতাই তেখেতৰ কবিতাৰ বিশিষ্ট্য ।]

ধুমুহা

ঘোৰ একাৰেৰ ভবা	আছে মাথো হুটি এটি
নিশা আঁউসীৰ,	সোণালী জোনাকী,
নিতাল নিস্তক স্পৃষ্ট	মাজে মাজে একো বেলি
প্ৰক্লতিও স্থিৰ ।	দিছেহি ভুমুকি ।
জোনৰ জেউতি নাই	সুখময় প্ৰাণী যিটো
নাই এটি তৰা,	যিটো শোক দখ,
গোটেই আকাশখনি	ধস্তকৰ হেতু সিও
মেঘেৰেই ভবা ।	আছিল নিস্তক ।

ধৰ্ম্মেশ্বৰী দেৱী

পঞ্চহাৰা প্ৰাণী এটি
 গছৰ তলত,
 শাস্তি আশে শুইছিল
 অতি ভাগবত ।
 হঠাতে আকাশখনি
 উঠিল গৰজি,
 কঁপিলে বিটপী মতা
 ভীত বন বাজি ।
 কঁপিলে প্ৰকৃতি দেৱী
 কঁপিলে জগত,
 উঠিল আতঙ্ক এটি
 প্ৰাণীৰ প্ৰাণত ।
 উখলিল মহাসিদ্ধ
 মেঘনাদ গুনি,
 সমবলৈ সাজু হ'ল
 হ'ল ক্ৰতিধ্বনি ।
 সংহাৰ মূৰ্তি দেখি
 জীৱজন্তু সবে,
 ধীৰপদে খোৰোঙত
 সোমাল নীৰবে ।
 চমকি চমকি উঠে
 বিছাভৰ বাণ,
 আতঙ্কিত প্ৰকৃতি যে
 শিহঁবিলে প্ৰাণ ।

ঘূৰ্ণিত নৱনে আহি
 দেৱতা পৱন,
 কঁপালে মেদিনী আৰু
 বন উপবন ।
 বায়ুৰ লগতে যোগ
 দিলে বৃষ্টিপতি
 ধৰিলে ভীষণ ভেজ
 ভীষণ মূৰ্তি ।
 শিহঁবিলে স্মৃণপ্ৰাণী
 ভয়ে বিয়াকুল,
 ধৰিলে সংহাৰ মূৰ্তি
 হাঁহাঁকাৰ বোল ।
 মাতৃয়ে বুকুত ললে
 সন্তান সাৱটি
 বান্ধখালে বাহুপাশে
 যুগল দম্পতী ।
 মাতৃহাৰা শিশুটিয়ে
 আশ্ৰয়ৰ হেতু
 চিঞৰি কৰণ সূৰে
 হ'ল লেতুসেতু ।
 বুঢ়াই কৰিলে চিন্তা
 বিভূৰ চৰণ,
 বন্ধা কৰা বন্ধা কৰা
 শ্ৰীমধুহৃদন ।

ধুমুহা

কত যে উঠিল বোল
হাই হাঁহাঁকাব,
ভীষণ মুৰ্ত্তিয়ে কত
কবিলে সংহাব ।
কত গছলতা গ'ল
কত তক তুণ,
কত ক্ষুদ্রজীৱ হ'ল
অনন্তত লীণ ।
কতফুল, ফুলপাত
পবিল শুলকি,
নকবিলে দয়া লেশ
নেচালে উলটি ।
কত হুখীয়াৰ পঞ্জা
হ'ল চূৰ্ণাকৃত,
উঠিল শোকৰ বোল
বিয়াকুল চিত ।

সম্বা সম্বা ঘেৰ
সংহাৰ মূৰতি,
কত যে বিনাশ হ'ল
কত লটিঘটি ।
ভেজোময় কল্লদ্বপ
কবা সম্বৰণ ।
প্ৰনয়ৰ মহাবোলে
আতঙ্ক জীঘন ।
ধুনীয়া প্ৰকৃতিদেবী
পৰিলেহি শেঁতা—
চিনিব নোৱাৰা হ'ল
লাহৰ সেওঁতা ।
তিতা তিমনীয়ে আই
জুকলি জুপুৰি,
আউলি বাউলি হ'ল
ক'লা চুলিটাৰি ।

উমেশচন্দ্ৰ চৌধাৰী

[এখেত আইন ব্যবসায়ী আৰু এজন দেশকৰ্মী । তেখেতৰ ৰচিত
ভালেমান জাতীয় গীতে বিশেষভাৱে সমাদৰ লভিছে । লেখকৰ 'প্ৰতিধ্বনি'
নামৰ পুথিত প্ৰায়বোৰ জাতীয় গীতকে ঠাই দিয়া হৈছে ।]

চেনেহী মোৰ মাতৃভাষা

চেনেহী মোৰ মাতৃভাষা ।

ভূমি যে মোৰ বুকৰ বাণী
ভূমি যে মোৰ লীলাময়ী,
ভূমি মোহ স্বপ্নবাণী ।

বিললা মোক ইমান বেথা,
শিকলা মোক ইমান কথা
উল্লাসে উপচি পৰে
কি আনন্দ আকুলতা ।

—নথৰে মোৰ হৃদয়ত
জৰি পৰে চকুৰ পানী ।
ভূমি যে মোৰ দীপ্তিহীন
অযত্ন মলিনা দীন। ;—

কিহেৰে আই পুজোঁ, মোৰ
—সম্বল মাথো জীৰ্ণ বীণা
ভূমি যে মোৰ স্নেহময়ী
শ্ৰেয়শপূত মন্দাকিনী ।

অস্থিকান্দিৰ বায়চৌধুৰী

[দেশপ্ৰাণ বায়চৌধুৰীদেৱ উচ্চ শ্ৰেণীৰ কবি। ‘ভূমি’ আৰু ‘বীণা’ৰ বাহিৰেও ‘চেতনাত’ থকা গীতবোৰে তেখেতৰ দেশপ্ৰেমৰ গভীৰতা আৰু কবি হিচাপে শ্ৰেষ্ঠত্ব চিনাকি দিয়ে। কবিতাৰ ছবিময় প্ৰকাশ তেখেতৰ কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য।]

গীত

(১)

এইতো নহয় হাঁহি তামাচাৰ ভাগৰ জুবোৱা গান—
ইযে জীৱন মৰণ একাকৰ কৰা অগ্নি বীণাৰ তান।
ই যে শত অপমান লাহুনা হানি উজ্জ্বল অসীম তাপ,
ই যে কল্প আত্ম-শক্তি নিজৰি ওলোৱা অনল ভাপ।
ই যে স্মৃতিৰ কাৰণে দেৱ দানৱৰ সিদ্ধ-মথন গান,
ই যে মৃত্যুঞ্জয় পদৰ কাৰণে মহা হলাহল পান।
ই যে মাতৃ-চৰণ পূজাৰ কাৰণে মুক্ত উদাৰ দান,
ই যে ভাই ভাই সৰে একেটি কথাতে এক হৈ যোৱা প্ৰাণ।
ই যে হীনতা-নীচতা ভীকতা-দীনতা জোকাৰি পেলোৱা ভাব,
ই যে এক ৰূপে বসে, এক বঙে চঙে এক কৰি দিয়া চাব।
ই যে মহা মানৱতা মুৰ্ছিত হোৱা অতি যোৰ অপমান,
ই যে উৎপীড়নৰ স্মৃতিত গৰ্জি গুৰি কৰা অভিমান।
ই যে স্মৃতি জীৱন-চকোৱা অগোৱা শুক গভীৰ তান,
ই যে মানৱ অধিকাৰ হেতু কৰা শৃংখল অভিমান।
ই যে নব-নাৰায়ণ লাহিত হোৱা ভৱ্যৱহ ইতিহাস,
ই যে জীৱনৰ হুকুৰ যবিষয় হেতু প্ৰাণভবা অভিমান।

অধিকাসিবি বায়চৌধুৰী

ই যে মুক্ত জীৱন বন্ধন কৰা কঠোৰ বেখান হান,
ই যে মানুহৰ অৱমাননাকাৰীক মৰ্দ্দিত কৰা ধ্যান ।
ই যে শত আঘাতৰ বস্তু খুওৱা শ্ৰাবণৰ মহাবান ।
ই যে মাতৃ আদেশ সন্তান প্ৰাণ দিবল'কে বলিদান ।

গীত

(২)

ভাই, দিনতো সমূলি নাই—

অত কাল গ'ল ভাবোঁতে ভাবোঁতে ফল দেখোঁ একো নাই ।

সোৱা যে শুনিছা মহা কলৰৱ ধ্বনিত গিৰি-বন

উন্নত-শিৰ বীৰদল-দ্বাপে কম্পিত ত্ৰিভুবন,

কত উঠি পৰে, কত পৰি যবে, কত মৰি জীয়ে ভাই,

তথাপিতো চোৱা ভয় সংশয়, ক্লান্তি কাতৰ নাই ।

জীয়া-মৰা লৈ কিয় বিচিহ্ন ইমান খেমালি ভাই,

বুজা নাই নেকি, কিম্বা বুজিও গুণি পাৰ পোৱা নাই ।

মহাজীৱনৰ জীৱন-মন্ত শঙ্খ উঠিছে গাই,

আক কি জীৱন পাবে খিৰে বব জীৱনৰ মান খাই ।

মহা মানৱৰ মূৰ্ত দেৱতা সজাৰ্গ উঠিছে ধীৰ,

মৃত্যুৰ স্মৃতি-ভাণ্ড হাতত, মাতিছে মাতিছে বীৰ,

নাই একো ভয়, নাই একো ভয়, নাই একো ভয় নাই,

মৰ্দি সকলো বিধি-বাধা, বলা বীৰদৰ্পে অশুভাই ।

মৃত্যুৰ বেচ বাচি পাবা যদি সি স্মৃতি কৰিবা পান,

তেহে পাবা মহা পূৰ্ণ জীৱন, তেহে পাবা পৰিত্ৰাণ,

তেহে পাৰা মান, তেহে পাৰা প্ৰাণ, যত্ন কৰিবা জন্ম,
মহা জীৱনৰ বিদ্যা-খেলা ছলিব জীৱনময় ।
এন হীন হৈ তেতিয়া তোমাৰ নালাগে থাকিব ভাই,
যত উৎপীড়ন, যত অত্যাচাৰ দেখিবা সমূলি নাই ।

[এখতে 'ইন্দ্রধনু', 'মানিকা', 'মানতী' আদি কেবাখনো কবিতা পুঁথি
নিখিছে। গদ্য পদ্য দুয়োতে হাত আছে যদিও ইন্দ্রধনু কবি হিছাপেই
এখতে বিশেষ পরিচিত। 'মোব গাষ্ট' ইন্দ্রধনু কবাই লোকা হৈছে।]

আজি এই যৌৱনৰ শেৱানি বনত পৰি
সুশীতল শেতেনিখনিত,
বনৰ ছাঁয়াৰ দৰে কতমুত্তি আছে যায়
মনৰ মাজত মোৰ—
কত অশ্রু-অনন্দজনিত !

কমাবফদীয়া ! এই সৰু গাওঁখনি মোৰ,
ব্ৰহ্মাণ্ডৰ ক্ষুদ্ৰ ডাঙৰণ ;
ইয়াতে শৈশৱলীলা, ইয়াতে এঘিনি মোৰ
কোনোবা শৰত ৰাতি—
যৌনৰ ধীব জাগৰণ ।

ডিম্বেশ্বৰ দেওগ

ছটি চকু মেলিয়েই ইয়াতে পোনতে দেখোঁ
 বিনকীয়া স্ৰষ্টিৰ পোহৰ,
ইয়াতে পোনতে ভাগে আবেগৰ মূৰ মোৰ—
 মোৰ আই, বাই, ভনী
 সকলোটি কোন হেঁপাহৰ !

লগৰ লগৰী স'তে ইয়াতেই পোনতেই
 হইছিল হিয়া দিয়া-দিই,
বুকুৰ বঙহে স'তে ডিঙিত সাৰটি ধৰি
 হায়, কত চেনেহেৰে—
 হইছিল কথা কোৱাকুই !

গৃহৰ জাৰত থই গাৰ ছকঠায়াখনি
 মেজি-খৰি গোটালো কতনা ;
পথাৰে পথাৰে লৰি গৰু-বুঁজ চাই চাই
 কত বঙ লভিছিলো—
 নাই আৰু আজি সেই দিনা !

সক গাওঁখনি ! তোক কত ভাল পাইছিলো !
 ভাল পাওঁ আজি শতবাৰ ;
মোৰ জন্ম-জন্মান্তৰ, কত স্মৃতি আজিও যে
 কত যে যতন কৰি—
 আছ লই, যেন আপোনাৰ !

যোব গাওঁ

সেই যে অযুত কথা, যোব হৃদ্বি-শোণিতবে
 ধুই ধুই নতুন নিভউ,
 নতুন সি জোন-বেলি, নতুন সি গছ লতা,
 সেই সকলোকে নই—
 ন যোব শৈশব আকউ !

গহীন দিখউ নই আজিও বইছে ধীবে,—
কত দিন গইছে উকলি !
মোর কত নগরৌ চিতাব জুইবে হাঁয়
এদিন ইয়াব পাৰ—
হই গ'ল ধূলিকুঁলী !!

সেই গাঁও, সেই দিন, গ'ন আছি সকলোটি
একেলগে সকলো হেবান ;
আগর সকলো আছে, তথাপিও কিবা যেন
কাঁহ পবি জোন ঘোড়া—
সকলোটি নিমাত নিতান !

ভাৱনা সৰাহ পাতি ডেকা-মৰা সকলোটি
জুমে জুমে হুফুবে বাটত,
চাপিলে বিহুৰ কাষ গাঁৱৰ গান্ধৰু-ডেকা
নহয় পুনৰ কিয়
মতলীয়া ঢোলৰ হাতত !

ভিক্ষুৰ নেওগ

বিশ্বৰ সৌন্দৰ্য ধনি ! -জন্মভূমি তই মাথো
এচমকা ব্ৰহ্মাণ্ডৰ হিয়া ;
ওলায় চকুলো মোৰ, দেখিলে আগন্ত জোৰ
বুকুৰ সৌৰভ হতে
কাল আহি কাটি লৈ যোৱা ।

আগৰ নিচিনাকই গঞাৰ মাজত আক
নাই সেই বান্ধু সমাজৰ,
মিলা-প্ৰীতি-একতাৰ ঝঁকা মাত্ৰ অস্ত্ৰশেষ—
কুৰ্চুত কপট মাথো
সকলোৰে বজা হৃদয়ৰ ।

জাতীয় উছৰ আদি কোনো বঙ-খেয়ালিতে
নাই প্ৰাণ আগৰ সিদৰে,
ধনকে মাথোন চিনি মৰম নিচিনা হল,
ধনেই কেৱল হ'ল
দয়া-স্নেহ মূলতে সবাৰে ।

তাৰ লগে লগে হায় জাৰিজ্যই বিকিছেহি—
থাবলই বছৰ জোৰাই
নাটে দেখি, লাহে লাহে এঘৰ-দুঘৰ কই
উঠি গই গঞালোক
ফুৰিছেগে' অনাই-বনাই ।

যোব গাওঁ

হয়তো ছদ্মনি পাছে এই গাওঁ, এই বাবী
 শুচি হ'ব নতুন পাতনি ;
 ভেতিয়া, ভেতিয়া যোব এই গাওঁ, এই স্বপ্ন
 হবেনেকি সচাঁকৈয়ে
 সকলোটি এখানি-এবানি !

চেনেহৰ গাওঁ মোৰ ! যদি ছুদিনীয়া হ'ই
বহুদিন আছোঁ প্ৰবাস্থৱা,
ত্ৰস্বাপ্ত চালি-জাৰি ক'তো হ'লে পোৱা নাই
এদিনৰ কাৰণেও
সৰলতা আজি ভেনেকুৱা ।

অগতঃ চাৰিকালে উন্নতিৰ উঠি চউ
দিছে আহি যিমান ধুৱাই,
সিমানে আঁতৰি যায় এই হেঁপাহৰ ধন !—
কোনে পুহু আনি তাক
দিব মোক ওচৰ চপাই ?

‘আই’ বুলি, ‘ভাই’ বুলি ‘ককাই’, ‘দেউতা’ বুলি
সকলোষে ডিঙিত ওলমি,
যিবা সৰলতা শিক্ষা কবিছিলো ভাহানিয়ে,
তোৰ বুকুৰেই বান্ধ—
সৰগৰ মৰমত পমি ;

জিহ্বাৰ নেওগ

সেই শিক্ষা আদি মোৰ, সেই শিক্ষাতেই শেষ,
সেই শিক্ষা সৰাৰে শিবত ;
সভ্যতাৰ মুখা পিন্ধি মাহুহক ভুৱা দিয়া
জগতৰ মিছা শিক্ষা
থক তাৰ চৰণ তলত !

আক এশবাৰ ক'ম, এশবাৰ পাম ভাল
তোক মোৰ চেনেহৰ গাওঁ !
জনমে জনমে মোৰ তোৰ সবলতা সানি
দে এই হ্ৰচকুত,
জগতক প্ৰাণভৰি চাওঁ ।

অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা

['কণৌজকুঁৱৰী', 'নবকান্থৰ', 'কুৰুক্ষেত্ৰ', 'বেউলা', আদি নাটকৰ লেখক
হিচাপে বিশেষ পৰিচিত হলেও 'দীপালী', 'মণিমালা', 'মুকুতামালা',
'পাৰ্শ্বজন্ত' আদি কেবাখনি কবিতাপুথিৰো এখেত ৰচক ।]

সোণৰ হৰিণা

কোন ভূমি ব্ৰহ্মচাৰী ঋষিৰ কুমাৰ	ধনুৰ্বীৰবাৰী ?
দিনে বাতি অবণ্যৰ পৰ্ণকুটিৰত	জাগ্ৰত গ্ৰহবী ?
স্মৃশোভিতা পঞ্চৱটী হ'ল ভাগ্যৱতী	গদৰজ নই,
চৰণ ধুৱাই যাব কুলু গীতি গায়	গোদাম্বৰী নই ।
মেধি যাৰ ব্ৰহ্মতেজ ক্ষত্ৰিয় শক্তি	হই কম্পমান,
সিংহ বাঘ বনচৰ আছে ৰতমান	সশক্তি প্ৰাণ !

সোণৰ হৰিণা

যক্ষ বক্ষ দণ্ডকৰ দুৰ্দ্ধান্ত বিমান
 চিনিছে। চিনিছে। দেৱ, ৰাজপুত্ৰ তুমি,
 অযোধ্যাৰ পিতৃভক্ত ত্ৰীৰামচন্দ্ৰই
 বাকলি বসন পিন্ধি ওলাল যিদিনা
 তুমিও ওলাল। দেৱ, ৰামৰ সেৱাতে
 জয় ৰাম-সীতা বুলি দিলা দলিয়াই
 দেৱ দেৱী হুজুৰাৰে যুগল চৰণ
 এক ধ্যানে এক প্ৰাণে পূজিছা নিতউ
 মাটি ত বাগৰি বল উৰ্দ্ধিলা তোমাৰ
 কিনো স'তে পাৰাণেৰে বান্ধিলা হৃদয়
 বোধনৰ শঙ্কৰবনি হোৱাৰ পিছতে
 বিজয়াৰ হাঁহা কাৰ অতি আচৰিতে
 যৌৱনৰ দেৱতাই অলক্ষিতে চাই
 আধাফুলা ফুলপাহি কৰি অনাদৰ
 উৰ্দ্ধিলাৰ উৰ্দ্ধিমালা বন্ধ হৃদয়ৰ
 বিধাতাই নিজহাতে নিৰ্ম্মম লক্ষ্য !
 অনাহাৰে অনিদ্ৰাই কত বৰ্ষ ধৰি
 পাৰিবাৰে এইদৰে ৰাখিব সদায়
 মিচিকীয়া হাঁহি মাৰি সউ নিয়তিয়ে
 উপেক্ষিতা উৰ্দ্ধিলাৰ লই অশ্ৰুধাৰ
 জীৱনৰ এটি মাথো তুলৰ নিমিত্তে
 অত যত্ন, অত চেষ্টা, অত পৰিশ্ৰম
 তাৰেই নিমিত্তে মাথো কান্দিব বাঘৰে
 শক্তিশেল লই সউ বাক্স ৰাৱণে

কবিছা শাসন,
 দেৱতা লক্ষ্য ।
 তাজি সিংহাসন
 লভি শুভক্ষণ,
 উচৰ্গি জীৱন
 বহু অভৰণ ।
 ভাবি লক্ষ্য-তৰা
 সিদিনাৰে পৰা ।
 গুণবন্তী সৰ্তা—
 নাচালা উলটি ।
 বিয়াৰ ঘৰত
 বান্ধিল প্ৰাণত ।
 দিলে অভিপ্ৰাণ—
 পাবা মনস্তাপ ।
 কোনে কৰে বোধ,
 লব প্ৰতিশোধ ।
 ৰাখি আছা যাক
 ৰামৰ সীতাক ?
 কৰিছে বচনা,
 সোণৰ হৰিণা ।
 পাবা প্ৰতিফল,
 সকলো বিফল ।
 কান্দিব সীতাই,
 আছে বাট চাই ।

বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা

[অসম বুৰঞ্জীৰ ঘটনা লৈ এখেতে দেশপ্ৰেম উদ্দীপক বহুতো কবিতা লিখিছে। এখেতৰ কবিতাত বিষয়-বস্তু আৰু ছন্দৰ অপূৰ্ব মিল ঘটিছে। লেখকৰ প্ৰায়বোৰ কবিতা 'শত্ৰুধ্বনি' নামৰ আৰু 'প্ৰতিধ্বনি' নামৰ পুথিত সন্নিবিষ্ট কৰা আছে।]

ভাৰতবৰ্ষ

কোন অনাদিৰ আদিত যিদিন বিদাৰি সুনীল সিদ্ধ বন্ধ,
উঠিল জননী পতিতপাৱনী হৰষিত কৰি দেৱতা লক্ষ !
কত তপস্বীৰ মূৰত শ্ৰষ্টা শ্ৰজিলে জননী ভাৰতবৰ্ষ,
ইকি অপৰূপ ? শুভ্ৰ শিৰেৰে সুনীল গগন কৰিলে স্পৰ্শ।
নিজেই সবজি নিজে আচৰিত বিধাতাই দেখি মহান সৃষ্টি,
সন্তোষ দেৱ অমৃত নেত্ৰে জননী বয়ান কৰিলে দৃষ্টি।
সুজলা সুফলা শস্ত্ৰ শ্ৰামলা সেয়েহে জননী ভাৰতবৰ্ষ,
নিজ মহিমাৰ গুণ গৰিমাবে কোটি মানৱৰ বিধানে হৰ্ষ !
চৰণত বাজে সুনীল সিদ্ধ, বন্ধ শ্ৰামল শস্ত্ৰে ভৰা,
শুভ্ৰ-কিৰীটি হিমালয় চূড়াৰ ওপৰত নীলা চন্দোৱা তৰা।
উদ্ধাৰ বন্ধ শোভিছে লক্ষ দেৱতা দানৱ অশ্বৰ নৰ,
নাই ভেদাভেদ মহামিলনৰ পাহৰে ইধাতে আপোন পৰ।
ব্ৰহ্মপুত্ৰ গঙ্গা যমুনা শোভিছে সিদ্ধ কণ্ঠহাৰ,
দেৱবাহিত বজ্জ্বলিত উজলি শতেক ফটিকখাৰ।
দক্ষিণে বাখে অপাৰ সিদ্ধ উত্তৰে গিৰি হিম অচল—
বাখিছে লজ্জি আকাশ মাৰ্গ বিশাল দেহৰ প্ৰকাশি বল।

ভাৰতবৰ্ষ

মধু বসন্তৰ মধুৰ চাবন শান্ত সুৰদি শাবদী সুখ,
 ছয়োয়ে মধুৰ, সুমধুৰ ৰূপে হৰে জগতৰ দৈৱত্বত্ব ।
 নৱ সূৰ্য্যৰ প্ৰথম কিৰণে সাৱটে শুৱনি লাৱণি কায় ;
 মলয়া বতাহে বৈ ধীৰে ধীৰে ধীৰে ফল, ফুল, লতা পৰশি যায় ।
 দিনত বেলিৰ সোণালী কিৰণ ৰাতি চন্দ্ৰমাৰ ৰূপালী আভা—
 জেউতি চৰাই দিয়ে সোৱৰাই বিধি বিধাতাৰ বিমল প্ৰভা ।
 কত শতাব্দীৰ কোটি কোটি নৰে স্বৰ্গতো শ্ৰেষ্ঠ জননী বুলি,
 বন্দিলে আই হিয়াৰ ছন্দে উদাৰ ভাৱেৰে দুহাত তুলি ।
 বুকুত জলাই জ্ঞানৰ শলিতা আদিম মানৱে যেতিয়া চালে,
 প্ৰথমে তোমাতে বিধাতাৰ থিত্তি জড় চেতনত বিচাৰি পালে ।
 সিদ্ধ নদীৰ পাৰত সিদিন জ্ঞানৰ বিন্দু বুকুত বান্ধি,
 আচৰিত হৈ প্ৰথমে মানৱে অস্ত্ৰ নেপাই পেলালে কান্দি ।
 সেই কান্ধনৰ আকুল হেঁপাহে ব্যাকুল কৰিলে ভাৰতবাসী,
 জ্ঞান-পোহৰৰ সফুঁৰা ফুটিল অজ্ঞান আন্ধাৰ বিপদ নাশি ।
 ব্যাপিলে ধৰণী জয় জয় বৰে আমোল-মোলাই গন্ধ জ্ঞান,
 আন্ধাৰ জগত উজলি উঠিল সঞ্চাৰি জীৱত নতুন প্ৰাণ ।
 জন্ম-মৃত্যু গোপন তথ্য সেই পোহৰত উদ্ভাসি,
 উঠিলে চমক লগাই বিশ্ব নতুন ভাৱত উল্লাসি !
 প্ৰচাৰি কৰ্ম মহানমন্ত্ৰ দেখালে জগত কৰ্মময়,
 কৰ্ম সত্য ব্যাপিলে ধৰাত ঘোৰিলে “জননী ভাৰত জয়” ।
 আকাশ লজ্জি অহিংসামন্ত্ৰ কৰিলে প্ৰচাৰ তিয়াগী বুদ্ধ,
 ত্যাগ অৱতাৰ শুক গোঁতমৰ ললে ধৰাধামে শিক্ষা শুদ্ধ ।
 এই ভাৰতৰ উদাৰ কোলাত কত যে মানৱে লভিলে শাস্তি,
 মাতৃবুকুত ভ্ৰাতৃৰ দৰে অচিনেও মিলি নাশিলে ক্লান্তি ।

गुटपण गुटपण

আবাব ভূমির মহাপুরুষৰ দীক্ষিতজন বিজয়ী বিশ্ব,
কমা অহতাৰ শ্ৰেণিক শুকৰ শত সহস্ৰ উদাৰ শিষ্য ।
সবাবে মিলন মন্দিৰপুত্ৰ ভাৰত জননী শতেক ধন্য ;
নিজ মহিমাৰে প্ৰকাশে নিজক বসুন্ধাৰ প্ৰিয় ভীৰ্ষপুণ্য ।
বিশ্ব বিয়াপি মিলন গৰিমা উঠে ভাৰতৰ গগন ভেদি,
আহিছে লক্ষ পুত্ৰ ধৰাৰ স্বাৰ্থ-জড়িত সংশয় ছেদি ।
ব্ৰাহ্মভাৰত হিংসা তিয়াগি কমাৰ মস্ত্ৰে বিনাশি ভয়,
কল্পপথত মিলিত যাত্ৰী ঘোষিছে “জননী ভাৰত জয়” ।

ଗଢ଼େଶ ମଢ଼ିଗ

[নাট্যকাৰ, কবি আৰু অভিনেতা ৭গগৈদেৱৰ ঘৰ ধোৰহাটৰ তৰাজান নামে ঠাইত। এখেতৰ অকালতে মৃত্যু ঘটে (ইং ১৯১০—১৯৩৮ চন)। “শকুনিৰ প্ৰতিশোধ”, “কাশ্মিৰ কুমাৰী” আদি নাট লিখাৰ উপৰি “স্বপ্নভঙ্গ” আৰু “পাপৰি” নামৰ কবিতাৰ পুথি লিখি এখেত কম বয়সতে সদবদহী হৈ উঠিছিল। এখেতৰ “লাচিত,” “জ্বেৰেজাৰ সতী”, “বক্ষ যজ্ঞ” “সীতাৰ বনবাস” আদি গ্ৰামোফোনত দিয়া নাটিকাৰোৰ বৰ অনোগ্ৰাহী।]

बाइबीया

অমানিশা নারবীয়। নইব পারত বহি
 লেখোঁতে অলেখ তবা তথা লাগি চাই,
 জান জানো কেতিয়াবা নুইতব বুকুয়েদি
 কত টট খলকনি আহি মাঝ যায় ?

নাৰবীয়া

পূৰ্বেকণে দিয়ে দেখা শেষ হয় তৰা লেখা
নাৰব টিঙত বহি নাও মেলি দিয় ;
এছাটি কলীয়া মেবে ছাটিলে আকাশ খনি
কিয় তোৰ নাৰবীয়া', বুকু কঁপে কিয় ?

মনত তেতিয়' তোৰ নপৰে কালিৰ কথা
নপৰে মনত আৰু নাচোন তৰাৰ,
সোণালী দীপালী সজা একেখনি আকাশত
একেই চকুৰে দেখি ছবি ধুমুহাৰ ।

শুচি গলে ধুমুহাৰ বলিয়া বতাহ আহি
মাৰ গলে আপদীয়া ঢউ নুইতৰ,
পাল তৰি নাও তোৰ তয়ে যাব ভটিয়াই
গৰখীয়া-গীত গাই লবালি কালৰ !

নাৰবীয়া কোৰ দৰে ময়ো ভোল গইছিলো
দেখি দেখি আকাশত বাতি ফুলা ফুল ;
নুইতৰ সোতে সোতে ময়ো উটি ফুৰিছিলো
চাই চাই সন্ধিয়া সোণোৱালি বোল !

ময়ো চকু খাইছিলো মেঘৰ গাভনি শুনি
মোৰো বুকু কঁপিছিল বিজুলী-ছাটিত ;
মিলনৰ মউকোঁহ ময়ো চুহি, নাৰবীয়া
টুকিছিলো চকুপানী বিৰহী-পাটত !

গগনেন্দ্র

নেপালোতে ক'তো লগ অথব দিনত মোব
উলাহে নধৰা কৰো কুমলীয়া হিয়া,
নেদেখিলো নাগবীয়া, মোব চকু-পানী চাই
কাঢ়িলে যি এটি বাৰো এটি হুমুণীয়া ! —

আদিহীন অনন্তত দে তোৰ নাও মেলি
বিশাল বিশ্বত তই অকলশবীয়া,
পুৱাৰ শীতল বা— আজি আহে আজি যায়—
অখে হুখে তয়ে মাথোঁ, তোৰে লগবীয়া ।

পৰিশিষ্ট

[পূৰ্বি অংশৰ গোটচেৰেক অপ্ৰচলিত শব্দৰ অৰ্থ আৰু ধ্ৰাসৱিক আখ্যানৰ আভাস ওপৰৰি টোকা হিচাপে তলত দিয়া হ'ল। শব্দাৰ্থত পা=পাঠান্তৰ। ছু/ক=ছুলনা কৰা। হিং=হিন্দী।]

শব্দাৰ্থ অংশ

বামৰ ওচৰৰ পৰা ভৰতৰ বিদায়

গ্ৰহ=আগ্ৰহ। পা. গ্ৰহ অৰ্থাৎ গোবৰ। নিষ্ঠ=নিশ্চয়।

ছন্ন নতো হো'বে=ছন্ন নৌ হয়; উছন্ন নহয়।

ভাৱত=তেতিয়ালৈকে, তেনেকুৱা বা তেনেকুৱাকৈ। ছু/ক“যাবৎচন্দ্ৰাবলী তাৰৎ কুঠিয়া”

সজ্জাত=সজ্জা, বিখাস, পতিয়ন। পৰীক্ষিত=পৰীক্ষা কৰিবলৈ।

নজান চৰিত=পানজানস চিত্ত। বোল=বাক্য।

পাৰস্তে কি..... সয়, পা.পাৰস্তে কি জীয়াস্তো পৰাণী কি নসয়।

পানৈ=খবয়, পাত্ৰক। উপানহ্ (সংস্কৃত)

ভাট=ভাট। নট=ভাৱবীয়া।

ভাট=স্তৱক, স্তুতি পাঠ কৰোতা।

হিৰি=শ্ৰী, সৌন্দৰ্য্য। পা.চাৰি অৰ্থাৎ ত্যাগ কৰি।

সঙ্কলি=বিনাশ কৰি। ছু/ক “একপাত শবে বালী সঙ্কলিলা জীৱ” (কীৰ্ত্তন)

ছয়ি=বিয়পি। ছু/ক ছানি। বাৰে=বতাহে।

মৎস্তবজ=মাছবোকা চৰাই। বাসহৰ=বাসঘৰ। ছু/ক বাহৰ।

কুন্ডব=হাতী।

“হেন বুলি গৈলস্ত...কন্দৰ”। পা “শোকানলে ভৈল যেন জল সাগৰৰ।
তাতে খেদিলেক যেন কুন্ডব কন্দৰ”

ভাভে=ভালৈ।

পৰিশিষ্ট

কুণ্ডিন নগৰৰ বৰ্ণনা

ভটিয়া=স্ততি। কষটি=সোণ পৰীক্ষা কৰা এবিধ পাথৰ; কটি পাথৰ।

কাছিক=কাথি, গিৰালি। .পট=চিত্ৰ।

ভট=ভট শব্দৰ অপভ্ৰংশ; কেতিয়াবা ভাট লিখা যায়; অৰ্থ স্তম্ভক।

ঐকটি=ঐকান্ত্য কৰি, দেখুৱাই। হাথি=ঘৰৰ শাহী।

বাৰ=বেৰ কুদ্ৰাক্ষ=খিৰিকী।

বগিয়া লোক=বেপাৰী। জুনা=সুকান নাৰিকল।

থেৰি=খেলা। তু/ক “ভণ্টা থেৰি খেলাস্তে হাতৰ পৰা উৰি।

গৈল গুটি পাচে কতো দূৰক উফৰি ॥” (কৌৰ্ত্তন)

চৱাল=লৰা। তু/ক “পৰশুই কথা কহা কালিৰ চৱাল”—ভীষ্মচৰিত।

খাটখৰি=খটখটি। কঞ্চ=কৰ্চন চৰাই।

উভঞ্জি=উমালি। বলাই=ঘুৰাই।

গিড়ত=শব্দত, আন্দোলনত।

ৰাহত=বোঁৰা চলাওঁতা অস্বাৰোহী, তু/ক মাহত।

বাদ্যভাণ্ড=বাজনা। চিহ্ন চোঁড়ান্ড=বঞ্জিত পতাকা।

কটক=সৈন্ত। হসি=চিঞৰ। তু/ক হহি।

হুৰ্কাৰত=হুৰ্কা+অক্ষত।

ঝোকাৰ=জোকাৰ, উকলি। গলাবৰ=কণ্ঠস্বৰ, শব্দ।

বড় গীত

(১)

বাগত=বায়।

মুৰবী=মুৰলী, বাঁহী।

কাহ্ন=কুণ্ড।

খিক=আছে, থাকে।

বহ=বয়।

ঐচন=এনে।

পৰিশিষ্ট

পূবে=বতাহেৰে পূব কৰি দিহে অৰ্থাৎ বজায় ।

গোবিন্দক=গোবিন্দৰ ।

(২)

আৱব=আউব, অত্ৰ ।

বিকল=চঞ্চল ।

চুব=চূৰ্ণ ।

(৩)

চঞ্চব=চঞ্চল ।

বয়ন=বয়ান, মুখ ।

চান্দ=চন্দ্ৰ ।

উজোৰ=উজল ।

পেখি=দেখি ।

মুহাই=শোভা কৰে ।

পাই=পাৱত ।

(৪)

তেবি=তোমাৰ ।

ফাৰিয়া=ফালি, ভেন কৰি ।

ছুৱা=তোমাৰ ।

বাখান=গৰু ম'হৰ খুটি ।

মুৰভী=গাইগৰু ।

সকাল=ৰাতিপুৱা ।

বাখোৱাল=গৰখীয়া ।

শ্ৰীকৃষ্ণৰ প্ৰবোধ বচন আৰু পাণ্ডৱৰ কাম্যক বন ত্যাগ

আবে=এতিয়া তু/ক আভি (হিং)

অশাখত=অস্থায়ী ।

ভূতপ্ৰাণী—জীৱজন্তু ।

শিশুপালৰ প্ৰতি কৃষ্ণৰ কটুক্তি

কদৰ্ধনা=নিম্না, ককৰ্ধনা ।

এভো=এতিয়াও ।

লপস=উপলুঙা কৰি গালি খপনি পাৰা ।

অস্তৰি=শুচাই ।

বৈলক=বৈলক্ষণ, লাজ ।

বন্দৰ কঠিয়াতলী=কাজিয়াৰ মূল ।

মুকুটি=মুঠি ।

খৰিয়াল=নিলাজ । তু/ক খৈয়াল ।

ডকাৰে=খেদি নিয়ে ।

পৰিশিষ্ট শিশুশীলা

বৰ্তুল=ঘূৰণীয়া, তু/ক বাটলু গুটি ।

নন্দজায়া=যশোদা ।

নিহাল=ডাং ।

কপাট=দুৱাৰ ।

বলাই=বলোভক্ত ।

বায়ো=মেল ।

বেস্তে=মুখ ।

জ্যোতিস্তেজ=তৰা, নক্ষত্ৰ আদি ।

দঢ়ায়=দৃঢ় কৰি ।

অহম্ম=অহঙ্কাৰ ।

গীতা

শ্রালক=খলশালি ।

তভো=তথাপি ।

আখ্যান অংশ

গুহ—‘গুহক’ হব লাগে । তেওঁ পূৰ্বে এজন উগ্রতপা ঋষি আছিল, পিচে ভগীৰথে গঙ্গা অনা সময়ত ব্ৰাহ্মণ বুলি গৰ্ব কৰি গঙ্গান্নান নকৰাত গঙ্গাদেৱীয়ে তেওঁক “গুহ নামে হবি তই ৰাজা চণ্ডালব” বুলি শাপ দিলে । ঋষিয়ে সাহুনয়ে স্তুতি কৰাত দেৱীয়ে কলে যে এশ জন্ম ভক্তি কৰাব পিচত শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দৰ্শনত তেওঁ মুক্তি লাভ কৰিব পাৰিব । পিতৃ আজ্ঞা পালি বামে বনবাসত কুবোতে, গুহক চণ্ডালব আতিথ্য গ্ৰহণ কৰিছিল । গুহকৰ নগৰৰ নাম আছিল “শৃঙ্গবেৰ পুৰ ।”

চিন্তা—শ্ৰীবৎস—অযোধ্যাৰ (প্ৰাগ্দেশৰ) ৰজা চিত্ৰধৰৰ পুত্ৰ শ্ৰীবৎস । তেওঁৰ পত্নী চিন্তা । লক্ষ্মীশনিৰ কাৰ্জিয়াত সোণ-ৰূপৰ সিংহাসনৰ দ্বাৰা লক্ষ্মীৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব প্ৰমাণ কৰাত ৰজা শ্ৰীবৎসৰ প্ৰতি শনি ক্ৰোধাধিত হয় । তাৰ কলতেই তেওঁ ১২ বছৰ বনবাস খাটিব লগাত পৰে । তাতেই নন্দ-নয়নস্বতীক কলিয়ে কষ্ট বিঘাৰ দৰে শনিৰে-

পৰিশিষ্ট

শ্ৰীৰংসক অনাহাৰে অনিদ্ৰাই কষ্ট দি শেষত পত্নীৰ পৰাও বঞ্চিত কৰে। পাৰ্শ্বতীৰ বৰ মতে বাহক নৃপতিৰ জীয়েক ভদ্ৰাই শ্ৰীৰংসক পতিৰূপে পায়। এনে সময়তেই পুনঃ শনিৰ স্মৃষ্টি পৰাত বজাই মায়াবী সদাগৰৰ হাতৰ পৰা চিন্তাক উদ্ধাৰ কৰে। বাহক আৰু শ্ৰীৰংসৰ পৰিচয় হোৱাত দুয়োকে দুয়ো বন্ধু ভাৱত সাৱটি ধৰে। চিন্তা শ্ৰীৰংসৰ সত্যনিষ্ঠাত শনি আপ্যায়িত হৈ তেওঁলোকক পুনঃ হতবাক্য মান কৰে।

দিলীপ—হৰ্য্যবংশী সগৰ বজাৰ কেশিনী নামে ভাৰ্য্যাৰ গৰ্ভত অদগঙ্গস নামে তনয়ৰ জন্ম হয়। তেওঁৰ পুত্ৰ অংশুমান আৰু অংশুমানৰ পুত্ৰ দিলীপ। তেওঁৰেই পুত্ৰ ভগীৰথ।

ধুকুমাৰ—হৰ্য্যবংশৰ বজা বিখ্যাত মাকাতাৰজাৰ পূৰ্বপুৰুষ। তেওঁৰ অস্ত্ৰ নাম কুবলয়াশ্ব। কথিত আছে যে “একবিংশতি সহস্ৰ” পুত্ৰৰ দ্বাৰা পৰিবৃত্ত হৈ ঋষিগ্ৰন্থৰ উত্কৰ শ্ৰীতি সাধনৰ বাবে তেওঁ ধুকু নামে অশ্বৰূপ বধ কৰিছিল। সেই কাৰণে তেওঁৰ নাম ধুকুমাৰ। তেওঁৰ পুত্ৰ সকলৰ ভিতৰত দৃঢ়াশ্ব, কপিলাশ্ব আৰু ভদ্ৰাশ্ব এই তিনিজনাত বাহিৰে বাকী সকলোবোৰ ধুকুমাৰ অশ্বৰূপ মুখায়িত ভগ্ন হয়।

পিয়লি—অসমলৈ মান অনা বদন বৰফুকনৰ জন্মি আৰু পিয়লি নামে দুজন পুতেক আছিল। দুয়োকে বদনে বৰ্মাদেশলৈ ঘাওঁতে লগতে নিছিল।

পুকুচ্ছ—ভাগৱতৰ মতে ‘পুকুচ্ছ’ হব লাগে। মাকাতা বজাৰ কীৰ্ত্তা ইন্দুমতীৰ গৰ্ভত পুকুচ্ছ, অম্বৰীষ আৰু মুচ্ছুক নামৰ পুত্ৰত্ৰয়ৰ জন্ম হয়। নৰ্মদা নামে নাগকন্তাৰ লগত পুকুচ্ছ বজাৰ বিবাহ হয়। নাগৰজাৰ অগ্ৰবোধত তেওঁ পাতাললৈ গৈ পাতালৰ অনিষ্টকাৰী গন্ধৰ্বসকলক বধ কৰে। তাতে ভুট্ট হৈ নাগবজাই বৰ

পৰিশিষ্ট

দিয়ে যে যি লোকে এই বৃত্তান্ত শ্রবণ কৰিব তেওঁ সৰ্প ভয়ৰ পৰা মুক্ত হব।

বলিহলন—বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদৰ নাতি প্ৰহ্লদ প্ৰতাপী বলিবজ্জাক বিষ্ণুৰে এবাৰ বামনৰূপ ধৰি ছলনা কৰিছিল। বাগধন্তৰ দ্বাৰা ব্ৰহ্মহত্যা লাভ কৰি ইন্দ্ৰাদি দেৱতাসকলক স্বৰ্গৰ পৰা খেদি বলি ত্ৰৈলোক্যৰ ৰজা হ'ল। তেতিয়া দেৱমাতা অদিতিয়ে কাতৰভাৱে প্ৰাৰ্থনা কৰাত ভগৱান বিষ্ণুৰে তুষ্ট হৈ অদিতিৰ গৰ্ভত বামনবেশে জন্মগ্ৰহণ কৰে। এদিন বামনৰূপী ভগৱানে বলিৰ পৰা তিনিপদ ভূমি-ন'নৰ অঙ্কাৰ কৰাই লৈ বিশ্বৰূপ ধাৰণ কৰি এক পদেৰে সমস্ত পৃথিৱী আৰু অশ্ব পদেৰে স্বৰ্গ আঙুৰি পেলালে। তৃতীয় পদ ভূমিৰ কাৰণে বলিয়ে অবিচলিত ভাৱে নিজৰ মূৰ পাতি দিলে। তেতিয়া বিষ্ণু তুষ্ট হৈ ভক্ত বলিক স্বৰ্গৰাজ্যৰ দ্বাৰপালক কৰি লৈ গ'ল।

বাস—মহামুনি পৰাশৰৰ পুত্ৰ তপস্বীতিলক ব্যাসৰ জন্ম হৈছিল—এটা দ্বীপত সেই বাবেই তেওঁক দ্বৈপায়ন ব্যাস বুলিও জনা যায়। মৎস্যগন্ধা তেওঁৰ মাতৃ। ভগৱৎ-কৰুণা লাভ নকৰা হলে বেদ, ভাগৱত, পুৰাণ, মহাভাৰত, আদি সমস্ত গ্ৰন্থত অসাধাৰণ পাণ্ডিত্য দৰ্শোৱা তেওঁৰ দৰে একোজন মানুহৰ পক্ষে সহজ-সাধ্য নহলোঁহেঁতেন।

ভগীৰথ—দিলীপ ৰজা ব্ৰহ্মলোক প্ৰাপ্ত হোৱাত তেওঁৰ দুই পত্নী অপুত্ৰিকা হৈ ব'ল। মহাদেৱৰ বৰত হুয়োৰো-সন্তোষ ক্ৰীড়াৰ ফলত এজনীৰপৰা মনুষ্যাৱতাবিশিষ্ট জলপিণ্ড এটাৰ জন্ম হ'ল। কুৰ্কা হৈ হুয়ো বাণীয়ে সৰষু নৈৰ পাৰত জলপিণ্ডটো পেলাই দিলে। অষ্টাবক্ৰঋষিয়ে ধৰক্ৰবৰকৈ সেইপিনে ষাওঁতে কিস্তুত কিম্বাকাৰ নৰকায়টি দেখি ঋষিক কোনোবাই ভেদুচালিহে কৰিছে বুলি ভাবি—ঋষিয়ে কলে—‘মোক যদি কোনোবাই তেনেকৈ বিজ্ঞপ কৰিব খুজিছা

পৰিশিষ্ট

তেন্তে তেনেকুৱা হৈয়ে থাকিব। আৰু ই যদি কাৰবাৰ জন্মগত বেদনা তেন্তে সি আৰোগ্য হৈ স্মৃত্তি হব।” ঋষিবাক্যত জলপিণ্ডৰ পৰা স্মৰণ স্মৃত্তিগম্পন্ন ভগীৰথৰ জন্ম হল। ভগীৰথে তপস্তাৰ প্ৰভাৱত বিষ্ণুক তুষ্ট কৰি পিতাগহ সগৰৰ বংশ উদ্ধাৰৰ হেতু গন্ধাক ধ্বাতনলৈ নমাই আনে। “ভগে ভগে জন্ম হেতু ভগীৰথ নাম”।

কুন্তিবাসী বামায়ণত ভগীৰথৰ জন্মযন্ত্ৰাস্ত্ৰ ওপৰত বৰ্ণনা কৰাৰ দৰে আছে; কিন্তু ভাগৱতত এই ঘটনাৰ উল্লেখ নাই। ভাগৱতৰ মতে দিলীপকুমাৰ ভগীৰথৰ তপস্তাত পৰিতুষ্ট হৈ গন্ধাদেৱী নিজে দৰ্শন দিয়ে আৰু ধ্বাতনত অৱতীৰ্ণ হৈ সগৰৰ ৬০ হাজাৰ পুত্ৰক উদ্ধাৰ কৰে। ভগীৰথে স্বৰ্গৰ পৰা অনা বাবেই গন্ধাৰ অন্ত নাম ভাগীৰথী।

ভবত—ব্ৰহ্মাৰ পুত্ৰ ঋষভুৰ মনু; তেওঁৰ দুই পুত্ৰ প্ৰিয়ৱ্ৰত আৰু উত্তানপদ। প্ৰিয়ৱ্ৰত বজ্জাৰ মহাজন পুত্ৰৰ ভিতৰত তিনিজন ব্ৰহ্মচাৰী। বাকী ৭ জনৰ ভিতৰত পৃথিৱীখন ৭ ভাগত ভগাই দি প্ৰতিভাগক একো একো দ্বীপ বোলা হৈছিল; যেনে, জম্বু, শাল্মলী, ক্ৰৌঞ্চ, পুষ্কৰ, শাক, কুণ আৰু প্লক্ষ। প্ৰিয়ৱ্ৰত বজ্জাৰ জ্যেষ্ঠ অগ্নিৱাই জম্বু দ্বীপৰ ১ম বজ্জা। তেওঁৰ পুত্ৰ নাভি। নাভিৰ পুত্ৰ ঋষভ। ঋষভৰ শত পুত্ৰৰ ভিতৰত ভবত সৰ্বজ্যেষ্ঠ। এই ভবত বজ্জাৰ নাম অনুসাৰে জম্বু দ্বীপৰ নাম ভাৰতবৰ্ষ হয়। কাণীবাসী মহাভাৰতৰ মতে চন্দ্ৰবংশীয় দুৱ্যস্তৰ পুত্ৰৰ নামানুযায়ীহে ভাৰতবৰ্ষ হয়; কিন্তু মূল মহাভাৰত বা বিষ্ণুপুৰাণত এই কথা নাই। ভবতবজ্জা ১ম জন্মত ভাৰতবৰ্ষৰ অধিপতি, ২য় জন্মত, জাতিস্বৰ হৰিণ আৰু তৃতীয় জন্মত জড় ভবত হয়। ইয়াৰ প্ৰত্যেকটো আখ্যানেই বৰ উপাদেয়।

পৰিণিষ্ট

ভাস্কৰ বৰ্মা—খৃষ্টীয় ৭ম শতিকাত তেওঁ কামৰূপ ৰাজ্যত ৰাজত্ব কৰিছিল।

পৰিত্ৰাজক সম্ৰাট হিউয়েন চাং তেওঁৰ দিনতেই কামৰূপলৈ আহিছিল। মহাৰাজ হৰ্ষবৰ্দ্ধনৰ ৰাজসভালৈ নিমন্ত্ৰিত হৈ ভাস্কৰ বৰ্মাই ৰাজেন্দ্ৰমণ্ডলীৰ আগশাৰী অলঙ্কৃত কৰিছিল।

মাক্ষাতা—ধুজুমাৰ বজাৰ ৭ পিৰী হৈ যোৱাত সূৰ্য্যবংশত মাক্ষাতাৰ জন্ম হয়। তেওঁ যুৱনাথ নৃপতিৰ পুত্ৰ। বহুদিনলৈ অপুত্ৰক হৈ থাকি শেষত শতভাৰ্যাসহ বজা যুৱনাথ বনলৈ গল। বনত ঋষিসকলে বজাৰ পুল্লাভৰ অৰ্থে 'ইন্দ্ৰযাগ' নামৰ যজ্ঞ আৰম্ভ কৰিলে। এদিনাখন মাক্ষা নিশা অকলৈ যুৱনাথ বজা যজ্ঞস্থলীলৈ গৈ ঋষিসকলক নিদ্ৰামগ্ন দেখি পিয়াহত কমণ্ডলুৰ জল পান কৰিলে। সেই কমণ্ডলুত পুল্লাৰ্থী ৰাজপত্নীসকলৰ বাবে মন্ত্ৰপুত জল সযত্বে ৰখা হৈছিল। ক্ৰমে বজাৰ গাত অন্তঃসত্তাৰ লক্ষণ ফুটি উঠিল, আৰু যথাসময়ত তেওঁৰ দক্ষিণ কুক্ষি ভেদ কৰি লক্ষণ বিৰিষ্ট এটি পুল্লবত্বৰ জন্ম হল। পিচে মাতৃহীন সন্তানৰ স্তম্ভপানৰ উপায় কি হব? শেষত ঋষিসকলৰ অনুৰোধত ইন্দ্ৰই আহি তৰ্জ্জনী আঙুলিৰে মুখত অমৃত দান কৰি কলে “মাং খাতা” অৰ্থাৎ মোকেই তোমাৰ পালক বুলি ভাবিবা। তেতিয়াৰ পৰা সন্তানৰ নাম হল মাক্ষাতা। ঋষি সকলৰ অনুগ্ৰহত মৃত যুৱনাথই প্ৰাণ পাই তপস্তালৈ গল; মাক্ষাতা বজা হৈ সসাগৰা পৃথিৱী শাসন কৰিছিল। আজিকো-পতি মানুহৰ মাজত “মাক্ষাতাৰ আমোল”ৰ প্ৰবাদ চলি আছে।

যযাতি—চন্দ্ৰবংশৰ নহষ বজাই পৰাক্ৰম আৰু ঐশ্বৰ্য্যৰ বলত ইন্দ্ৰত্ব প্ৰাপ্ত হৈছিল। তেওঁৰ ছজন পুত্ৰৰ এজন, যযাতি। দৈত্যগুৰু গুণ্ডাচাৰ্য্যৰ কন্যা দেৱশানীক তেওঁ ভাৰ্য্যাৰূপে আৰু দেৱশানীৰ সখীয়েক দৈত্যৰাজ ব্ৰহ্মপৰ্কাৰ কন্যা শশ্বিষ্ঠাক পত্নীৰ সহচৰীৰূপে লাভ কৰে। বিবাহ

পৰিশিষ্ট

কালত শুক্লৰ আদেশ আছিল যযাতিয়ে যেন দৈত্যৰাজকুঁৱৰী শৰ্মিষ্ঠাক কেতিয়াও ভাৰ্য্যাৰূপে ব্যৱহাৰ নকৰে। যযাতিয়ে সেই আদেশ বাখিব নোৱাৰিলে। কালক্ৰমত শৰ্মিষ্ঠাৰ গৰ্ভত দ্ৰহ্ম, অম্ব আৰু পুৰু নামে তিনি পুত্ৰৰ, আৰু দেৱযানীৰ গৰ্ভত, যত্ন আৰু তুৰ্বশ্ব নামে পুত্ৰদ্বয় জন্ম হ'ল। শুক্লাচাৰ্য্যই এই কথা জানিব পাৰি যযাতিক অকালতে জড়াগ্ৰস্ত হবলৈ অভিশাপ দিয়ে। জড়াগ্ৰস্ত ভূপতিৰ সান্ননয় প্ৰাৰ্থনাত তুষ্ট হৈ শুক্লাচাৰ্য্যই পুনঃ জৰামুক্তিৰ উপায় দিয়ে যে যিয়ে জড়া গ্ৰহণ কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰিব তেওঁকেই জড়া দিব পাৰিব। পুত্ৰসকলৰ ভিতৰত পুৰুষত বাহিৰে কোনেও জড়া গ্ৰহণ কৰিবলৈ মান্তি নহল। পুৰুষে জড়া গ্ৰহণ কৰাৰ পিচত যযাতিয়ে অনেক কাল স্মৃথ ভোগ কৰে আৰু অবশেষত সন্তোগ তৃষ্ণাৰ অন্ত নাপাই পুনঃ জড়া গ্ৰহণ কৰি বানপ্ৰস্থী হয়।

বশু—ভগীৰথৰ পৰৱৰ্তী সূৰ্য্যবংশীয় ৰজা; বামচন্দ্ৰৰ পূৰ্বপুৰুষ। তেওঁ এনে পৰাক্ৰমী আছিল যে অশ্বমেধ যজ্ঞৰ অশ্ব অপহৰণ কৰা বাবে এবাৰ দেৱৰাজ ইন্দ্ৰকো বান্ধি আনিছিল।

শঙ্কলাদিব, কেদাৰ ৰজা, আফ্ৰিচিয়াৰ—শঙ্কলাদিব এজন প্ৰাচীন কামৰূপৰ ৰজা। তেওঁৰ ৰাজত্বকাল সম্বন্ধে মতভেদ আছে। কোনো কোনোৱে তেওঁক খৃষ্টপূৰ্ব ৪র্থ শতাব্দীৰ আৰু কোনো কোনোৱে খৃঃপূঃ ৭ম শতাব্দীৰ ৰজা বুলি কয়। স্তাৰ এডোৱাৰ্ড গেইটৰ মতে শঙ্কল বা শঙ্কলাদিব কৰতোয়া বা কামৰূপৰ এজন প্ৰবল প্ৰতাপী কৌচৰজা আছিল। তেওঁ কেদাৰ ব্ৰাহ্মণ নামে উত্তৰ ভাৰতৰ ৰজা এজনক পৰাজয় কৰি লক্ষৌতি বা গোঁৰ নগৰ স্থাপন কৰে। এই নগৰ বৰ্ত্তমান মালদহৰ ওচৰত আছিল। দুহেজাৰ বছৰ ধৰি গোঁৰ নগৰ বঙ্গদেশৰ ৰাজধানী আছিল। আফ্ৰিচিয়াৰ নামে এজন ৰজাই

পৰিশিষ্ট

শঙ্কলাদিবক পৰাজয় কৰে বুলি ইলিয়টৰ ইতিহাসত পোৱা যায়।

এই শঙ্কলাদিবৰেই পুতেক আছিল গীতি-প্ৰসিদ্ধ মণিকোঁৱৰ।

ত্ৰীধৰ কন্দলি—শঙ্কৰদেৱৰ সমসাময়িক এগৰাকী প্ৰধান অসমীয়া কবি। তেওঁ
মহাভাৰতৰ অশ্বমেধ পৰ্ক, কীৰ্ত্তনৰ যুগ্মচাৰ্য্য আৰু কাণধোৱা পুথি
ৰচনা কৰিছিল।

সগৰ—মাক্ৰাতা বংশৰ বাহক ৰজাৰ পুত্ৰ সগৰ। ব্ৰহ্ম হৈ নৃপতি বাহক
পঞ্চপ্ৰাপ্ত হোৱাত গৰ্ভৱতী ৰাজমহিষীয়েও অল্পমৃত্যু হবলৈ উদ্যোগ
কৰিলে। ভৃগুবংশী ঔৰ্ক ঋষিয়ে নীতিশাস্ত্ৰৰ বুজনিৰে সগৰ্ত্তা মহিষীক
মৃত্যুৰ পৰা ৰক্ষা কৰিলে। ইয়াকে জানিব পাৰি সপত্নীসকল
ঈৰ্ষান্বিত। হৈ তেওঁক অন্নৰ লগত বিষ (গৰঃ) পান কৰালে।
বিষে সৈতে (সগৰঃ) পুত্ৰৰ জন্ম হোৱা বাবেই নাম হল সগৰ।
সগৰৰ দুই ভাৰ্য্যা আছিল—সুৰ্যমতি আৰু কেশিনী। ঔৰ্ক ঋষিৰ
উপদেশমতে মহেশ্বৰক আৰাধনা কৰাত কেশিনীৰ এক পুত্ৰ আৰু
সুৰ্যমতিৰ বাৰিি হাজাৰ পুত্ৰৰ জন্ম হয়। কেশিনীৰ পুত্ৰৰ নাম
অসমজ্ঞস। কপিল মুনিৰ কোপানলত সগৰৰ ৬০ হাজাৰ পুত্ৰ ধ্বংস
হোৱাত অসমজ্ঞসৰ বংশৰ ভগীৰথে গজা আনি সকলোকে মুক্তি দিয়ে।

“জনমৰ হাবিয়াস
পূৰ্বাৰ্দ্ধ অকণ বুলি
ঘূৰি ফুৰিলোহি এই বিশাল জগত,
যিৰা জিলিঙনি পালো
এয়েই সমল হব
গড়িবলৈ’ সাধনাৰ মোৰ ভবিষ্যৎ ।”

—ম—